

ELŐTERJESZTÉS

Nemesgulács, Káptalantóti és Kisapáti Községek Óvodai Intézményfenntartó
Társulás Társulási Tanácsa
2024. november 18. napján tartandó soron következő nyilvános ülésére

Tárgy: Nemesgulácsi Napsugár Óvoda Pedagógiai Program elfogadása

Előterjesztő: Tompos László elnök

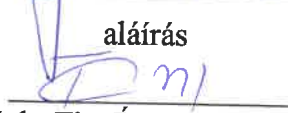
aláírás

Előkészítette: Szabó Réka igazgatási ügyintéző

aláírás

Az előterjesztés törvényességi felülvizsgálatát végezte:

Tóthné dr. Titz Éva jegyző

Az előterjesztés pénzügyi vizsgálatát végezte:

Szente Miklósné pénzügyi ügyintéző

A végrehajtás elkészítéséért felelős köztisztviselő

Molnár Andrea igazgató

Tisztelt Társulási Tanács!

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 26. § (1) bekezdése szerint a nevelő és oktató munka az óvodában, az iskolában, a kollégiumban pedagógiai program szerint folyik. A pedagógiai programot az igazgató a nevelőtestület bevonásával készíti el és a Fenntartó hagyja jóvá. Ennek megfelelően a Nemesgulácsi Napsugár Óvoda igazgatója megküldte az Óvoda Pedagógiai Programját jóváhagyásra. A Pedagógiai Program az előterjesztés mellékletét képezi.

Kérem a Tisztelt Társulási Tanácsot, hogy az előterjesztést megvitatni és a határozati javaslatot elfogadni szíveskedjenek.

HATÁROZATI JAVASLAT

Nemesgulács, Káptalantóti és Kisapáti Községek Óvodai Intézményfenntartó Társulás
Társulási Tanácsának
.../2024. (XI.18.) határozata
Nemesgulácsi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programjának elfogadásáról

1. Nemesgulács, Káptalantóti és Kisapáti Községek Óvodai Intézményfenntartó Társulás Társulási Tanácsa az előterjesztéshez mellékelt Nemesgulácsi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programját elfogadja.
2. Nemesgulács, Káptalantóti és Kisapáti Községek Óvodai Intézményfenntartó Társulás Társulási Tanácsa felkéri a társulás elnökét, hogy az érintettet értesítse a döntésről

Határidő: azonnal

Felelős: társulás elnöke

Nemesgulács, 2024. november 11.

NEMESGULÁCSI NAPSUGÁR ÓVODA

PEDAGÓGIAI PROGRAM

**Készítette: NEMESGULÁCSI NAPSUGÁR ÓVODA
NEVELŐTESTÜLETE**

**Nemesgulács
2024**

Adatlap

Az óvoda neve:	Nemesgulácsi Napsugár Óvoda
Címe:	8284 Nemesgulács, József Attila utca 32.
Az óvoda fenntartója:	Nemesgulács, Káptalantóti és Kisapáti Községek Óvodai Intézményfenntartó Társulása
Címe:	8284 Nemesgulács, József Attila utca 59.
A program neve:	Pedagógiai Program
A program érvényességi ideje:	határozatlan
A program benyújtója:	Molnár Andrea igazgató
Az intézmény OM azonosítója:	201447
A költségvetési szerv alaptevékenységének kormányzati funkció szerinti megjelölése	• Óvodai nevelés, ellátás szakmai feladatai • Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének, ellátása • Óvodai nevelés, ellátás működtetési feladatai
Költségvetési szerv illetékessége, működési területe	• Nemesgulács, Káptalantóti, Kisapáti községek közigazgatási területe

Bevezetés

Óvodánk, Veszprém megyében, a Balaton felvidéken található, Nemesgulács községben. Két szomszéd településről, / Kisapáti és Káptalantói / is hozzánk járnak az óvodás gyerekek. Intézményünk két vegyes csoporttal működik. Óvodánk a közoktatási rendszer, szakmailag önálló nevelési intézménye, kiegészítője a családi nevelésnek, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.

Nevelésünkben, az 1989-ben megjelent Óvodai Nevelés Programjában, és az 1996-ban kiadott, 2009-ben módosított, Óvodai nevelés országos alapprogramjában meghatározott alapelvek mellett, fő hangsúlyt kapnak a 2012-től többször is módosított Óvodai nevelés országos alapprogramjában leírtak, megfogalmazott alapelvek.

Programunkat a már kialakult szokásainkra, értékeinkre építve állítottuk össze, figyelembe véve az aktuális törvényi előírásokat, szabályzókat.

Óvodánk sajátos jelleggel, múlttal rendelkezik, egyediségét helyi és környezeti adottságaink, valamint az óvodapedagógusok által választott módszerek adják. Programunk szellemisége magával hordozza a hazai óvodai neveléstörténet hagyományait, értékeit. Nemzeti sajátosságokra, a pedagógiai, pszichológiai kutatások eredményeire építve végezzük nevelőmunkánkat. Óvodánkban folyó pedagógiai munkánk alapelveit meghatározza még, Magyarország Alaptörvényének értékei és országunk által aláírt nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségek.

Az óvodánkban folyó nevelői munka a gyerekek alapvető tevékenységére a szabad játékra és az anyanyelvi nevelés mindent átható folyamatára épül. A gyermeki személyiség sokoldalú és optimális fejlesztését a nevelés tartalma, alapvető keretei és a gyermeki tevékenység formái együttesen segítik elő. A műveltségi tartalmak közvetítése az időkeretek rugalmas felhasználásával történik.

Hangsúlyozzuk a gyermek testi-lelki gondozását, az érzelmi biztonság megteremtését és a szocializáció minél teljesebb kibontakoztatását a családi neveléssel együtt, illetve nevelésünk esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be. A gyerekek közötti fejlődési és fejlettségi különbségek miatt, nagy hangsúlyt fektetünk az egyéni, illetve differenciált bánásmódra.

Mindig az adott életkorhoz illő testi - lelki - szellemi harmónia megteremtésére törekszünk. Meghatározó az élmény gazdag mindennapok megteremtése. Olyan biztonságos, barátságos, kellemes légkört kívánunk biztosítani az óvodánkba járó gyermekeknek, ami egyaránt megnyugvással tölti el a gyermekeket és a szüleiket is.

Nevelésünket a gyermekközpontúság, a gyermekek iránti tisztelet és értő szeretet határozza meg. A gyermeki személyiség teljes kibontakoztatásának megerősítésére, a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartására törekszünk. Törekszünk arra, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen óvodai nevelésünkben, mely azt a célt szolgálja, hogy gyermekeinkben megteremtődjenek a kisiskolás korba való átlépés belső, pszichikus feltételei. Mindezt jól szervezett tevékenységekkel, nevelői segítséggel, a mindennapi élet feltételeivel és eszközeivel biztosítjuk. Életbelépésével pedagógiai programunk, óvodánk első számú, szakmai dokumentumának számít.

Az Alapprogram szerint az óvodai nevelésben érvényesülhetnek a különböző – köztük az innovatív pedagógiai törekvések, mivel az alapprogram biztosítja az óvodapedagógusok pedagógiai nézeteinek és széles körű módszertani szabadságának érvényesülését, megkötéseket csak a gyermek érdekében tartalmaz.

Óvodánk nevelőtestülete elkészítette saját nevelési programját, amely megfelel az Alapprogramban foglaltaknak.

Az Alapprogram és az azzal összhangban lévő Pedagógiai programunk egymásra épülő, szakmailag összehangolt rendszere a biztosíték arra, hogy intézményünk szakmai önállósága az óvodai nevelés sokszínűsége mellett érvényesülnek azok az általános igények, amelyeket az óvodai neveléssel szemben a társadalom a gyermek érdekeinek figyelembevételével megfogalmaz.

Programunk felülvizsgálatakor az Alapprogram mellett figyelembe vettük a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét is, mivel ÓVODÁNK sajátos nevelési igényű gyermekeket is befogad.

„Óvodás korban magyar mivoltunk épületének mintegy földalatti alapjait kell leraknunk.

Minél mélyebbre épül a fundamentum, annál szilárdabb lesz az épület.”

- Kodály Zoltán

A pedagógiai program jogszabályi háttere

A helyi pedagógiai program módosítását és kiegészítését az alábbi törvények, jogszabályok, rendeletek figyelembevételével készítettük el:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- A kormány 363/2012. (XII.17.) kormányrendelete Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- A pedagógusok új életpályáról szóló 2023. évi LII. törvény
- A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve:
https://www.oktatas.hu/.../2020_nat/iranyelvek_alapprogramok
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
- 1997. évi XXXI. tv. a Gyermek védelemről és gyámügyi igazgatásról
- Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról
- Az óvoda Alapító Okirata
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet

Tartalom

I.	Óvodai nevelésünk célja, alapelvei	8
1.1.	Küldetésnyilatkozat	8
1.2.	Gyermekképünk.....	8
1.3.	Pedagóguskép	9
1.4.	Óvodai értékeink.....	12
1.5.	Óvodaképünk.....	13
1.6.	Inkluzív nevelés, integrált nevelés.....	15
II.	Az óvodai nevelés feladatai	18
2.1.	Az óvodai nevelés rendszere	18
	.....	18
2.2.	Az egészséges életmód kialakítása	19
2.2.1.	Beszoktatás.....	24
2.3.	Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	27
2.3.1.	Anyanyelvi nevelés és fejlesztés	27
2.3.2.	Értelmi nevelés és fejlesztés megvalósítása	30
2.3.3.	A közösségi életre való nevelés.....	31
2.4.	A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése	34
2.5.	Migráns gyermekek interkulturális nevelése	36
III.	Az óvodai élet megszervezésének elvei	37
3.1.	Személyi feltételek	37
3.2.	Tárgyi feltételek.....	39
3.3.	Az óvodai élet megszervezése	42
IV.	Az óvoda kapcsolatrendszere	46
V.	Az óvodai élet tevékenységi formái	51
5.1.	A játék	51
5.2.	Verselés, mesélés.....	54
5.3.	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	57
5.4.	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka.....	59
5.5.	A külső világ tevékeny megismerése.....	62
5.5.1.	Társadalmi és természeti környezet megismerése	63
5.5.2.	Matematikai tartalmú tapasztalatok nyújtása	64
5.5.3.	A környezet alakítása, védelme.....	65
5.6.	Mozgás	70
5.7.	Munka jellegű tevékenységek.....	72
5.8.	A tevékenységekben megvalósuló tanulás	77
5.9.	A szervezett tanulás formái	79
VI.	A fejlődés jellemzői óvodáskor végére	80
VII.	Hagyományok, ünnepek.....	82
VIII.	Gyermekvédelmi tevékenységünk	85
8.1.	Gyermekvédelem.....	85
8.2.	A gyermekvédelmi felelős munkája.....	85

8.3.	Nevelőtestületünk gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai feladatai	86
8.4.	. A gyermekvédelem hatékonyságát elősegítő tevékenységek óvodánkban	87
8.5.	Gyermekvédelmi partnerek társszervek.....	87
IX.	Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése	88
9.1.	Beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek nevelése óvodánkban	88
9.2.	Kivételes képességű, tehetséges gyermekek nevelése az óvodánkban	90
X.	A pedagógiai Program hatályossági, törvényességi és legimitási záradéka	93
XI.	Mellékletek	95
I.	Melléklet_ A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelésének irányelvei	95
II.	Melléklet_ A nevelési program végrehajtásához szükséges, a nevelő-fejlesztő munkát segítő eszközök, felszerelések jegyzéke	111
III.	Melléklet_ Környezeti és egészségvédelmi program.....	116
IV.	Melléklet_ Boldog Óvoda Program.....	127
	Felhasznált irodalom:	129

I. Óvodai nevelésünk célja, alapelvei

1.1. Küldetésnyilatkozat

Óvodánk küldetése, hogy nyugodt, békés légkörben, toleráns, segítőkész, boldog gyermekeket neveljünk.

Célunk, hogy óvodánk segítséget nyújtson a mozgással, helyes táplálkozással, tiszta környezettel az egészséges életvitel megalapozásához. A népi hagyományok életben tartásával színesítse a gyermeki személyiséget. A környezet megóvása, megszerettetése, a szülőföld szeretetének megalapozása. A játék és a változatos tevékenységek biztosítása, a gyermeki képességek széleskörű fejlesztése. Önmaguk és társaik feltétlen elfogadása mellett egyéni és közösségi értékekkel gazdagítani a gyerekek óvodában töltött napjait.

Mindezeket a célokat nyitott, lelkes, képzett nevelőközösséggel, együttműködő szülőkkel tudjuk megvalósítani.

1.2. Gyermekképünk

Mindannyiunkat közös cél vezérel. Gyermekeink szebb, boldogabb, biztonságosabb jövőjét szeretnénk megalapozni. Óvodánk nevelésének fő mozgatórugója e feladat. Egyszer majd helyünkbe lépnek gyermekeink, azt szeretnénk, hogy életük szebb, jobb, sikeresebb, könnyebb legyen a miénknél is.

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség számára biztosítjuk az egyenlő hozzáférést, tudatosan kerüljük a nemi sztereotípiák erősítését, elősegítjük a nemek társadalmi egyenlőségével kapcsolatos előítéletek lebontását.

A három éves gyermek általában először szakad el a családjától, az őt körülvevő biztonságos környezettől és bekerül egy új, számára még ismeretlen világba, ahol már nem ő a központ,

hanem meg kell ismernie azt a tényt, hogy ő is csak egy gyerek a sok közül. Gyakran nehéz elviselnie a lelkében végbemenő változásokat, de ehhez megkapja a segítséget az óvónőtől, aki a gyermek szemében az anya után egy új biztonságos pont a számára kiszélesedett világban.

Olyan gyermeket szeretnénk nevelni:

- aki kíváncsi és érdeklődő;
- aki testileg-, lelkileg egyaránt pozitívan fejlődik;
- aki megtanul alkalmazkodni, társas és baráti kapcsolatokat létrehozni;
- aki segíti a gyengébbet, a rászorulókat;
- aki képes elfogadni a társai másságát;
- aki rá tud csodálkozni a világra és felfedezi annak minden gyönyörűségét;
- aki igényli a szépet és az emberi értékeket;
- képes érzelmeit kifejezni, mások érzelmeit felismerni, tolerálni
- probléma érzékeny és kreatív
- kommunikációra, konszenzusra képes
- környezetét szereti, tiszteli (szülőt, felnőttet, társait)
- kötődik a természethez
- a világra nyitott, érdeklődő személyiség
- kötődik a szűkebb és tágabb környezetéhez (család, település, táj) annak hagyományaihoz

Amit ez a kor elront vagy elmulaszt, később helyrehozni nem lehet. Ezekben az években eldől az ember sorsa jóformán egész életére. Ha a lélek parlagon marad szinte 7 éves korig, abban már nem terem meg, amit csak a korábbi művelés vethet el benne.

S ha mindez sikerül, akkor értelmet tud majd adni az életnek, a munkának, a hivatásnak, a pihenésnek.

1.3. Pedagóguskép

Óvodánkban a kisgyermek nevelése iránt elkötelezett óvodapedagógus feladata a rábízott gyermekek egyéni és közösségi nevelése, fejlődésük sokoldalú elősegítése, tevékenységük életkoruknak megfelelő irányítása.

- Az óvónő személyisége és példaadása meghatározó
- Biztonságot sugárzó felnőtt – gyermek, gyermek – gyermek kapcsolat, melyet pozitív megerősítés kísér
- A gyermeki autonómia tiszteletben tartása
- A gyermekek fejlődésének segítése az esélyegyenlőség biztosításával, önállóságra nevelés
- Az együttműködésre, kölcsönös tiszteletre, gyermeki aktivitásra épülő nevelés
- A gyermekek egyéni fejlettségének figyelembe vétele, időt hagyva és adva mindenkinek a folyamatban történő fejlődéshez

- Bizalom, segítőkészség, együttérzés a gyermekekkel és egymással szemben
- A szülőkkel együttműködő segítő partnerkapcsolat kialakítása az óvoda teljes dolgozói körének részvételével
- Egymás munkájának megismerése és megbecsülése, kölcsönös segítségnyújtásra való törekvés
- Az alkotás, a közvetlen tapasztalás feltételeinek megteremtése és biztosítása
- Közös tevékenységek során a gyermekek érzelmi, értelmi és testi nevelése
- A gyermekek a mindennapi tapasztalatszerzéseik során tanulják meg és gyakorolják a közösség szabályait, a másokkal való együttműködés kívánatos magatartásformáit
- Az óvodapedagógus az intézmény céljaival azonosulva érdeklődési körének és tehetségének megfelelően képezze tovább magát.
- Vegyen részt az intézményi ellenőrzési-értékelési folyamatokban.

Nevelési célok

Tudjuk, hogy a környezeti nevelés alapozó jellegű, és ha jó az alap, akkor az élmények, benyomások egy életre meghatározzák az ember gondolkodás- és életmódját. Az óvodáskorúak természetvédelemmel kapcsolatos tapasztalatszerzésének alapja: a cselekvés. Cselekvés útján jön rá a gyermek az összefüggésekre, tanul meg látni, gyönyörködni, érzelmileg is kötődni mikro-, majd később makro környezetéhez. Arra törekszünk, hogy a kisgyermek természettel való kapcsolata élményszerű, élettel teli, játékos, izgalmas, csodát kutató legyen. Ez szemlélődéseken, vizsgálódásokon keresztül érhető el.

- Olyan szokások, szokásrendszerek kialakítása, melyek hozzásegítenek ahhoz, hogy az élőlények szeretetére, tiszteletére neveljük a gyermekeket.
- Olyan környezet humánus életérzés átélését kívánjuk segíteni, melyben a rácsodálkozás, rádöbbenés pillanatai ötvöződnek a tapasztalással, s az ismeretekkel. Így a természetképünk élményeinken keresztül alakul ki.
- Törekednünk kell a tapasztalatok, élmények szerzésére, mellyel természetvédelmi ismereteiket bővítjük.
- Az élmények feldolgozásánál az egyes nevelési területeken belül, használjunk ki minden lehetőséget az ismeretszerzésre, egyéni fejlesztésre!

Az óvoda fontos szerepet tölt be a növények és az állatok megszerettetésében. Az óvónőnek olyan sokoldalúan kell a gyerekeket ezekkel az élményekkel megismertetnie, hogy a gyerekek értelmi és érzelmi alapon is eljussanak annak belátásához, hogy az élőlényeket óvni, védeni, gondozni kell. Ennek egyik eredményes módszere a természetjárás.

A gyakori kirándulások, túrák célja:

- minél több természeti élményt jelentő megismerő, fejlesztő tevékenység, játék, mozgás a szabadban, természetben
- természet- és környezetorientált magatartás, környezetbarát szokások életkori megalapozása
- környezetünk tisztaságának, egészségesebb környezet kialakításának elősegítése
- helyi és távolabbi környezetünk természeti és társadalmi értékeinek felfedeztetése.

Szinte már az óvodába lépés pillanatától alkalmuk van a legkisebbeknek is arra, hogy a természet apró csodáit felfedezzék. Előbb az óvoda udvarán, mely nagy, fásított, szép zöld terület, majd fokozatosan a táguló természetben. Fontos, hogy minél többet legyenek a szabadban, alakuljon ki bennük az igény a testmozgásra, az egészséges harmonikus életre, a természet szemlélődésére.

A természet megszerettetésének, védelmének, a hozzá fűződő pozitív életérzés kialakulásának elsődleges helyszíne csak maga a természet lehet. A természet hangja, illata, változásai, az ott zajló élet tapasztalása, érzékelése bensőséges kapcsolat létrejöttét jelezheti a kisgyermek és a természet között. Érzékeli a harmóniát, a sok apró csodát, aminek örülhet, ami számára érdekes, vonzó egy erdei vagy folyóparti séta vagy hosszabb kirándulás során.

A környezet megismerésére nevelés és a környezetvédelmi nevelés egymástól elválaszthatatlan, ha az előbbi valóban a természetben, élet közelben történik.

A kisgyermek azt óvja, védi, ápolja, amit megismer, ha benne él a természetben, s látja az emberi beavatkozás eredményeképpen így vagy úgy megváltozott természetet, s a tárgyi épített környezetet egyaránt.

Az erdőben járva, a kirándulások során ismerkedik a kisgyermek a szabadban való mozgás, beszéd, játék, étkezés helyhez illő, kulturált formáival:

- nem zavarjuk az állatokat természetes környezetükben zaklatással, hangoskodással,
- nem pusztítjuk a növényeket és a rovarvilágot,
- nem gyűjtögetünk feleslegesen, csak azt, ami lehullott,
- védett növényeket nem szabad leszednünk, gyűjtögetnünk,
- nem tördeljük a bokrok, fák ágait, gallyait,
- gombát nem szedünk,
- a talált madárfészekben lévő madártojáshoz nem nyúlunk,
- nem szemetelünk kirándulások, séták során sem,
- ahol letelepszünk, étkezünk, ott a hulladékot szemeteszsákban gyűjtjük össze.

Rousseau írja: „Tanítsd meg a gyermeket arra, hogy megfigyelje a természeti jelenségeket ... Tedd lehetővé számára, hogy ne azért tudjon valamit, mert te megmondtad neki, hanem azért, mert ő saját maga rájött. Ne tanítsd neki a természetet, hanem hagyd, hogy felfedezze .... Mutasd meg neki a valódi dolgokat, hogy legalább tudja, hogy miről beszélsz”

1.4. Óvodai értékeink

Óvodánk arculatát közösen kialakított **pedagógiai programunkban** határoztuk meg, mely az **egységes szemléletet** biztosítja számunkra. Az óvodapedagógusok változatos érdeklődése, mentalitása, **módszertani kultúrája**, pedig a **változatosságot**, egyediséget viszi a csoportok életébe.

- Óvodánk adottságaiból adódóan csodálatos természeti környezet vesz minket körül, így bőven nyílik alkalom a természetjárásra, kirándulásra, a természeti értékek megismerésére, közvetlen megfigyelésre, szépségeinek felfedezésére. Az Eger-patak közelsége lehetővé teszi: a vízi világ megfigyelését a vízparti kirándulást.
- Jól felszerelt, sok mozgás lehetőséget biztosító, tiszta levegőjű udvarral rendelkezünk. Az udvari járműparknak folyamatos a fejlesztése.
- A csoport szobák karbantartása, a szakmai eszközök, játékok beszerzése ütemezve történik.
- Tartalmas, hagyományteremtő programjaink vannak, ezeken alkalmasszerűen a szülők is részt vehetnek, illetve az ő segítségükkel rendezzük meg.
- Értékünk a zöld óvodai, a madárbarát kert név, a környezettudatos nevelés elősegítéséhez lehetőséget biztosítunk: szelektív hulladék gyűjtésre, elemgyűjtésre, papírgyűjtésre, komposztáló használatra, használtolaj gyűjtésre. Madárbarát kertünkben mód nyílik a következő megfigyelésekre (madáretetés, madáritatás, odúk)
- A veteményeskert, fűszernövény kert is számtalan ismeretszerzést tartogat.
- A környezet és természetvédelemhez tartozó ünnepek magtartása: állatok világnapja, madarak, fák napja, takarítási világnap, föld napja, víz világnapja.
- Fejlesztő foglalkozások: - fejlesztő pedagógus – logopédus – tervezett szenzomotoros tréning

1.5. Óvodaképünk

Az óvodai nevelés országos alapprogramja az óvodapedagógusoknak kellő szabadságot biztosít különböző pedagógiai törekvések érvényesítéséhez.

- Nevelésünk célja elősegíteni a gyermeki személyiség harmonikus, sokoldalú fejlődését és az egyéni készségek és képességek kibontakoztatását, a hátrányok kiegyenlítését, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével.
- A gyermek személyiségét tisztelet, elfogadás, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.
- Az alkalmazott pedagógiai módszerek mindegyike a gyermeki személyiséghez igazodik.
- Nevelésünk során gondoskodunk az emberi értékek közvetítésére, ami a tevékenységeken keresztül, az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak segítségével valósul meg.

Fontos szerepet tulajdonítunk az óvónő és a felnőttek modell szerepének. Nevelésünket meghatározza még az óvoda szociokulturális háttere, valamint a családok óvodánkkal szembeni elvárásai is.

Szembe kell néznünk azzal a ténnyel is, hogy az óvoda szociális funkciója egyre nagyobb hangsúlyt kap. A munkanélküliséggel járó létbizonytalanság számtalan családban okozza az életvezetés és az érzelmi szféra minőségi romlását. Nevelésünkkel egyenlő esélyt kívánunk biztosítani minden gyermek számára.

Az óvodánkban folyó nevelési hitvallást nagymértékben meghatározzák a **családok elvárásai**:

- Az óvoda segítse a gyermekek nevelését.
- Játékosan közvetítse az ismereteket.
- Készítsen fel a közösségi élethez való alkalmazkodásra.
- Óvodáskor végére a gyermekeket juttassa el az iskolai élethez, illetve tanuláshoz szükséges belső, pszichikus képességek kialakulásához.
- Az óvodai nevelés esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be, illetve segítse a felmerülő problémák megoldását.

Kiemelt feladataink:

- Különös gondot fordítunk a község hagyományainak ápolására. Az idősök ajkán megőrzött népdalokat, népi gyermekjátékokat összegyűjtjük és a gyermekek szintjén beépítjük a nevelés tartalmába, felhasználjuk jeles napjaink ünneplése során.

- A kisgyermekkor legnagyobb teljesítménye az anyanyelv elsajátítása. Beszédszegény életmódunk felelős a beszédhibák és a kommunikációs zavarok jelentős növekedéséért. Óvodánkban egyre inkább nő a beszédhibás gyermekek száma, ezért kiemelt helyen kezeljük az anyanyelvi, értelmi fejlesztést és nevelést. Fontos feladatunk ennek ellensúlyozásaként a szép, tiszta, kifejező beszéddel példát mutatni. Mintaadásunk a gyermekek cselekedeteiben, játékaiban kialakuló beszédhelyzetekben és a mesére való odafigyelésben is megnyilvánul.

Tevékenységeink során sokat beszélgetünk, mondókázunk, verselünk, felhasználjuk a népköltészet és a gyermekek számára készült irodalom alkotásait.

- Mindennapi életünk során nagy hangsúlyt fektetünk a mozgásszegény életmód ellensúlyozására. Sokféle, változatos, mozgással járó tevékenységet /főként a szabad levegőn/ igyekszünk biztosítani a gyermekek számára. Kihasználjuk a környezet adta lehetőségeket, kirándulunk, túrázunk a napirendbe iktatva. Ezáltal segítjük gyermekeink környezettudatos magatartásának kialakulását is.

- Nő a magatartászavarokkal küzdő, agresszív gyermekek száma, ezért fontosnak tartjuk a nyugodt, harmonikus környezet kialakítását. Óvodánkban egyformán, megkülönböztetés nélkül biztosítjuk a különleges bánásmódot igénylő (sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő) és a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, gyermekek nevelését. Segítjük esélyegyenlőségük javítását, ha szükséges, szakember bevonásával. A gyermekeket a másság megértésére, elfogadására neveljük.

Óvodánk óvó-védő, szociális, nevelő, személyiségfejlesztő funkcióját munkánk során fokozottan érvényesítjük. Olyan légkört kívánunk nyújtani a gyermekeknek, ahol figyelem, biztonság, elfogadás, megbecsülés, bizalom, szeretet veszi körül őket, ahol a legfőbb tevékenysége a játék és a mozgás. Nevelésünk során gondoskodunk arról, hogy a gyermeki közösségben végezhető sokszínű tevékenységek, mindig a gyermekek személyiségéhez, életkorához és egyéni képességeikhez igazodjanak. Így a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba, az iskoláskorba való átlépés belső, pszichikus feltételei.

Óvodánk biztosítja a nemzetiséghez tartozó gyermekek számára hagyományaik ápolását, erősítését, valamint a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelmét.

1.6. Inkluzív nevelés, integrált nevelés

Óvodai nevelésünk során nagy hangsúlyt fektetünk befogadó, óvodai környezetben kiemelt figyelmet igénylő gyermekek életminőségének javítására, beilleszkedési esélyük növelésére, szocializációjuk segítésére.

Célunk, hogy a gyermek érje el az önmagához képest, a képességeinek, készségeinek megfelelő, lehető legmagasabb fejlettségi szintet.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek az, aki különleges bánásmódot igényel, valamint az, aki a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.

A különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló kategóriáján belül a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló fogalmi elhatárolását a köznevelési törvény értelmező rendelkezései rögzítik.

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Kiemelten tehetséges gyermek (átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség)

Inkluzív nevelésre vonatkozó elveink

A gyermeknek joga van, hogy a nevelési intézményben, biztonságban, befogadó, előítélet mentes egészséges környezetben nevelődjön.

A gyermeket hátrányos megkülönböztetés nem érheti, akár különleges bánásmódot igényel, akár hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

A befogadó környezet megteremtésével az esélyegyenlőtlenségek csökkentése mellett a kialakult előítéletek lebontására, és az újabb előítéletek megelőzésének kialakulására való törekvés.

Az egyénre szabott segítség nyújtás során a szokásos differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű egyéni differenciálás.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlődésének érdekében a szoros személyes kapcsolat tartás az érintett gyermekek családjával a segítő, speciális szakemberekkel.

Fokozott figyelem a sajátos nevelési igényű gyermekek és családjaik esetében az adatvédelemmel és a személyiséggel kapcsolatos szabályok betartására.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Tolerancia, nyitottság, elfogadó attitűd, empátia, szeretetteljesség, következetesség.
- Egyéni szükségletekhez igazodó differenciálás, megfelelő módszerek megválasztása.
- Speciális eszközök biztosítása.
- Szükség esetén egyéni fejlesztési terv készítése.
- A segítségnyújtás lehetőségének és mértékének megismertetése az óvoda dolgozóival, szülőkkel, csoporttársakkal.
- A szülőkkel való szoros kapcsolattartás során: segítő tanácsadás.
- Együttműködés, kapcsolattartás a gyógypedagógussal, védőnővel, szakmai szolgáltatókkal, logopédussal, családgondozóval.
- Önképzés, továbbképzés a speciális feladatok érdekében.

A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

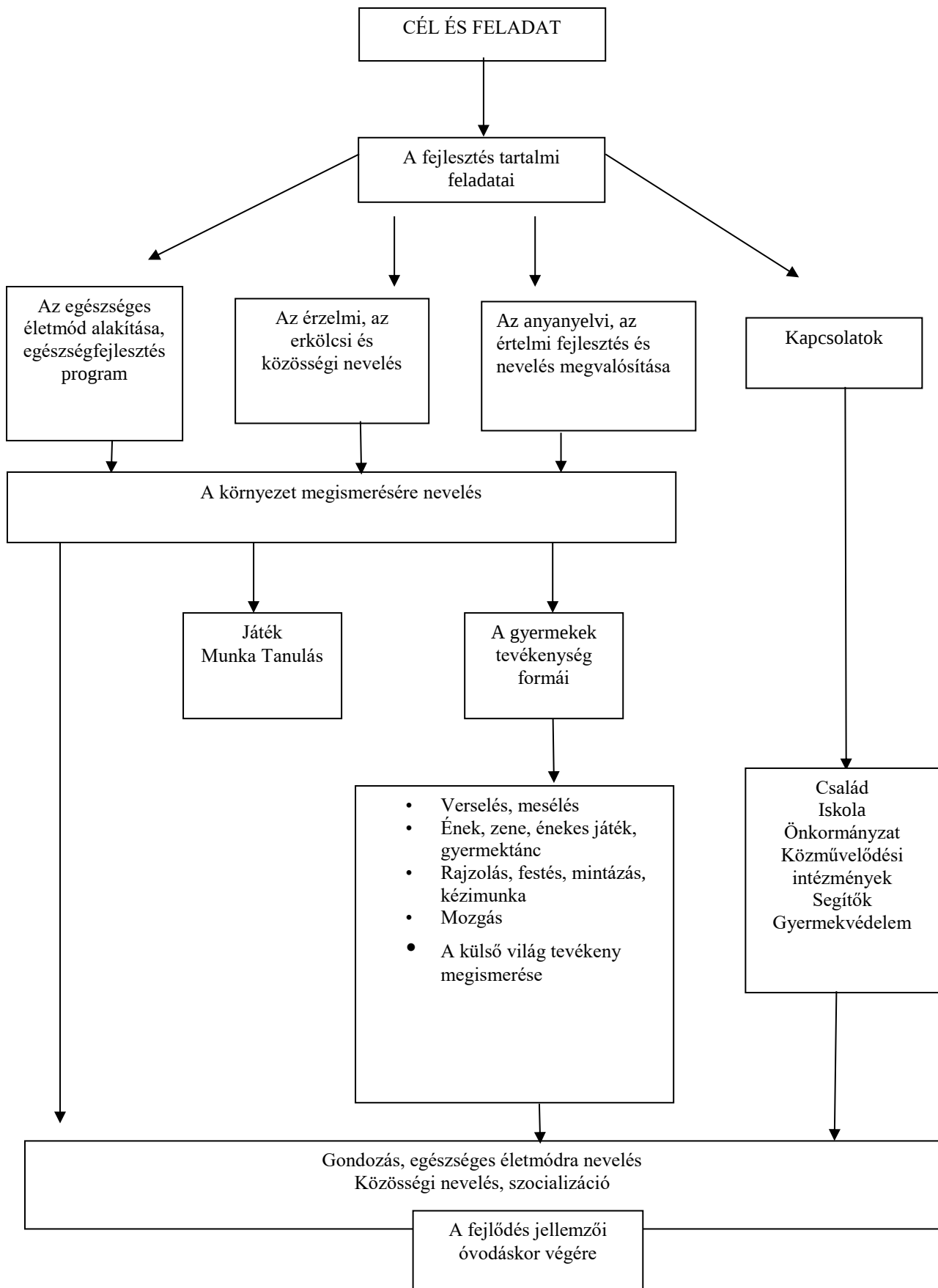
- A gyermek megismerése - családlátogatás, anamnézis, korai időszak fejlődésmenete, gyermekmegfigyelés (képességeinek, adottságainak megfigyelése), szakvélemények, diagnózisok.
- Szükség szerint szakemberhez való irányítás.
- Egyéni fejlesztés, a gyermek haladásának figyelemmel kísérése, személyiség kibontakoztatása.
- Kapcsolattartás, együttműködés a szakemberekkel (gyógypedagógus, pedagógiai szakszolgálat, gyermekvédelmi szakemberek).
- Kapcsolattartás, együttműködés a családdal.
- Befogadó közösség felkészítése.
- A helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolása, igényeihez igazodó környezet kialakítása.
- A gyermekek, családok egyenlő hozzáférése az óvodában szervezett tevékenységekhez, programokhoz.

A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése

- Elfogadó környezet biztosítása.
- Az elvárásoknak a súlyosság mértékéhez, valamint a gyermek fejlődési üteméhez való igazítása.
- Annak belátása, hogy kiemelkedő tevékenységre is képesek lehetnek.
- Fejlesztésüknek a számukra megfelelő területeken való megvalósítás. Kiemelten az alkalmazkodó készség, akaraterő, önállóságra törekvés, együttműködő készség terén való segítségnyújtás. A diagnózisra építő sokoldalú képességfejlesztés.
- Alkalmazotti közösségünk befogadó, elfogadó szemléletével a gyermeki és emberi jogok tiszteletben tartásával összhangban biztosítja a hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeinek óvodai nevelése során az önazonosság megőrzését, kultúrájuk ápolását.

II. Az óvodai nevelés feladatai

2.1. Az óvodai nevelés rendszere

Az óvodai nevelés általános feladata az óvodás korú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

- egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása,
- sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése.

Az óvodai nevelés feladatai szerteágazó, egymásra épülő és egymással összefüggő, komplex módon érvényesülő tevékenységek, melyek átszövik az óvodai nevelés teljes rendszerét.

Abban hiszünk, hogy a természetvédelemhez, a természet megismerésén és megszeretésén keresztül vezet az út, ezért nyitott szemmel, füllel és szívvel kell szemlélnünk és felfedeznünk környező világunkat, s vele aktív viszonyt kell kialakítanunk, mely a majdani felnőtt felelősségérzetét megalapozza.

2.2. Az egészséges életmód kialakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű

Szükséges továbbá az óvodapedagógusok egységes, modern egészségkultúráról alkotott felfogása és az, hogy az egészségnevelés mindennapos munkánk részévé váljon, és maga az óvodapedagógus is eszerint éljen, cselekedjen!

A szokások a kisgyermekkortól kezdve alakulnak ki a szocializáció és a nevelés eredményeként. A korai gyermekkorban – a környezettől tapasztalati úton – átvett életmódminták meghatározóak az egyén életvezetése és személyiség fejlődése vonatkozásában,. Kisgyermekkortól kezdve céltudatosan ki kell alakítani azokat a szokásokat, viselkedési formákat, amelyek alapját képezik a későbbi életszakaszokban egyre tudatosabbá vált egészséges életvitelnek.

Az egészséges életmódra való neveléssel kialakított magatartás-formálást gyakorlati munkánkban az utánzáson alapuló szoktatás és a gyermekek értelmi, érzelmi, akarati erőinek működtetésével, a naponkénti ismétlések, a rendszeres, folyamatos gyakorlás során erősítjük meg.

Legfontosabb feladataink:

- az egészséges életmód, betegségmegelőzés és betegségmegőrzés szokásainak megalapozása, biztosítása
- mozgásigény kielégítése és a testi képességek és a mozgáskultúra fejlesztése
- a gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése
- a környezettudatos magatartása kialakítása, környezet védelem, megóvás és az egészséges környezet fenntartásához kapcsolódó szokások kialakítása, megtartása.

Célunk: Az óvodában eltöltött időben minden kisgyermek részesüljön a teljes testi-lelki jólétet szolgáló egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, az óvoda mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben. Egészségfejlesztésünk akkor lesz hatékony, ha teljes körű, ha áthatja az óvodai élet egészét.

Az egészségfejlesztés területei:

- egészséges táplálkozás
- mindennapos testnevelés, testmozgás
- testi és lelki mentális egészség fejlesztése, a magatartási függőségek, a szenvedélybetegséghez vezető szerek fogyasztásának megelőzése
- a bántalmazás, erőszak megelőzése
- baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás
- a személyi és környezeti higiénia fejlesztése

Egészséges táplálkozás:

Az óvodás gyermekek egészséges táplálkozási szokásainak megerősítését és az óvodai étkeztetés otthoni kiegészítésének szorgalmazását szolgálja.

A növekedés és a fejlődés egyik legfontosabb előfeltétele az egészséges táplálkozás.

Az óvodai étkezés napjainkban a legnagyobb jó szándék, igyekezet ellenére sem tudja az egészséges táplálkozás minden követelményét teljesíteni. A teljesítés nem csak anyagiakon (normatíva), de szemléleten (étrend összeállításon), óvónői leleményességen, egészségpedagógiai kulturáltságon és a szülők segítő együttműködésén is múlik. Felhívjuk figyelmüket a kerülendő élelmiszerek listájára.

Az óvoda védőnőjét, orvosát, más e témában jártas szakembert kérünk fel előadás megtartására az egészséges táplálkozással kapcsolatosan.

Fő feladatunknak tartjuk a kulturált étkezési szokások kialakítását. Az étkezéshez ízlésesen megterítünk, kulturált körülmények között a fogásokat folyamatosan szolgáljuk fel, ezáltal a várakozási időt csökkentjük. Igyekszünk megkedveltetni a gyerekekkel az ízeket, intenzív rágásra ösztönözzük őket. Életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelően kanál, kés, villa használatával ismertetjük meg őket. Az étkezést örömtelivé tesszük, ha jó hangulatot teremtünk az ételek elfogyasztásához. Az evésre bőven hagyunk időt, figyelembe vesszük az ízlésükben, étvágyukban, táplálkozási szokásaikban meglévő egyéni különbségeket. Fontos szabály azonban, hogy minden ételt legalább meg kell kóstolni.

Óvodai napirend keretében játékos alkalmakat teremtünk- a dajkával együtt -, hogy a gyerekek maguk is részesei legyenek egyszerűbb ételek elkészítésének (gyümölcs -és zöldségsaláta készítése).

Boltos, piacos és családjátékokban ismertetjük meg a gyermekeket az alapélelmiszerekkel.

Lehetőség szerint ellátogatunk gyümölcs és- zöldséges üzletbe, gyümölcs és- zöldség kertekbe.

Megismerkedünk évszakonként a zöldségekkel, gyümölcsökkel.

Beszélgetünk a tejtermékek jelentőségéről, miért is fontos az emberi szervezet számára, kiemelve a csontok, és a fogak egészségét. Az étkezések során előforduló mindenféle tejterméket kóstoljanak meg a gyerekek. Megismertetjük velük a helyes fogápolást.

A kiválasztó szervek megfelelő működése érdekében a gyermekeknek folyadékot állandóan biztosítunk a csoportszobában és az udvaron egyaránt.

Mozgás, mindennapos testnevelés:

A sokoldalú mozgás egész óvodai életünket átszövi. Mozdíktévesztő eszközeink spontán használata egész nap folyamán biztosított gyermekeink számára. Mindennapos testneveléssel és irányított udvari szabályjátékokkal egészítjük ki az egész napos szabad mozgást.

Nagy gondot fordítunk arra, hogy gyermekeink mozgástevékenysége jó hangulatú legyen, hogy a gyermekek természetes mozgáskedvének kellő teret és időt biztosítsunk. Mozdíktásra inspiráló biztonságos környezet kialakítására törekedtünk az udvaron és az óvodaépületen belül egyaránt.

A gyermek egészséges életmódra neveléséhez elengedhetetlen a levegőn való tartózkodás. Különösen érvényes ez a mozgásos játékokra és a szabad mozgásra. Napirendben rögzítettük a levegőn való tartózkodás idejét, ekkor a gyermekek irányított, illetve spontán mozgástevékenységet végeznek.

Gondot fordítunk a csoportszoba megfelelő szellőztetésére is, különös tekintettel a játék és a pihenés idejére is.

A mindennapi testnevelés tudatos, tervszerű alkalmazása elősegíti a gyermek testi képességeinek, mozgásának fejlődését, kedvező hatással van az idegrendszerre, a légző- és keringési szervekre, fokozza a gyermek jó közérzetét.

Megfelelő gyakorlatokkal a helyes testtartás kialakítását és a testtartási hibák megelőzését is szolgálja, hozzájárul a gyermekek egészségéhez. Megalapozza azt az igényt, hogy minden nap, rendszeresen mozogni jó és szükséges.

A gyermekeknek minden nap lehetőséget biztosítunk 10-15 perces szervezett mozgásban való részvételre. Időpontját az óvónő szabadon választja meg a rugalmas napirend keretei között.

Lehetőleg a szabad levegőn, az udvaron végezzük a játékos mozgást, ügyelve arra is, hogy a gyerekek öltözéke megfelelő legyen erre a célra.

A mindennapi testnevelés középpontjában a sok mozgással járó játék áll. A mindennapos szervezett mozgás tartalma:

- futó játékok; szerepes fogó játékok; játékos utánozó gyakorlatok; ugró-, szökdelő játékok

Fontos feladatunknak tartjuk, hogy a mindennapi testnevelés járuljon hozzá a mozgás megszerettetéséhez. Ehhez az szükséges, hogy az óvónő élénk, vidám hangulatot teremtsen és maga is örömet lelje a közös játékban.

Személyi higiéné

Gondozási feladatok:

A gondozás az óvodai nevelésben nagyon fontos szerepet tölt be. A kisgyermek alapvető szükségleteinek kielégítését jelenti, hozzájárul egészségük megőrzéséhez, jó közérzetük kialakításához.

A testápolás szolgálja a gyermek tisztaságigényének, egészségügyi szokásainak megalapozását. Fontos a felnőtt állandó, segítőkész jelenléte. Az óvónő a gyermek ápolása közben beszélgetsen a gyermekekkel, hogy annak kívánsága, kérése alapján tudjon segíteni. Megfelelő óvónői magatartás mellett a segítő, beavatott és felelősséget viselő dajka közreműködésével a gyermekek megtanulják a fogásokat, a testápolási szokások sorrendjét, a testápolási szerek rendeltetésszerű használatát. Teremtsük meg a feltételeket ahhoz, hogy fokozatosan, egyre önállóbban végezhesék a testápolás teendőit.

Különösen védjük a gyermekek érzékszerveit. Ápolásukhoz tiszta eszközöket, nyugodt feltételeket teremtünk.

Az öltözködés: A gyermekek ruházata a sokféle tevékenység gyakorlásához, az időjárás változásaihoz igazodó, kényelmes, könnyen fel-és levehető legyen. Az óvónő kérje a szülőket, hogy többretegűen öltöztessék gyermekeiket. A szülőkkel való kapcsolattartás során a megfelelő mennyiségű és minőségű ruházat és cipő biztosítására javaslatot tesz (váltóruhák, lábboltozatot és lábfejet védő megfelelő méretű cipők biztosítása, lógó alkatrészek eltávolítása). A pihenés, alvás fontos eleme a gyerekek egészséges óvodai életrendjének. A gyermekek alvásigényük egy részét az óvodában elégíti ki. A csoportszobát kiszellőztetjük. A nyugodt pihenés feltétele a csend és a biztonság, az óvónő gondoskodó jelenléte. Az elalvás előtti mesélés, halk és csendes dúdolgatás, altatódal, nyugalmat áraszt. Tekintettel vagyunk a gyermekek életkori különbségéből adódó és az egyénenként is eltérő alvásszükségletére.

A gyermekek pihenését segíti, ha maguk mellé vehetik kedvenc játékukat, személyes tárgyukat. Balesetvédelmi okokból ügyelünk arra, hogy az ágyba vitt játék puha és kellő méretű legyen. Az ágyneműről és annak tisztításáról a szülő gondoskodik általában két hetente és a gyerek minden megbetegedése alkalmával.

Egészséges, tiszta biztonságos környezet megteremtése

A környezeti higiénia nevelés magában foglalja az óvoda tisztaságának megóvását, esztétikáját, a termék szellőztetését, az ivóvíz higiéniját, a helyes fűtés és világítás biztosítását, az udvar tisztántartását, a helyiségek és eszközök tisztaságát. Mindezek együttesen az egészségfejlesztés szempontjából megalapozó jellegűek és nagy jelentőségűek a kisgyermekek személyiségfejlesztésében.

Az óvodás gyermek saját testi gondozásának megtanítása és mozgásigényének kielégítése csak egészséges környezetben történhet. Az egészséges, tiszta környezet fenntartásának legfontosabb feltétele az alapos takarítás, fertőtlenítés. A takarításban időnként a gyerekek is aktívan részt vesznek.

A balesetveszély elkerülése érdekében a gyermekek által használt eszközöket fokozott odafigyeléssel kezeljük. A csoportszobai, de különösen az udvari játékoknál, felhívjuk a gyerekek figyelmét a helyes eszközhasználatra, a sétán a biztonságos közlekedés szabályaira. Szükség esetén kirándulásra szülői segítséget kérünk.

Higiénés szabályok kialakítása, betartatása:

- WC papír megfelelő használata / főleg lányoknál /
- Folyékony szappannal való kézmosás
- körömkefe igénybevétele szennyező tevékenység után
- saját fésű, fogmosó felszerelés használata
- megfelelő orrfúvási technika elsajátíttatása

2.2.1. Beszoktatás

A beszoktatás az új környezethez való alkalmazkodás, beilleszkedés, elfogadás. Ekkor tudatosul a gyermekekben, hogy az óvodába lépve már nem csak kíváncsi látogatók, szívesen látott vendégek, hanem egy alakuló közösség állandó tagjai.

Az, hogy a szokatlan mennyi idő alatt válik megszokottá, az gyermekenként változó hosszúságú időtartamot igényel.

Minden kisgyermek a saját csoportjában a saját óvó nénijének a segítségével ismerkedik, szokja a saját csoportjának a légkörét, és szokásait.

A beilleszkedési folyamatot másként éli át a családból, illetve bölcsődéből, vagy másik óvodából érkező gyermek:

- A más közösségből érkező gyerekeknél folytatódik egy megszokott életrend (szokások, szabályok, elvárások. Nekik is új viszont a szociális és tárgyi környezet. Az önkiszolgáló tevékenységekben önállóbbak, bátrabban közlekednek az új környezetben.
- A családból érkező gyermekeknél az újdonságnak más hatása van: nincs kibe- mibe kapaszkodniuk, mert nekik minden és mindenki ismeretlen, más a napirend, mint otthon, sok új helyzethez kell alkalmazkodniuk.

A beszoktatás előzményei:

- Valljuk, hogy a beszoktatás egy folyamat, mely a tényleges beszoktatási idő előtt elkezdődik.
- Nyílt napjaink alkalmával lehetőséget biztosítunk, az új ovisainknak, hogy részt vegyenek szüleikkel együtt, és bepillantást nyerjenek az óvoda és leendőcsoportjuknak életébe. Ekkor a szülők és a gyermekek megismerkedhetnek az óvodánkkal, a dolgozókkal, a leendő óvó nénikkel, dadussal, és a csoportszobával, a hozzá tartozó öltözővel, mosdóval. Eltölthetnek egy kis időt a csoportokban, bepillantást nyerhetnek az óvodai életbe, hogyan is zajlik egy délelőtt az óvodában, és kérdéseikre is szívesen válaszolunk. Mesélünk az óvoda életéről és a beszoktatási szokásokról.
- A szülőkkel anamnézis lapot „töltetünk” ki ezzel is információt kapunk a gyermekekről.
- Szülői értekezletet tartottunk, ahol megbeszéltük a házirendet, és a beszoktatás legfontosabb kérdéseit.

Feladataink a beszoktatási időszakban:

- Legfontosabb feladatunk a bizalom elnyerése az új környezet, személyek iránt. Amilyen gyorsan alakul az óvónő-gyermek érzelmi kapcsolata, olyan hamar veszi kezdetét a társas kapcsolata is. A beszoktatási időszakban hosszabb időt töltünk a csoportban mindhárman, hogy mindig legyen egy vigasztaló kéz a gyerekek közelében.
- Szeretnénk elérni munkánk során azt, hogy a szülők támaszt és segítőtársat találjanak bennünk gyermekeik neveléséhez.
- Napi kiírásokkal naprakészen tájékoztatjuk a szülőket a csoportban történekről.
- A rugalmas napirenddel megalapozzuk a csoport szokás- szabályrendszerét, a közösségi élet alapjait.
- Ebben az időszakban a gondozási teendők veszik igénybe a legtöbb időt a napirendben, ezt arra használjuk, hogy mélyítsük kapcsolatunkat a gyerekekkel.
- Felkészülünk arra, hogy a gyerekek érzelmi megnyilvánulásaira, reakcióira nyugtató módon reagálunk, szorongásaikat feloldjuk.

- Olyan mesékkel, dalokkal, mondókákkal készülünk, melyet otthonról vagy bölcsődéből, másik óvodából ismernek a gyerekek.
- A lovagoltatók, höcögtető, simogató, ringató és hintáztató dalok és mondókák kerülnek előtérbe.
- A beszoktatási idő alatt még rugalmasabb a napirendünk, a nap folyamán csak egy közös kötött programunk van, az udvarra való kimenet előtt a szőnyegre telepedve beszélgetünk, megbeszéljük, ki hiányzik, gyümölcsöt eszünk.
- Az udvaron kialakítunk egy állandó helyet, ahol mindig megtalálhatnak minket. Közös fedezzük fel az udvar játékait.

Beszoktatás lépései

1. A gyermek szülővel együtt tölt el pár órát az óvodában. Ennek célja, hogy ismerje meg az óvónőket, dajka nénit, az óvoda épületét, a csoportszobát. A szülővel együtt fedezik fel az óvodát az óvónő és a dajka néni segítségével. Bemutatkoznak a csoportban lévő gyerekek is. (Játszó délelőtt)
2. Az óvónővel megbeszélte időpontban a gyermek a szülővel érkezik, majd egy-két órára az óvodában hagyja a gyermeket. Ennek célja, hogy a gyermek egyedül fedezhesse fel a csoportot, amelyben ezután óvodás napjait tölti.
3. A gyermek már hamarabb elválk a szülőtől, aki 4-5 órára távol van. Ez a szakasz a fokozatosság elvét érvényesíti, az előzőhöz képest még egy lépést tesz az óvodai környezet otthonossá válásában.
4. A szülő a gyermektől rövid búcsút vesz, átadja az óvónőnek, majd a megfelelő időben jön érte. Ez már a teljes beszokás szintje.

Fontos, hogy a szülő bizalommal forduljon az óvónőkhöz, dajkákhöz; türelemmel, érdeklődve kövesse gyermeke tevékenységét az óvodában, és ami a legfontosabb és legnehezebb lépés, hogy *legyen képes elengedni a gyermekét.*

Ha ezek a feltételek megvalósulnak, a gyermek óvodába való beilleszkedése zökkenőmentesen, vidáman zajlik majd.

A gyermek igényeihez mérten tudjuk változtatni a tervet, akár a családlátogatás alkalmával megtervezzük azokat. Előfordulhat, hogy egy lépést többször is meg kell ismételni, de az esetek túlnyomó részében ez az öt lépés elegendő a gyermek kiegyensúlyozott beszokásához.

Sikerkritériumok:

el tudják mondani csoportjuk nevét, saját nevüket, jelüket

A csoportban dolgozó felnőtteket nevükön szólítják

Csoporttársaik keresztnévét megjegyzi

Feltűnik nekik, ha valaki hiányzik

2.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

2.3.1. Anyanyelvi nevelés és fejlesztés

Az anyanyelvi nevelés valamennyi óvodai tevékenységforma keretében megvalósul, mert a nevelés eszközeinek, és a gyermeki tevékenységrendszernek is tartalmát képezi.

Változatos formában, komplex módon, sok beszélgetéssel, játékkal, a spontán helyzeteket is kihasználva gazdagítjuk, kreatívabbá formáljuk óvodásaink kifejezőkészségét, szókincsét, verbális alkotó készségét.

Az anyanyelvi fejlesztés a gyermek egyéni érdeklődésére építve - a gyermek környezetével való érintkezése, önkifejezése, gondolkodása során – főszerepet kap. Általa erősödik biztonságérzetük, növekszik tájékozottságuk, gazdagodnak ismereteik, társas kapcsolataik.

Az anyanyelvi nevelésünk célja:

- a felnőtt – gyermek és gyermek – gyermek között létrejövő interakciós kapcsolatokban segítse az eligazodást
- az egyéni fejlesztés biztosítása a rászoruló gyermekek részére
- felkészíti a gyermekeket az iskolai tanulásra
- az érthető, kifejező, hatásos és meggyőző beszéd kialakítása.

Feladatok

A gyermek beszéd tanulása elsősorban érzelmi alapon megvalósuló utánzással történik. Az óvodáskorú gyermek kommunikációs képessége ebben a korban fejleszthető a leghatékonyabban.

Az óvónő felelőssége igen nagy, beszéde mindig nyelvtanilag kifogástalan, egyszerű, de kifejező legyen:

- törekedjen arra, hogy természetes beszédhangja a csoport hangszintjéhez igazodjon
- alkalmazza a kezdeményező kapcsolatteremtést
- segítse a társas érintkezés szabályainak elsajátítását (pl: köszönés, bemutatkozás)
- ösztönözze kérdéseivel a gyerekek gondolkodását, beszédét
- a gyerekek kérdéseire mindig válaszoljon!
- tapintatosan, javítgatás nélkül segítse a beszédhibás gyermekek beszédfejlődését
- fordítson figyelmet a gátlásos gyerekekre és aktivizálja őket
- beszélő környezettel, helyes minta és szabályközvetítéssel segítsen
- törekedjen a beszédöröm biztosítására: arra neveljen, hogy bátran megnyilatkozzanak a gyerekek
- alkalmazzon dramatikus és nyelvi játékokat.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Figyelembe vesszük a család nyelvi kultúráját, az egyes gyermekek fejlődési ütemét. Gonddal figyelünk arra, hogy egyetlen gyermeket se gátoljon nyelvi lemaradás a megismerő tevékenységben, a társas kapcsolat alakulásában. Külön figyelmet fordítunk a nyelvileg gátolt gyermekekre, felderítjük a probléma okait, megkeressük a fejlődés lehetőségeit. Szülői megbeszélések alkalmával felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy igen nagy szerepe van a gyermek értelmi, érzelmi fejlődésében a gyermek-szülő kapcsolat erősítésében a közös beszélgetésnek, a beszélgetést kísérő közös tevékenységnek. Szerep és szituációs játékokkal gyakoroltatjuk a különböző helyzetekhez illeszkedő beszédmódot, nyelvi eszközök használatát. Segítjük a gyermekeket abban, hogy együttesen végzett tevékenységek közben sajátítsák el, gyakorolják az együttműködést segítő kifejezéseket, az érintkezés udvarias formáit. Bekapcsolódva a gyermekek játékába, természetes módon kínálunk mintát arra, hogyan lehet egymáshoz viselkedésben, beszédben is alkalmazkodni.

Nagy hangsúlyt fektetünk a gyermek egyéni fejlődési ütemének figyelembevételére, a különbözőségek elfogadására, és elfogadtatására. A gyermek kérdéseire mindig életkorának, érettségének megfelelő kielégítő választ kapjon.

Tevékenységek

A gyerekek spontán megnyilatkozásaik során, természetes helyzetekben tapasztalatot gyűjtenek a beszéd szerepéről, hatásáról, a szóbeli kapcsolatok formáiról. Gondozás során párbeszédet folytatnak, megértik a szóbeli utasítást és követik azt.

Végighallgatják társaikat, tisztelettel beszélnek a felnőttekkel, használják a kapcsolatteremtés udvarias formáit: kérem, köszönöm, legyen szíves stb. Munkavégzésük során folyamatos, szóbeli kapcsolatot tartanak társaikkal, óvónőjükkel., dajkájukkal. A mesélés, mondókázás, verselés segíti a gyerekek összefüggő beszédének kialakulását. Élményeiket, a velük történt eseményeket többféle úton fejezik ki: rajzban, szóban, szerepjátékokban stb.

A fejlődés jellemzői:

3- 4 éves korban: A gyerekek egyéni fejlettségüknek megfelelően szívesen beszélnek tevékenységeikről, illetve a velük megtörtént eseményekről. Elbeszéléseiket előfordul, hogy hibás szövegszerkesztéssel mondják el. Ismerik azokat a legfontosabb szavakat, amelyek a tárgyak, személyek jellemző tulajdonságait, mozgását, cselekvését jelölik. A magánhangzók és mássalhangzók nagy részét tisztán ejtik.

4- 5 éves korban: A gyermekek bátran, szívesen beszélnek. Képesek elmondani a jelenlegi és a közelmúltban történt eseményeket. Az ismert szavakat, kifejezéseket eltérő helyzetekben is képesek használni. Gondolataikat érthetően, összefüggően ki tudják fejezni: közölnek, leírnak, mesélnek. Társaikra képesek odafigyelni, őket végighallgatni, igénylik, hogy őket is hallgassák meg. Alkalmazzák a párbeszéd jellemző fordulatait, a figyelemfelhívást, a köszönést, az udvariassági kifejezéseket. Beszédükben még előfordulnak helytelenül ejtett hangok.

5- 6-7 éves korban: A gyermekek aktívan használják szókincsüket. Elbeszélésük folyamatos, de a történetek nem mindig az időbeli sorrendet követik, sok szóismétlést használnak. Figyelmesen végighallgatják társaikat és a felnőtteket is. Képesek a fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre.

A beszédhelyzetekhez, anyanyelvi szabályokhoz megfelelő beszédfordulatokkal, viselkedési formákkal alkalmazkodnak. Beszédüket a helyzet kiváltotta gesztusokkal, arcjátékkal kísérik.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- ügyeljen arra, hogy mindig beszélgessen a gyermekkel gondozás közben
- segítse a gyermek társas kapcsolatainak kialakulását
- teremtsen lehetőséget a párbeszédre, változatos beszédhelyzetek létrejöttéhez
- biztosítsa a gátlásos, esetleg beszédhibás gyermekek szabad, spontán megnyilatkozásait.

Kapcsolatok

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés, nevelés kapcsolatban van a közösségi **neveléssel**, mert a viselkedési, a kapcsolatteremtési és tartási módokat a segítségével sajátítják el a gyermekek. A sokféle **mese, vers**, mondóka közvetítésével gyarapodik a gyermekek szókincse, kifejezőképessége, növekszik beszédkedvük. **A külső világ tevékeny megismerésével**, mert alkalmat teremt a különböző szituációkhoz tartozó beszédhelyzetek megfigyelésére és elsajátítására. **A játékkal**, mert a megfigyelt beszédfordulatokat, párbeszédet tevékenységeik során gyakorolják.

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés nevelés átfogja az óvodai nevelő munkánk minden területét, közvetítő elemként jelen van a nevelési feladat megvalósulásának minden mozzanatában.

2.3.2. Értelmi nevelés és fejlesztés megvalósítása

Az óvodás gyermek megismerő, érzelmi és akarati folyamatai elsősorban a gyakorlati tevékenységeiben fejlődnek. A megismerő folyamatok óvodáskorban igen nagy minőségi változáson mennek át. Köszönhető ez a szélesedő társadalmi közegnek és a természeti környezetnek, amellyel kapcsolatba kerülve információkhoz jut. Ő maga ezek során egyre aktívabbá válik, fokozódó kíváncsisága, érdeklődése arra készteti, hogy mélyebben behatoljon a valóságba.

A rendszeres és tudatos óvodai tevékenységek, az egész napi tartalmas játékkal tág teret adunk az értelmi képességek dinamikus fejlődéséhez. A gyermek ismereteit kezdetben elsősorban cselekvéseivel, manipulációival szerzi, később már a cselekvésről leváló képzetek, képzeleti képek segítik ebben. Az aktív beszéd, az anyanyelv egyre gazdagabb megismertetése révén, a problémahelyzeteken könnyebben tud úrrá lenni.

Az óvodás gyermek megismerő folyamatainak legjellemzőbb sajátosságai, minőségi változásai:

- Az önkéntelen, spontán megismerés mellett fokozatosan megjelenik a szándékos figyelem és emlékezet, a tudatos észlelés, a megfigyelés szándékossága
- A megismerés eljut a képzetekkel, majd a konkrét fogalmakkal végzett folyamatokig.

Értelmi nevelésünk feladatai a fentiek tükrében

- a gyermekek tapasztalataira, élményeire, kíváncsiságára építés
- további élmények biztosítása a természeti, társadalmi környezetből
- a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése
- az ismeretek rendszerezése, bővítése, különböző élethelyzetekben való tevékenykedéssel
- az értelmi képességek (észlelés, érzékelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) fejlesztése az egyéni fejlettségi különbségek figyelembevételével.

Közvetlen tapasztalatszerzésüket tudatosítjuk, majd fejlesztjük fogalomalkotásukat. Biztosítjuk, hogy a konkrét esetben megszerzett tudásukat más helyzetben is tudják alkalmazni.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek hiányos ismereteit pótoljuk. Fejlesztjük megfigyelőképességüket, segítjük fogalomalkotásukat, biztosítjuk az egyéni ütemű optimális értelmi fejlődést. Játékos, „puha mérésekkel” figyelemmel kísérjük önmagukhoz képest történő fejlődésüket. Megfelelő, változatos módszerekkel motiválunk, cselekedtetünk, tapasztalatokat, ismereteket nyújtunk számukra. Célunk, hogy tapasztalásaik készség együttessé váljanak.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek körébe tartozó tehetséges gyermekek segítése, szintén nagy odafigyelést igényel. A 3-6,7 éves gyermekek esetében megmutatkozó tehetségcsírákat felismerve, segítjük különleges képességeik kibontakozását. A kiemelkedő képesség, tehetségígéret megmutatkozása leginkább anyanyelv és kommunikáció, valamint ábrázolás, kreativitás és mozgás tekintetében figyelhető meg ebben az életkorban. Fokozott figyelmet fordítva kínáljuk számukra a verseket, mondókákat, meséket, mutatjuk meg számukra az ábrázolás legkülönbözőbb technikáit, módszereit, valamint segítjük mozgásfejlesztésüket.

2.3.3. A közösségi életre való nevelés

Az óvodában tudatosan törekedni kell a közösségben zajló folyamatok, társas kapcsolatok és közösségi tevékenységek kibontakoztatására. A közösség olyan tulajdonságok, képességek, készségek, szükségletét kívánja formálni, amely segítségével a gyermekek részvétele a napi

életben egyszerűbbé, könnyebbé, gyorsabbá válik. A jó közösséget mindig egyéniségek alkotják, mégpedig olyanok, akik egyéni akaratukat, ambícióikat, vágyaikat képesek a közösség keretein belül megvalósítani. Maga az élet is ilyen. Nekünk éppúgy szükséges másokhoz alkalmazkodnunk, ahogy mások is alkalmazkodnak hozzánk.

A közösségi lét az ember számára létszükséglet. Az együttélés során szerezhettek tapasztalatokat, érezhetik annak kohézióját, erősségét, védettségét, örömet.

Kiemelt feladata az óvodának, hogy segítse a különböző közösségek kialakítását, biztosítsa azok fejlődését, az önmegvalósítás feltételeit.

Ezeknek a feladatoknak csak egy demokratikus, humanisztikus, toleráns légkörű óvoda tud eleget tenni, ahol biztosítva van a szükségletek és jogok tisztelete és minden lehetőségével ezen elvek gyakorlati megvalósítását szolgálja. **Ezért az óvoda a személyiségfejlesztés színtere.** A gyermek aktív, autonóm lény, aki a cselekvés és fejlődés minden lehetőségét magában hordozza, aki a maga nemében tökéletes, mert szükségletei és lehetőségei vannak.

Kibontakozásának feltétele egy olyan bizalmat, biztonságot, segítségnyújtó megértést és toleranciát sugárzó közeg, ahol maximálisan érvényesítheti szükségleteit és jogait.

Ezeknek a feladatoknak csak egy értékközvetítő óvoda felelhet meg, amely tiszteletben tartja a gyermek egyéni sajátosságait, jogait, tudatosan épít a gyermeki aktivitásra és alkotásra. Mindenki szükséglete alapján valósíthatja meg vágyait, élheti álmait.

A cél, hogy az adott lehetőségek között a legtöbbet legyünk képesek egyéniségükből kihozni, ezzel is gazdagítva a közösséget. Minden gyermek egyéniség, akinek lehetőséget kell biztosítani személyisége pozitív és széleskörű kifejlődéséhez.

A közösségi és társas kapcsolatok kialakítása a tevékenységen keresztül a teljes nevelési folyamatot átfogja.

Az óvodai csoport, az óvodai közösség sikeres formálása esetén a társadalom számára igen hasznos a közösségi érzés, közösségi tudat és magatartás mellett:

- mások megbecsülése
- közös szokások kialakítása
- a hagyományok tiszteletbetartása
- a csoport követelményének alakulása

A csoportban elfogadott normák befolyásolják a gyermekek cselekedeteit.

Mindehhez szükséges:

- nyitott légkör
- demokratikus, szeretetteljes irányítás

A társas kapcsolatok, a közös munka, az együttjátszás, a komplex foglalkozások rendszere is az együvé tartozás érzését erősítik, ha tudatosan igyekszünk ezt létrehozni.

A lényeg az, hogy minden, amit végez a gyermek sokszínű, változatos legyen.

Mindent kipróbálhasson, ami testi és szellemi képességeit nem veszélyezteti. A közösségi szokások kialakítása segítse, irányítsa a gyermekek cselekedeteit! Ne zavarják egymást a tevékenységek végzése közben, figyeljenek egymásra, ha vitáik alakulnak ki menet közben, azt igyekezzenek lerendezni stb!

Ebben a folyamatban talán a legfontosabb időpont, amikor a gyermek először ismerkedik az óvodával, az óvodai csoporttal! A megszokottól eltérő környezet, a szülőktől való elszakadás, az új helyzet nehéz feladat elé állítja a szülőket és az óvodapedagógust egyaránt.

Az óvodapedagógus feladata, hogy végtelen türelemmel és szeretettel forduljon az újonnan óvodába kerülő gyermek felé. Adjon elegendő időt a beszoktatásra, biztosítsa a fokozatos átmenetet és tegye lehetővé az együtt történő beszoktatást!

Az óvoda nyitottsága nemcsak a beszoktatás ideje alatt, hanem egészen az iskolába lépésig biztosítsa a szülőknek a nevelőmunkába való közvetlen betekintést.

Az óvoda nyitottsága hagyományok teremtésével, közös programok, ünnepek segítségével.

Az óvodapedagógus feladata a közösségi tevékenységgel kapcsolatban

- Az óvónő segítse elő a gyermekek csoporton belüli egymáshoz való kötődéseit, legyen következetes, a gyermekek közösségi életének irányítója.
- Teremtse meg az érzelmi biztonságot nyújtó, otthonos, derűs, szeretetteljes légkört, amelyben megvalósul egymás megbecsülése, a tiszteletadás, a figyelmesség és a segítségnyújtás.
- Biztosítsa a fejlődéshez szükséges tevékenységi formákat és társas kapcsolatokat.
- A rugalmas napirendben biztosítsa a gyermekek egészséges fejlődéséhez szükséges biológiai és pszichológiai feltételeket.
- Segítse elő a gyermekek csoporton belüli egymáshoz való kötődéseit.

Abban hiszünk, hogy jó közösségi emberek a szilárd énképpel, kiforrott személyiségjegyekkel rendelkező egyénekből lesznek, akikhez lényeges tulajdonsága az önállóság és önfegyelem, valamint a kitartás, feladattudat és szabálytudat.

Ezért törekszünk az erkölcsi és akarati élet jellemzőinek megalapozására.

2.4. A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése

Sajátos nevelési igényű gyermek:

- Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral) küzd.
- A sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő gyógypedagógiai ellátásban részesüljön.
- Legfontosabb nevelési elvnek tartjuk az olyan befogadó csoportlétkör kialakítását, melyben a gyermek magatartása, viselkedése kizárja a hátrányos megkülönböztetést, zaklatást (megfélemlítés, megalázás, emberi méltóság megsértése).
- Nem a közösségből kiszakítva, hanem a többi gyermek között, párhuzamos tevékenységként kezdeményezett fejlesztőjáték a legeredményesebb formája a fejlesztésnek.
- Gyermekközösségbe csakis olyan sajátos nevelési igényű gyermekek integrálhatók, akik a többiekkel együtt nevelhetők.
- A gyermekek mindenekfelett álló érdekében a mi felelősségünk, hogy minden rendelkezésünkre álló segítséget megadjunk a gyermekeknek képességeik fejlődéséhez, személyiségük kibontakozásához, ismereteik bővítéséhez.
- A fejlesztés rövid távú céljait minden esetben a fejleszthetőséget tükröző gyógypedagógiai – orvosi - pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslatára, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatára kell építeni.
- Integrált nevelés a köznevelési törvény 47. § szerint az enyhe értelmi fogyatékos, a beszéd fogyatékos vagy pszichés fejlődési zavarral küzdő sajátos nevelési igényű gyermeket az óvodai csoport létszámának számításánál kettő gyermekként kell számításba venni.

- Az integrált nevelésből adódó óvónői feladatok
- Inkluzív szemlélettel a különbözőségeket elfogadó viselkedés és magatartás alakítása a gyermekközösségekben, ezen belül különösen a tolerancia, türelem, megértés, figyelmesség, segítőkészség, empátia készségek alakítása.
- A terhelhetőségnél vegye figyelembe a sérülés jellegét, súlyosságának mértékét, adott fizikai állapotát.
- Törekszünk arra, hogy az ép, vagy kevésbé sérült funkciók tudatos fejlesztésével, bővüljenek a kompenzációs lehetőségek.
- Nevelésünk hatására a sérülés arányában a fogyatékos kisgyermeknek is ki kell alakulnia az alkalmazkodó készségnek, az akaraterőnek, az önállóságra törekvésnek, az együttműködésnek. Ennek érdekében a napirend során csak annyi segítséget nyújtunk, amennyi az önálló cselekvéshez szükséges.
- Ismerje fel, és gondozza kiemelten a gyermekben rejlő kiemelkedő teljesítményt.
- A dajkával, asszisztenssel tudatosítsa, hogy kommunikációja, bánásmódja, viselkedése ugyanolyan modell étékű, mint az övé.
- Az optimális nevelés érdekében bővítse ismereteit, elsősorban gyógypedagógiai téren.
- A hatékonyság, célszerűség, eredményesség, szakszerűség érdekében működjön együtt a szaksegítőkkal: gyógypedagógus, pszichológus, logopédus, fejlesztőpedagógus.
- Szükség szerint kérjen szakvéleményt, javaslatot a megfelelő szakszolgálatoktól.
- A megismert sérülés, lemaradás, fogyatékoság függvényében, szakmai kompetenciánk határain belül, speciális fejlesztési terv kidolgozása, megvalósítása, értékelése.
- Az óvodáskor végére, a sérülés arányában a sajátos nevelési igényű gyermeket juttassa el az óvodai nevelés általános célkitűzéseiben megfogalmazott minimális szintre: alkalmazkodó készség, önállóság, akaraterő, törekvés, együttműködés.
- Biztosítsa a tárgyi feltételeket, eszközöket.

Sikerkritériumok

A sajátos nevelési igényű gyermekek is szívesen járnak óvodába.

Örömmel vesznek részt a speciális foglalkozásokon.

A közösségen belül megtalálják helyüket, társaik elfogadják, nem kerülnek peremhelyzetbe.

A bemeneti fejlettséghez képest kimutatható a fejlődés.

2.5. Migráns gyermekek interkulturális nevelése

- Migráns gyermek az, aki (valamint akinek a családja) nem magyar állampolgár, és munkavállalás, tanulás céljából tartózkodik Magyarországon, illetve menekült státuszú.
- A migráns gyermekek a magyar gyermekekkel azonos feltételek mellett vehetik igénybe az óvodai nevelést.
- Az egyéni bánásmód elvét az ő nevelésük során is érvényesítjük.
- Az emberi méltóság elismerése és tiszteletben tartása minden migráns kisgyermeket megillet.
- A bevándorló családból érkező gyermekek értékességét egyediségükben keressük.
- A migráns gyermekek interkulturális neveléséből adódó óvónői feladatok
- Felkészülés a gyermek fogadására. (kapcsolatfelvétel a szülőkkel és a gyermekkel)
- Érkező gyermek empátiás fogadása - érzelmi biztonság megteremtése.
- Segítés a magyar nyelv elsajátításában játékon keresztül.

III. Az óvodai élet megszervezésének elvei

3.1. Személyi feltételek

A nevelőmunka középpontjában a gyermek áll, kulcsszereplő az óvodapedagógus, akinek elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermekeink számára. Személyisége, viselkedése, szakmaisága fontos feltétele az óvodai nevelésnek. A gyermeki szeretet szükségletét kielégíti, mellyel számára biztonságérzetet nyújt.

Megértő, türelmes, érzelmileg elfogadó partneri szerepet töltünk be az együttnevelésben. Követelményünk és elvárásunk, hogy előítéletektől mentesen közeledjünk a különböző kultúrájú családokhoz (gyermekek anyanyelvének gyakorlása, szokások, hagyományok megismerése, ápolása).

Figyelembe vesszük a gyermeki esélyegyenlőség és az egyenlő bánásmód biztosításának követelményét.

A dajkát a pedagógiai munka közvetlen segítőjének tekintjük, egyike a gyermeket nevelő felnőtteknek, aki éppúgy, mint az óvodapedagógus magatartásával, teljes lényével, beszédstílusával, öltözködésével hatást gyakorol a kisgyermekre.

Nevelőmunkánk során a dajka és az óvodapedagógus tevékenységét összehangoltá kell tennünk. Ahhoz, hogy a nevelési folyamatban a dajka közvetlenül és tevékenyen részt vehessen, elsősorban arra van szükség, hogy megfelelő szinten tájékoztatva legyen az óvoda és az adott óvodapedagógusok nevelési elképzeléseiről, módszereiről.

Intézményünkben a pedagógus munkakörre előírt végzettséggel, képesítéssel rendelkeznek óvodapedagógusaink. Nevelőtestületünk jól felkészült, pedagógiailag megújulásra törekvők. Fontosnak tartjuk az önképzést, a továbbképzést. Testületen belül lehetőséget kínálunk az önállóságra, kezdeményezésre. A nevelőmunkát kiegészítő, segítő dajkákkal jó a kapcsolatuk. Óvodánkban összesen 9 fő dolgozik.

A dajka feladata:

- differenciálnia kell a módszerek alkalmazásakor
- segítő jelenlétével annyi segítséget kell nyújtania a gyerekek számára,
- amennyi feltétlenül szükséges feladataik önálló elvégzéséhez
- minden kisgyerek más, ezért más a segítség iránya és foka.

A dajka kompetens szerepkört tölt be

- az óvoda óvó-védő funkciójának teljesítése során;
- a gyerekekről kapott információk felettese felé való továbbításában;
- az óvoda vagyon- és állapotvédelmében;
- saját szak- és önképzésében;
- megszerzett ismeret- és tudásanyagának a gyakorlati munkájába való beépítésében;
- munkakapcsolatainak kiépítésében, ápolásában;
- saját élményű tapasztalatainak átadásában;
- saját elfogadó, befogadó attitűdjének kiépítésében;
- lelki egészségének védelmében.

Segítői:

- a gyerekek;
- a felettese;
- a szülők.

A dajka segítő szerepkört tölt be

- az óvoda alap- és kiegészítő feladatainak teljesítésében;
- az óvoda nevelő-személyiségfejlesztő funkciójának betöltése során;
- az óvoda minőségi szolgáltatást nyújtó feladatainak ellátása kapcsán;
- az óvoda által kitűzött célok elérésében;
- a gyerekek hátránykompenzálásának folyamatában.

Fontosnak tartjuk, hogy amennyiben a jövőben nemzetiséghez tartozó gyermeket íratnának az óvodánkba, dolgozóink megvalósítsák a nemzetiségi óvodai nevelés célkitűzéseit, illetve ha migráns gyermeket íratnának be, akkor lehetőséget teremtsenek ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

Fontos feladatunknak tartjuk valamennyi munkatárs folyamatos együttműködését, összehangolt munkáját a befogadó szellemiségű óvoda, az inkluzív nevelés kialakítása érdekében. Az óvodapedagógusi tevékenységnek és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli. Szükség esetén a különleges gondozásban részesülő kisgyermekek fejlesztése, a

speciális gondozó, prevenció és korrekció testi, lelki nevelési feladatok ellátása érdekében megfelelő szakembereket vonunk be.

Minden óvodapedagógus és óvodai dolgozó munkaköri kötelessége a rábízott gyermekek védelme, pedagógiai eszközökkel való segítése, HH és HHH gyermekek speciális fejlesztése.

Lehetőséget teremtünk a szakmai tájékozottság, szaktudás fejlesztéséhez. A rendszeres belső és külső továbbképzés, az önképzés és az ismeretek szinten tartása mindenki állandó feladata. A nevelőtestület évente ütemezi a továbbképzéseken való részvételt, melyek után az óvoda nevelőtestülete a továbbképzéseken látottakat, hallottakat megvitatja.

3.2. Tárgyi feltételek

Óvodánk rendelkezik a pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Az alapvető eszközök biztosítottak az óvodai nevelőmunkához. Az óvoda épülete a főutcán található, elől fákkal, bokrokkal, füvesített kerttel. Itt találtunk alkalmas helyet virágok ültetésére, ahol alkalom nyílik arra, hogy a növények fejlődését megfigyeljük és gyakoroljuk a gondozását: gyomlálást, öntözést és a többi kerti munkát.

Óvodánk épülete, udvara, kertje, valamennyi berendezése a gyermekek biztonságát, kényelmét szolgálja, megfelel változó testméretüknek, biztosítja egészségük megőrzését, fejlődését.

Udvarunk szép, tágas, így sokféle lehetőség nyílt az udvari sportszerek, játszóhelyek kialakítására. Központi helyen található a kötélhálós felszerelt komplex jellegű mászóka, kilátó, csúszda, homokozó. Az építmény fokozottan hozzájárul a gyermekek mozgásszükségleteinek kielégítéséhez. A nagyméretű, sport jellegű építményt a gyermekek a szabadidőben örömmel birtokolják, amely főleg a nagymozgásokat fejleszti. Az udvaron is kialakulhatnak elmélyült szerepjátékok, az itt elhelyezett gyönyörűen faragott, pitvarral ellátott székelyházban. Az épület esztétikailag is készíti az óvodás gyermeket a tevékenységre. A házban a testméretnek megfelelő konyhabútor áll rendelkezésünkre: szekrény, asztal, székek, szőnyeg. Az udvar betonkockákkal kirakott területén lehet rollerezni, rajzolni.

Az udvaron találhatók egyéb **fejlesztő eszközök**: 2 db mérleghinta, mászóka csúszdával, kilátótorony, lengőhinták, rugós állatok, láncos híd, labdadobáló. Az udvar másik felén sportolásra alkalmas játékok vannak. Karjukat erősítő, egyensúlyfejlesztő szerek: kapaszkodóhinták, mászókötel. Lábizomzat fejlesztését segítő futballpálya. A gyerekek

játékigényének kielégítéséhez szükséges egyéb eszközök a játéktárolóban vannak elhelyezve, ezek a következők: rollerek, motorok, traktorok, szánkók, homokozó-játékok.

Az óvoda épülete régi, nemesi kúria, ahol családi kapcsolatok révén Keresztury Dezső író, költő, egykori kultuszminiszter nevelkedett.

Életében több alkalommal ellátogatott az óvodánkba, és az óvoda emlékkönyvébe beírva örömmel nyugtázta, hogy *"most ismét gyermekek otthona lett az épület"*.

Az épületben 3 nagyszoba, egy étkező, mosdó + WC, étel előkészítő konyha, öltöző, irodai helyiségek találhatók. A nevelői szoba lehetőséget ad igény esetén a szülők fogadására. Szükség esetén zavartalan beszélgetések helyszínéként szolgál.

A csoportszobákon kívül külön étkezőhelyiség és altatóhelyiség áll rendelkezésünkre. Mindkét csoportban a nyugodt játék kialakítása szempontjából, pszichológiai szükségletből a játéknymok megmaradhatnak. A csoportszobák tágasak, világosak, esztétikusak, virágokkal díszítettek.

A csoportszobákban a tartalmi munkához alapvető berendezések:

Gyermekbútor, amely szekrényekből és polcokból áll. A bútorokat tetszés szerint, a gyermekek testméretének megfelelően lehet elhelyezni. A szekrényekben tároljuk a tevékenységekhez szükséges eszközöket, textíliákat, terítőket. A bútor polcain játékok, autók, markológépek, könyvek, íróeszközök, papírok, a gyermekek által gyűjtött eszközök, (például kavicsok, termések) vannak elhelyezve. A csoportszobában található gyermekasztalok, székek, fektetők, egy felnőtt íróasztal székkal. Mindkét csoportszobában galéria, az altató szobában beépített szekrény található. Az elmúlt időszakban új bútorok kerültek a csoportokba. Mindegyik csoportban nagyméretű játszószőnyeg is található, amelyen a gyermekek többnyire közösen építkeznek vagy közösen játszanak. A szituációs játékokhoz nélkülözhetetlen ruhadarabok megtalálhatók a kosarakban. Mindegyik gyermeknek ülőpárnája van. A fodrászos játékhoz búra, tükör, fotel, polcok vannak, valamint fehér köpeny és kendők is. A babaszobában ágyak, asztalok, fonott székek, babakocsi található. Az ágyak fektető-szekrényben vannak elhelyezve. Az ágyneműt a szülők hozzák. A folyosókon a gyermekek jelükkel ellátott öltözőszekrényekben tárolják a levethető ruhadarabokat, a cipőt, tornafelszerelést.

Az étel-előkészítő helyiségben konyhaszekrényben, tároljuk a lapos- és mélytányérokat, kistányérokat; a leveses-, főzelékes- és húsos tálakat, amelyek porcelánból vannak. A porcelánpoharakat, üveg poharakat, kenyér- és gyümölcskosarakat, a rozsdamentes

evőeszközöket a polcokon helyezzük el. A tálaláshoz az étkezőkészletet, evőeszközöket a dajkák tálaló kocsin szállítják a csoporthoz. Az esztétikus, ízléses abrosz, szalvéta és kenyérkosár a terített asztal része.

A mosdó tágas, világos, csempézett. Minden gyereknek jut saját hely a fogmosó-felszerelés és törölköző tárolására. A tisztálkodáshoz szükséges eszközöket (egészségügyi papír, szappan, körömkefe) a fenntartószerv biztosítja.

A játékokhoz, tevékenységekhez szükséges eszközök

Konstruáló játékok: építőkockák, színes fakockák, "Gabi" építő, Lego, Tüske, konstruáló játékok; ezek minden csoportban vannak.

Logikai gondolkodást fejlesztő játékok: állat és mese kirakójátékok (puzzle), mesekockák, dominók, társasjátékok

Az óvodapedagógusok feladata a tevékenységekhez, a játékokhoz szükséges eszközök összeállítása. A tevékenységi eszköztár kialakítása elsősorban az óvodapedagógus elképzelésén, szabad fantáziáján alapul.

A program megvalósításához szükséges alapvető tárgyi feltételek adottak. Karbantartásukra, bővítésükre folyamatosan történik.

A pedagógiai program tárgyi feltételei

A költségvetésből az alapvető játékeszközöket és a foglalkozásokhoz szükséges eszközöket biztosítani tudjuk. Természetesen, ebben legnagyobb szerepe a fenntartónak van, hiszen az óvoda működtetése alapfeladatai közé tartozik. (Eszközrendszer, öt évre tervezett, lásd: a mellékletben.)

A szakmai eszközök beszerzése nagyobb részben a költségvetési keretből történik. Minőségi és mennyiségi bővítése folyamatos.

Költségvetésen kívüli összegből pótoljuk a játékhoz, foglalkozáshoz szükséges eszközök bővítését / saját készítésű bábok, eszközök, szülők hozzájárulásai /

Pályázati támogatásokból a technikai eszközeinket illetve a sport és mozgásfejlesztő eszközöket kívánjuk bővíteni.

3.3. Az óvodai élet megszervezése

Az óvodai nevelés csak a jóváhagyott pedagógiai program alapján valósul meg, a gyermek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek keretében szervezzük meg az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével.

Csoportszervezés:

Az óvodába felvett gyermekek csoportba való beosztásáról az óvodavezető dönt, a szülők és az óvodapedagógusok véleményének, valamint a közoktatási törvényben meghatározott létszámhatárok figyelembevételével.

A gyermekcsoportokat a mesékből, gyermekdalokból jól ismert állatnevekkel jelöljük: Katica csoport, Sün csoport.

A hetirend a folyamatosságot, a rendszerességet, a nyugodt légkört teremti meg az óvodai csoportban. A heti rend és a napirend biztosítja a szokásrendszer segítségével a gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődését, és lehetőséget nyújt az óvodások napi életének megszervezéséhez, melyet az egész nap folyamán óvodapedagógus irányít. Törekszünk a különböző tevékenységek közötti helyes arányok kialakítására, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A hetirend rugalmasságával lehetővé tesszük, hogy az előre nem tervezett események is helyet kapjanak a mindennapi életben, ugyanakkor észrevétlen szabályozójává válik a gyermek mindennapi életének. Heti rendünk kialakításakor a tornaszoba használatának rendje a csoportok egymással történő egyeztetése alapján történik.

A pedagógusok szabadon dönthetnek abban a kérdésben, hogy a komplexitás keretében mely tevékenységet és szervezeti formákat választják a gyermekek fejlesztése érdekében az egyes napok folyamán.

Napirend

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi- lelki harmónia megteremtésének. A napirend tervezésénél figyelembe kell venni a gyermekek szükségleteire, esztétikus, higiénikus gondozására fordítható időszükségletet.

A napirenden belül a legtöbb időt a játék kapja. Mindez biztonságot jelent a gyermek számára. A napirend igazodik a célokat szolgáló feladatokhoz, figyelembe veszi egy-egy csoport szokásait és igényeit.

Napirendünk szeptember 01- május 31.

Idő	Tevékenység
6.30 - 7.30	Gyülekező összevont csoportban.
7.30 - 9.00	A gyermekek fogadása saját csoportban, játék, egyéb szabadon választott tevékenység, testápolási teendők, reggeliztetés.
9.00 - 11.30	Játék a teremben, ill. a szabadban, játékból integrál kezdeményezés, fejlesztés, egyéb szabadon választható tevékenység. Gyümölcs vagy zöldségfogyasztás.
11.30 - 12.15	Testápolási teendők, terítés, ebéd, munka jellegű tevékenységek.
12.15 – 12.45	Előkészületek a pihenéshez, testápolási teendők. Mesélés. Egyéni szükségletekhez igazodó altatás.
12.45 – 14.30	Pihenés, alvás.
14.30 – 15.00	Folyamatos ébresztés, öltözködés, munka jellegű feladatok, testápolási teendők, uzsonna.
15.00 - 16.00	Párhuzamos tevékenység: mosdóhasználat, uzsonna, szabadon választott tevékenység, egyéb mikrocsoportos tevékenység, játék a csoportban vagy az udvaron.
16.00 – 16.30	Összevont csoportban, vagy az udvaron közös játék, rendrakás hazamenetelig.

Napirend június 1-augusztus 31.

Idő	Tevékenység
6.30 - 9.00	A gyermekek fogadása az összevont csoportban, játék, egyéb szabadon választott tevékenység, testápolási teendők, reggeliztetés
9.00 - 11.30	Szabad játéktevékenység, gyümölcs és zöldségfogyasztás, születésnap/névnap megtartása, játék a szabadban, séta
11.30 - 12.00	Testápolási teendők, terítés, ebéd, munka jellegű tevékenységek
12.00 – 12.30	Előkészületek a pihenéshez, testápolási teendők. Mesélés. Egyéni szükségletekhez igazodó altatás.
12.30 – 14.30	Pihenés, alvás.
14.30 – 15.00	Párhuzamos tevékenység: mosdóhasználat, uzsonna.
15.00 – 16.30	Összevont csoportban, vagy az udvaron közös játék, rendrakás hazamenetelig.

A nevelőmunka tervezése

Tudatos, tervszerű a gyermekek fejlettségének megfelelő nevelési tervet készítünk. A gyermek fejlettségét a fejlődési dokumentációban rögzítjük. A dokumentum tartalmát a szülővel ismertetjük és aláírattjuk az együttnevelés érdekében.

A hatékony óvodai munkánkhoz a következő dokumentumok elkészítését tartjuk szükségesnek, amelyek segítik az ellenőrzést, elemzést, értékelést.

Felvételi és mulasztási napló,
Csoportnapló, /Ovped, OviKRÉTA/
Nevelési terv (féléves) + értékelés

Éves terv témákra bontva
Tematikus terv (negyedéves)
Heti terv

A gyermek fejlettségállapotának mérése

A gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentáció

Fontosnak tartjuk a gyerekek folyamatos megfigyelését, a megismerésük, illetve fejlesztésük érdekében. Fejlődési ütemük követését az esetleges lemaradásuk, egyéni fejlesztésük, megsegítésük érdekében tesszük a következő területeken:

KÉPESSÉGEK:

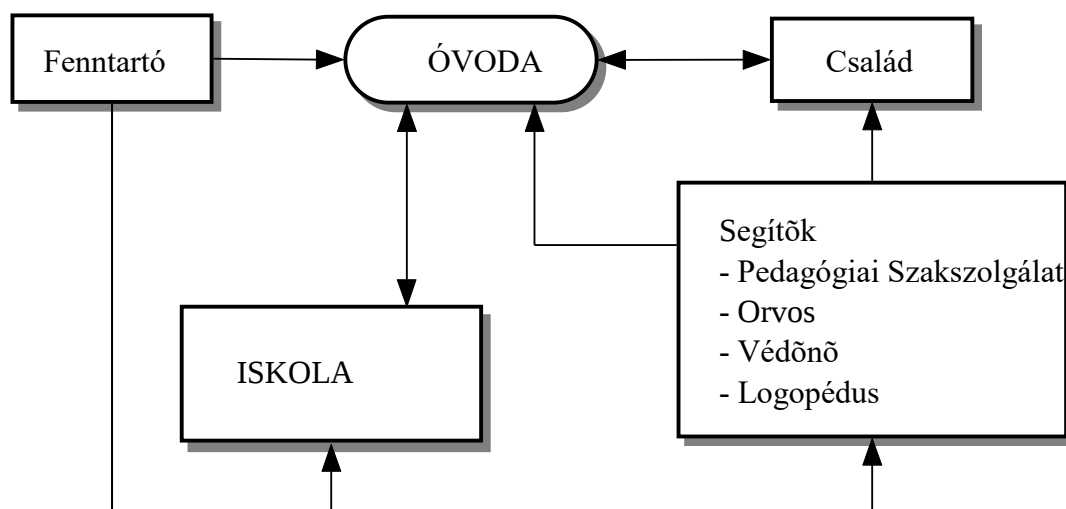
- Testi képességek, egészséges életmód: nagymozgások, finommozgás, egészséges életmód
- Szociális képességek: társas kapcsolatok, akaratfejlettség (feladattudat, szabálytudat, monotónia tűrés, kudarc elviselése), érzelmi, erkölcsi fejlettség (társakkal, felnőttekkel szembeni érzelmek), reakciók minősége, érdeklődése, erkölcsi fejlettség
- Értelmi képességek: érzékelés, észlelés, emlékezet, képzelet, kreativitás, figyelem, gondolkodás, anyanyelvi, verbális képesség

TEVÉKENYSÉGEK:

- Játék
- Verselés, mesélés
- Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
- Mozgás
- A külső világ tevékeny megismerése
- Munka jellegű tevékenységek: naposi munka; alkalmoszerű munka; növény és állatgondozás

Megfigyeléseink eredményét és a fejlődésüket szolgáló intézkedéseket, megállapításokat, javaslatokat legalább félévente rögzítjük az OVPED rendszerben, és a szülőkkel ismertetjük.

IV. Az óvoda kapcsolatrendszere

Kapcsolatok modellje

Család – Óvoda

Óvodai nevelésünk a családi nevelésre épül. Arra törekszünk, hogy a családi neveléssel együtt gondozzuk, ápoljuk, védjük, szocializáljuk, neveljük, harmonikusan fejlesszük a gyermeket. Óvodánk nem vállalhatja át a családi nevelés feladatainak megoldását, de hozzájárulhatunk a családi szocializáció esetleg kedvezőtlen hatásainak enyhítéséhez.

A szülőket nevelő partnernek tekintjük, ismertetjük velük nevelési felfogásunkat, programunk célját, feladatát. Minden lehetőséget megragadunk annak érdekében, hogy a családi nevelési eljárásokat, szokásokat megismerjük. Óvodai nevelésünk nem lehet eredményes családi megerősítés nélkül, elengedhetetlen az összhangban történő nevelés.

A kölcsönös kapcsolat kifejezője az is, hogy komolyan vesszük a szülő kérését, javaslatát, esetleg bírálatát. Óvodánk nyitottságára jellemző, hogy a szülő igényének megfelelően lehetőséget adunk arra, hogy előzetes megbeszélés alapján, bármikor betekintést nyerjen gyermeke óvodai életébe.

A gyermek egyéni fejlődéséről folyamatosan konzultálunk a szülővel. Fontosnak tartjuk a hiteles tájékoztatását, a szülő problémaérzékenységét, nagyfokú tapintattal előremutató segítséget nyújtani.

A családdal történő nyílt őszinte együttműködés csak a kölcsönös bizalom alapján valósulhat meg. A szülőnek tapasztalnia kell, hogy tiszteletben tartjuk nevelési elveit, hogy szeretjük gyermekét.

A kapcsolattartás alapelvei:

- A gyermek fejlődéséért mindkét környezet felelős.
- Az óvoda a családi funkciót erősítve, vele együtt neveljen.
- Az együttműködés egyenrangú nevelőtársi viszonyban, kölcsönös bizalom és segítségnyújtás esetén valósul meg.
- A szülő találjon támaszt és segítőtársat gyermeke fejlesztéséhez az óvodapedagógusban.
- Az óvónő a szülők kéréseit, javaslatait komolyan veszi és mérlegeli.
- Az óvoda minden dolgozója előítéletektől mentesen közeledjen a családokhoz.
- Az értelmi, vagy mozgásfejlődésben eltérést mutató gyermek kiemelt figyelmet kap az óvodában.
- Az óvoda tiszteletben tartja a család életét, felelősségét nem vállalhatja át.
- Fontos, hogy a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett környezetben élő gyermekek szüleivel bizalmat ébresztő magatartást alakítsunk ki.

A kapcsolattartás feladatai

Az óvónő:

- reálisan, ha szükséges tapintatosan tájékoztassa a szülőket a gyermekkel történt eseményekről, legyen diszkrét
- törekedjen megnyerni a szülők bizalmát, tiszteletét
- alapozza meg a kapcsolattartást már a beszoktatás ideje alatt
- tegye lehetővé, hogy a szülők időnként megfigyelhessék a csoport, és ezen belül saját gyermekük óvodai életét
- teremtsen lehetőséget probléma esetén négyszemközti megbeszélésre
- törekedjen arra, hogy a szülői értekezleten a szülők is elmondhassák gondjaikat, javaslataikat
- tegye lehetővé, hogy egyes programokban, ünnepek előkészületeiben a szülők segítőtársként vehessenek részt
- folyamatos, jó kapcsolatot tartson a Szülők Közösségének tagjaival.

A kapcsolattartás formái:

- A beíratás az első személyes kapcsolat a szülővel és a gyermekkel.
  - anamnézis felvétele
  - ismerkedés az óvodával
  - óvoda bemutatása (óvónő, dajka, óvoda helyiségei, játékok)

- Szülői értekezletek. Évente két-három alkalommal. Év elején röviden és tényszerűen ismertetjük nevelési felfogásunkat, programunk célját, szervezési feladatainkat. Év közben a csoport életének, fejlődésének megbeszélése, iskolai bemutatkozás.
- Személyes beszélgetések kezdeményezhetők, amikor az óvónő úgy látja, hogy a gyermek óvodai életének rendezésében erre szükség van.
- Közös ünnepek: pl.: családi nap, anyák napja, Az ünnep közös szervezése, lebonyolítása az óvoda-család közti kapcsolat mélyülését segíti.
- Közös kirándulások az egészséges életmódra nevelésben fontos szerepet kapnak.
- Kulturális rendezvények, közös programok: A közös élmények az óvodai kötődést segítik elő
- Nyílt napok: Betekintés az óvoda mindennapjaiba.
- SZMK: Szülők érdekeit képviseli, a szülői kezdeményezések megvalósításának színtere. Az óvodatámogatási lehetőségeit biztosítja.

Óvoda – Iskola

Az óvoda-iskola kapcsolatában arra törekszünk, hogy az iskola megismerje azt a szándékunkat, hogy a gyermeket egyéni képességeinek megfelelően úgy neveljük és fejlesszük, hogy a környezetében jól eligazodjon, együttműködő, kapcsolatteremtő és az iskolai tanulmányok megkezdésére képes legyen.

Fontosnak tartjuk, hogy az átmenetet minél zökkenő mentesebbé tegyük.

Ennek érdekében folyamatos, rendszeres, hagyományteremtő - és megtartó kapcsolatra törekszünk az iskolával. A jó kapcsolat alapja a tisztelet és megbecsülés egymás munkája iránt.

A kapcsolattartás alapelvei:

- A községben működő Általános Iskolával az óvoda jó kapcsolatot tart fenn.
- Az óvodából az iskolába történő zavartalan átmenet érdekében szükséges az intézmények együttműködése.
- A kapcsolattartásra kölcsönös nyitottság és bizalom a jellemző.
- Az óvodás gyerekeknek alkalmat teremtünk ismerkedni az iskolai élettel.

A kapcsolattartás feladatai

- Az óvoda teremtsen lehetőséget (szülői értekezlet alkalmával) arra, hogy az iskola bemutatkozhasson, segítse ezzel a szülők tájékozódását

Az óvónő:

- ismerje meg az általános iskola nevelési elveit, az első osztályra vonatkozó követelményeket
- tegye lehetővé, hogy a tanítók is megismerjék az óvodai nevelőmunkát.
- adjon az óvónő tájékoztatást a gyerekek fejlettségéről, egyéni eltérésekről leendő tanítójuknak
- fokozatosan tegye alkalmassá a gyermeket az iskolai életbe való bekapcsolódásra, a megkezdésére
- teremtsen lehetőséget arra, hogy a gyerekek megismerkedhessenek leendő tanítójukkal
- tegye lehetővé, hogy a gyerekek részt vegyenek közös óvodai - iskolai rendezvényeken, ünnepségeken
- kísérje figyelemmel a gyerekek iskolai beilleszkedését.

Az együttműködés formái:

- * Ápoljuk az emberi és szakmai kapcsolatokat az iskolai nevelőkkel, érdeklődünk egymás munkája, problémái eredményei iránt.
- * Kölcsönös látogatások és tapasztalatszerzés. Az első osztályosokat a tanév elején meglátogatjuk az iskolában, érdeklődünk beilleszkedésükről. Az első osztályos nevelő pedig a leendő iskolásokat látogatja meg az óvodában.
- * Szülői értekezleten az első osztályos nevelő tájékoztatja a szülőket pedagógiai elképzeléseiről, az iskolába lépés teendőiről.
- * Az óvodai tanév során a gyermekekkel meglátogatjuk a leendő tanító nénit az iskolában, ismerkedünk az iskolai környezettel.

Az óvoda egyéb kapcsolatai

Kapcsolat a fenntartóval

A fenntartóval való kapcsolatunk részben hivatalos, részben támogató, segítő jellegű. Problémáink megoldását az együttműködés jellemzi.

A kapcsolattartás formái:

- * Az önkormányzat által meghatározott módon.
- * Időpont egyeztetéssel: a polgármester bármilyen témában fogadja az óvodavezetőt.
- * Szülői és nevelői értekezletekre, ünnepeinkre meghívjuk a polgármestert és a település jegyzőjét, hogy betekinthesse az óvodánk életébe.

Kapcsolat a közművelődési intézménnyel

- * Könyvtár: könyvtárlátogatás során. A gyermekek életkoruknak megfelelő tájékoztatást kapnak a könyvtár használatáról. Meséskönyveket és diafilmeket kölcsönzünk.
- * Színvonalas, igényes előadások látogatására minden gyermeknek lehetőséget biztosítunk, pl. Kabóca / Pegazus bábszínházi előadások.

Egyéb kapcsolatok

A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában óvodánk nyitott és kezdeményező. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükségletekhez.

- * A Pedagógiai Szakszolgálat: a tanév során a beszédhibás gyermekek felmérését, szűrését, az iskolaérettségi vizsgálatokat és fejlesztését végzi.
Segítséget nyújtanak a gyermeknevelési, fejlesztési gondjainak feltárásához, megoldásához, az óvodában nem korrigálható hátrányok kiegyenlítéséhez, valamint a szülőknek a gyermekük nevelésével kapcsolatos feladatok megoldásához.
- * A község orvosa: minden évben általános egészségügyi vizsgálatot tart a gyermekeknél.
- * A védőnő: negyedévente látogatja az óvodát.
- * A Gyermekjóléti szolgálat a gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátását segíti.
- * Nemzetiséghez tartozó gyermekek nevelése esetén, óvodánk felveszi a kapcsolatot, az érintett nemzetiségi önkormányzatokkal, szervezetekkel is.
- * A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében óvodánk külhoni magyar óvodákkal - lehetőség szerint - kapcsolatépítésre, és szakmai kapcsolat fenntartására törekszik.

V. Az óvodai élet tevékenységi formái

5.1. A játék

A játék a gyerekek alapvető szükséglete és létformája. Minden olyan tevékenységet, ismeretet magába foglal, ami az óvodáskorúak számára kívánatos. A kisgyermek elemi, pszichikus szükségleteként a játéknak mindennaposnak kell lennie, hosszantartóan és zavartalanul kell kielégülnie. Hosszantartó, egybefüggő szabad játékra minden nap szükség van semmivel sem pótolható. A játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenység a gyermek számára.

Feladatok

Az óvónő:

- ❖ teremtsen meg azokat a lehetőségeket, feltételeket, amelyek hatással vannak a játékra;
- ❖ biztosítsa a megfelelő csoportléghőzót, eszközöket, élményszerzési lehetőségeket a különböző játékformákhoz: gyakorló, szimbolikus, konstruáló szabályjátékokhoz;
- ❖ biztosítsa az élményszerű, elmélyült, nyugodt játék kibontakozását, és az ehhez szükséges helyet az udvaron és a csoportszobán belül is;
- ❖ segítse érvényesülni a szabad játék túlsúlyát;
- ❖ tartsa tiszteletben a játék indirekt irányítása mellett a gyermekek önmegvalósító törekvéseit;
- ❖ alakítsa ki állandó és ideiglenes játszóhelyeket;
- ❖ biztosítsa a gyermek fantáziájának, hangulatának, érzelmeinek szabad megnyilvánulásait;
- ❖ vegye figyelembe az egyéni fejlettségi szintekből adódó eltéréseket;
- ❖ segítse játékaikat, szükség és igény szerint együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával;
- ❖ az óvónő maga is tudjon és szeressen játszani!

• Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Játék útján ismertetjük meg a gyermeket a világgal, tárgyak tulajdonságaival, a valóság jelenségeivel, eseményeivel – ezzel a gyermek értelmi képességeinek fejlődését segítjük elő. Szükségesnek tartjuk, hogy a szülőket meggyőzzük arról, mennyire fontos a gyermekükkel való rendszeres játék az érzelmi fejlődésben, a szülő-gyermek jó kapcsolata alakulásában. Igyekszünk tudatosítani a szülőkkel, hogy a nevelési célok elérése legfontosabb eszközének a

játékot tekintjük.

Folyamatosan figyelemmel kísérjük és megköveteljük, hogy az alapvető viselkedési, udvariassági szokásokat a játék folyamatában is tartsák be.

Tevékenységek

a.) Gyakorló játék: A gyerekek különböző hangokat, szótagokat, szavakat, dallamokat játékos szabály szerint ismételgetnek. A szöveg ritmusát játékos mozgásokkal kísérik. Véletlenszerű mozgásokat, cselekvéseket végeznek és azokat megismétlik, ami aztán örömet okoz a gyermeknek. Kirakójátékokat, építőkockákat, különböző játékok elemeit egymás alá, fölé, elé, után, mellé rakosgatja, autót tologat, a játékszerek használatát próbálgatja. A gyakorló játék jelentkezik a konstrukciós és szerepjáték elemeként is.

b.) Szimbolikus-szerepjáték: A szerepjátékok során a gyerekek a vállalt szerepeiken keresztül megnyilvánulnak, alakítják társas kapcsolataikat, magatartás és viselkedésformákat sajátítanak el: papás- mamást, fodrászost, főzőcskézést, kirándulást, stb. játszanak. A szerepjáték a leggazdagabb lehetőségeket nyújtó játékfajta, a gyakorló játék során jön létre, kifejtett formáját az óvodáskor végére éri el. A gyermek tapasztalatait, ismereteit, érzelmeit tükrözi.

c.) Konstruáló játék: a gyerekek kockákból, más játékszerből, anyagokból egyéb játékszereket, építményeket hoznak létre. Az „én csináltam” tapasztalatával, a saját képességeiről kap képet a gyerek.

d.) Szabályjáték: A gyerekek a szabályjátékokat pontos, meghatározott szabályok szerint játsszák. Az önként vállalt szabályokat betartják, megszegését a csoport tagjai bírálják. Szívesen játszanak együtt a dalos játékokban, a társasjátékokban és egyéb játékokban a saját maguk által kitalált szabályok szerint.

A fejlődés jellemzői:

A 3-4 éves korú gyermek **gyakorló játéka** során képes a játékos, szabályszerinti ismétlésekre. A szöveg ritmusát mozgásokkal fejezi ki. A játékszereket, eszközöket maguk alkotta szabály szerint rakosgatják. Képesek olyan **szimbolikus játékok** kezdeményezésére, eljátszására, melyek egyszerű cselekvéseket és kapcsolatokat tartalmaznak, melyekben a résztvevők különböző szerepeket töltenek be. Jól érzik magukat társaik körül, de szívesebben játszanak egyedül, egymás mellett, vagy kisebb csoportokban. **Konstruáló játékkal** különböző építményeket képesek létrehozni. Megismételni nem biztos, hogy képesek. **Szabályjátékok** közül a mozgásszükséglet kielégítését szolgálók állnak közel a gyerekekhez.

Önként vállalnak részt benne, nem szükséges az egész csoporttal való együttműködés.

A **4-5 éves** korú gyermeknél a **gyakorló játék** tartósan akkor jelentkezik, ha a gyermek lemarad a fejlődésben, vagy amikor egy új játékszer, eszköz használatával ismerkedik. Konstruktív és szerepjáték elemeként is jelentkezhet még. Ugyanez jellemző az **5-6-7 éves** korú gyermek gyakorló játékára is. **Szimbolikus játéka** során kialakul a kisebb-nagyobb csoportokban való együttjátszás igénye. Kötődnek a szerepekhez, képesek a cselekvések összehangolására, az egyszerűbb közös játékok megszervezésére, a szükséges játékszerek kiválasztásához.

A **konstruáló játék** során, a játékelemekből egyre bonyolultabb alkotásokat hoznak létre, egyre pontosabban, egyre eredményesebben. A **szabályjátékok** alkalmával képesek a játék vezetésére, bonyolultabb cselekvések végrehajtására. Közös örökök a szabályok betartása felett.

5-6-7 éves korú gyermeknél a **gyakorló játék** tartósan csak akkor jelentkezik, ha a gyermek fejlődésében lemaradt, képességei fejletlenek, élményei szegényesek. Új játékszer esetén, a sikeres játékhoz a játékszerrel előzetes manipulálásra van szükség. **Szimbolikus játékára** jellemző, hogy elfogadja a társak elgondolásait, tevékenységük logikáját, alkalmazkodnak a szerep kívánta szabályokhoz. Vállalják a számukra kevésbé érdekes, népszerűtlenebb szerepeket is. Önállóak a játék megtervezésében, a szerepek, a játékszerek, az eszközök kiválasztásában és a szabályok betartásában.

A játszócsoportok tagjai tartós és szoros kapcsolatot alakítanak ki egymással.

A **konstruálás** során alkotásaik önállóan, egyéni ötletek alapján születnek, a különböző anyagokat, eszközöket kombinálva használják. Játékaikban felhasználják az elkészített műveiket. Ebben a korban már képesek a **szabályjátékok** során bonyolultabb szabályok megtanulására és gyakorlására. Kialakul az egymás közötti egészséges versengés. A szabályokat betartják és betartatják.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- tartsa tiszteletben a gyermekek önmegvalósítási törekvéseit, indirekt irányításának folyamatában
- biztosítsa a gyermekek számára az életformáknak megfelelő játék feltételeit
- segítse elő, hogy az egyes játékfajták a gyerekek életkorának megfelelően

megjelenjenek és továbbfejlődjenek

- törekedjék arra, hogy minden gyermek szerepjátéka egyéni képességeinek legfejlettebb szintjén bontakozhasson ki
- segítse a gyermekeket a játék kiválasztásában, vezetésében, a szabályok betartásában
- törekedjen a szabad játék túlsúlyának érvényesülésére.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A játék az óvodáskorú gyermek számára érdekes, valamennyi tevékenységet magába foglalja, és kapcsolatban van velük. **A játék kapcsolatban van a mozgással, az ének- zenei, az anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel és a külső világ tevékeny megismerésével.** Segítségével fejleszthető a gyermek mozgása, értelmi képessége, kreativitása, együttműködése, viselkedési szabályokat sajátíthat el, alakulhat társas kapcsolata. Negatív élményeit, szorongásait a játék segít feldolgozni, feloldani. Szüksége van a játékra, abban él és fejlődik, általa ismerheti meg önmagát.

5.2. Verselés, mesélés

Az óvodás gyermekek életkorának megfelelő irodalmi műfaj a mese, és a vers. Az anyanyelv közegén, a nyelven keresztül, emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, segíti a világ megismerését, hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Az anyanyelv megismertetésén az irodalmi érdeklődés felkeltésén túl feladatunk, a változatos irodalmi élmények közvetítése: mondókázás, verselés, verses-mese és mesehallgatás, bábjáték, dramatizálás.

Nevelésünk anyagát a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi –, valamint a klasszikus és kortárs művek alkotják. A **mese** és a mesélés élményt nyújt, kiválóan alkalmas erkölcsi tartalmak, világmagyarázat közvetítésére, képes feloldani az ismeretlen okozta szorongásokat. A **vers** ritmusa, zeneisége érzelmeket kelt, általa érzi a gyermek a vers hangulatát, leköti a gyermek figyelmét. A ritmus, a hangzás, a hangulat és a mozgásélmény összekapcsolódása jön létre a versmondás alkalmával.

Feladatok

Az óvónő:

- ❖ teremtsen meg a mesehallgatáshoz szükséges csendet és nyugalmat
- ❖ biztosítsa az osztott csoportnál is az életkori sajátosságoknak megfelelő meséket, verseket
- ❖ ne gyakoroltassa unalomig a verseket
- ❖ alakítsa ki a mesehallgatás szokásait
- ❖ törekedjen az ismétlések gyakoriságára
- ❖ válasszon az ünnepek, jeles napok hangulatához megfelelő verseket meghallgatásra
- ❖ mindig meséljen a délutáni pihenés előtt
- ❖ biztosítsa a bábozás, mesejátszás feltételeit
- ❖ segítse bábozással a gátlásos, visszahúzódó gyerekek feszültségének oldását
- ❖ segítse a gyermekek saját vers - és mesealkotását, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálását.
- ❖ a gyermekek számára, - kiemelkedő képességűeknek aktív részvétellel - keressen lehetőséget vers, és mesemondó rendezvényeken való részvételre.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Szeretnénk elérni, hogy a vers, a mese az óvodán kívül, a családban is napi élményként legyen biztosítva. Az irodalmi művek hallgatása örömteli élmény legyen a gyermeknek, és azt kérje is. Meséléssel, verseléssel hagyományokat, értékeket, szokásokat adunk át a gyermeknek. Metakommunikációs jelzéseinkkel törekszünk a mese, vers, mondóka élményszerű bemutatására. Fokozatosan próbáljuk rászoktatni a gyermeket a mesekönyvek nézegetésére. Nagy hangsúlyt fektetünk a dramatizálásra, gyakran használjuk, mint személyiségfejlesztő eszközt, amely oldja a gátlásokat, aktivizálja a játékbátorságot.

Versmondással fejlesztjük a gyermek verbális emlékezetét és bővítjük szókincsét. A bábozást, amely erős ingerhatást képvisel, gyakran segítségül hívjuk a gyermek fejlesztésénél.

Tevékenységek

A kicsik szívesen mondogatják az otthon tanult verseket, mondókákat, dajkarímeket. Szívesen mondogatnak tevékenységeik közben az óvónővel új, altató, hintáztató, jární – tanító, ujjkiszámoló, állathívogató, hangutánzó mondókákat. Mondogataikat mindig ritmikus mozgással kísérik. Kedvük szerint nézegetik a képeskönyveket, megnevezik, amit a képen látnak. Szeretik a sok ismétlést, az ismert versek, mondókák mondogatását, a mesék sokszori meghallgatását. Alvás előtt várják, igénylik a mesélést. A nagyobbak is várják, igénylik a

gyakori mesemondást és az ismétléseket. Képesek hosszabb, bonyolultabb mesék meghallgatására. Kedvenc meséiket, mesehőseiket játékukban eljátsszák. A játék hangulatához illő mondókák, versek elmondását önállóan kezdeményezik. Szívesen hallgatják az ünnepek, jeles napok hangulatát fokozó verseket. A délutáni alváskor szívesen hallgatnak folytatásos meséket, történeteket is.

A visszahúzódó, szorongó, gátlásos gyerekek is szívesen báboznak, dramatizálnak, elbeszélik a jól ismert mesék valamelyikét, idézik a párbeszédes részeket.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyerekek tevékenységeik során odaillő szövegeket (verseket, mondókákat) mondogatnak. Társak az óvónő kezdeményezéseiben. Várják, kérik a mesemondást, amelynek során képesek belső képzeleti képek készítésére.

Kedvenc mesehősük tulajdonságai, tettei játékaikban megnyilvánulnak. Képesek a folytatásos mesék, verses mesék, meseregények szálainak összefűzésére. Az ismert mesei motívumok bábozásra, dramatizálásra, rajzolásra ösztönzik a gyermeket. Szívesen nézegetik a meséskönyveket, gyakran mesélnek is belőlük. Utánozzák az olvasást, érdeklődnek a betűk megnevezése iránt. Az ismert könyvek között eligazodnak, vigyáznak azokra

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- ❖ ügyeljen arra, hogy a gyerekek nyugodtan, zavartalanul hallgathassák a mesét
- ❖ tegye lehetővé, hogy a gyermekek napi tevékenységeik során bármikor mondhassanak verset, mondókát, mindennap hallgathassanak mesét
- ❖ törekedjen arra, hogy a beszédhibás gyermekek is szívesen mondják a mondókákat, verseket, növelje önbizalmukat
- ❖ tegyen eleget a gyerekek által igényelt ismétléseknek
- ❖ teremtsen meg a lehetőséget a gyermekek önkifejezéséhez (saját vers, mesealkotás)
- ❖ teremtsen alkalmat és megfelelő körülményeket a bábozáshoz, dramatizáláshoz
- ❖ tegye lehetővé, hogy a gyerekek meseélményeiket játékkal és rajzzal is kifejezhessék
- ❖ biztosítsa a gyerekek által használt mesekönyvek elérhetőségét számukra
- ❖ kezdeményezze, hogy otthon is rendszeresen meséljenek a szülők a gyermeknek.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés, és nevelés, elképzelhetetlen a vers a mese felhasználása nélkül, mert közegén át emberi kapcsolatokra tanít, erkölcsi tartalmakat közvetít, szorongást oldhat. **Az énekkel, a zenével, énekes játékkal a mozgásos játékokkal,** mert a verseket, mondókákat ritmikus mozgásokkal kísérik a gyerekek. **A rajzolással, mintázással, kézimunkával,** mert a meseélményeket kifejezhetik az ábrázolás különböző fajtáival.

Jól beszélő, író és sokat olvasó ember csak abból lehet, akit kiskorában hozzászoktatnak ahhoz, hogy szavak nyomán belső képeket készítsen.

5.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Zenei nevelésünk a gyermekeket élményhez juttatja, felkelti zenei érdeklődésüket, formálja zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat. Segít megszerettetni az éneklést, az énekes játékokat; szép, tiszta éneklésre szoktat. Fejleszti a gyerekek zenei hallását, egyenletes lüktetést, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, játékos zenei alkotókedvét és elősegíti mozgáskultúrájuk fejlődését.

A népdalok, a művészi értékű gyermekdalok, a meghallgatott zenei szemelvények segítenek a gyermek zenei érdeklődésének felkeltésében és a zenei anyanyelv megalapozásában.

Feladatok

Az óvónő:

- ❖ teremtsen meg a zenei nevelés alapvető feltételeit (például gyermekhangszerek biztosítása)
- ❖ legyen nyitott a gyerekek ötletei és elképzelései iránt
- ❖ nyújtson mintát énekes beszélgetéssel, dallamfordulatok kitalálásával
- ❖ biztosítsa, hogy az egész napi tevékenységek során zenei élményhez jussanak a gyerekek
- ❖ fejlessze a gyerekek hallását, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, játékos zenei alkotókedvét
- ❖ alkalmazzon változatos módszereket
- ❖ segítse elő a községben fellelhető népi játékok, énekek továbbadását

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Az éneklésen, mondókázáson, dalos játékon keresztül növeljük a gyermek biztonságérzetét, gazdagítjuk érzelmvilágát, segítjük gátlásai feloldását, érzelmileg kiegyensúlyozottabbá válását. Dalos játékokkal fejlesztjük a gyermek csoporthoz tartozását, a szerepekhez való alkalmazkodás képességének alakulását. A személyes játék, az egyéni bánásmód alkalmazásával bővítjük a gyermek szókincsét, gyakoroltatjuk a helyes hangképzést.

Tevékenységek

A kisebbek szívesen játszanak simogató, tapsolható, höcögtető játékokat, dúdolgatnak a saját maguk szórakoztatására.

Kicsik és nagyok egyaránt örömmel kapcsolódnak be a dalos játékokba, önállóan is kezdeményezik azokat. A dalos játékokhoz egyszerűbb tánclépéseket és táncformákat tanulnak meg, esetleg kitalálnak hozzá maguk is valamilyen mozdulatokat. Különbséget tudnak tenni a halk – hangos, magas – mély hangok és azok előadásmódja között. Felismerik a különböző zörej hangokat, szívesen vesznek részt zenekar alakításában. Az ünnepek előkészülete során megtanulják az alkalomhoz illő dalokat, hangulatkeltő zenei darabokat hallgatnak meg. A községben még ma is élő, nekik való, énekes hagyományokat és a hozzájuk tartozó tánclépéseket megtanulják, szívesen vesznek részt a falu közös ünnepein. Együtt játszanak, énekelnek ilyenkor a felnőttekkel, az iskolásokkal.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyerekek:

- ❖ a mondókákat a magyar beszéd ritmusa szerint mondják
- ❖ az ismert dalokat tisztán, szép szöveg kiejtéssel tudják énekelni, dúdolni
- ❖ felismerik a magas és mély éneklés közötti különbségeket, ők is tudnak így dalt kezdeni, énekelni
- ❖ a felelgetős játékokat segítség nélkül éneklük
- ❖ ismerik a halk-hangos közötti különbségeket, tudnak hangosan, halkán énekelni,
- ❖ tapsolni, beszélni
- ❖ felismerik a dallamot dúdolásról, sajátos kezdő, illetve eltérő belső vagy záró motívumokról
- ❖ tudnak hangosan és magukban énekelni
- ❖ képesek felismerni és megkülönböztetni a környezet és a természet hangjait
- ❖ megkülönböztetik az egyenletes lüktetést a dal ritmusától, képesek visszatapsolni

szöveges ritmusmotívumokat

- ❖ be tudják mutatni énekléssel, mozgással a normál tempónál gyorsabbat és lassabbat
- ❖ egyöntetűen körbejárnak szép testtartással; az egyszerű, játékos, táncos mozgásokat szépen megformálják, térformákat alakítanak önállóan is
- ❖ ütőhangszereket használnak, kitalálnak dallamokat, szövegeket, játékokat;
- ❖ a zenehallgatás során bemutatott darabokat figyelmesen hallgatják.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- ❖ törekedjen arra, hogy a gyerekek tisztán énekeljenek, mozgásuk rendezett, esztétikus legyen
- ❖ ismertesse meg őket sokféle, vidám énekes játékkal, juttassa közös élményekhez őket
- ❖ ügyeljen arra, hogy a gyermekek éneklése, játéka természetes és könnyed legyen, segítse kezdeményezéseiket.
- ❖ Segítse, hogy az éneklés, zenélés, tánc a gyermek mindennapi tevékenységének részévé váljon, a felnőtt minta spontán utánzásával.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A zenei nevelés kapcsolatban van a közösségi neveléssel, mert az együtt énekelt, játszott dalos játékok együttműködést, csoport összetartozást eredményeznek. **A mozgással** azért, mert a zene ritmusa, lüktetése, tempója segít a harmonikus mozgás kialakításában, a mozgáskultúra fejlődésében. **Az anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel** mert a népi mondókák mondogatása, a helyes, kifejező beszéd dallamának elsajátítása és zenei nevelésünk során valósul meg és bővül a gyermek szókinccse is.

5.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A gyermeki ábrázolás magába foglalja a rajzolást, festést, mintázást, építést, képalakítást, a kézimunka különböző fajtáit, a műalkotásokkal, népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedést. Ezek a tevékenységek segítik a gyermeket, az életkorának megfelelő, képi – plasztikai kifejezőképesség birtokába juttatni, kialakítja az elemi képolvasási, komponáló, térbeli tájékozódó és rendező képességet. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Feladatok

- ❖ **Az óvónő:**
- ❖ biztosítsa a feltételeket a gyerekek képi – plasztikai kifejező nyelvének, ábrázoló és konstruáló képességének fejlődéséhez, fejlessze képi gondolkodásukat
- ❖ vegye figyelembe a gyerekek ábrázolási képesség különbségeit
- ❖ keltse fel a gyermekek ábrázolás iránti érdeklődését, vágyát
- ❖ segítse elő, hogy a szülők otthon is teremtsenek lehetőséget gyermekeik ábrázolásához
- ❖ törekedjen az esztétikus környezet felismertetésére, alakítására, óvására az erre való igény kialakítására
- ❖ tegye lehetővé természetes, jó minőségű anyagok használatát
- ❖ ismertesse meg a gyermekeket a különböző eszközök, anyagok, technikák alapelemeivel, eljárásaival.
- ❖ biztosítson teret ábrázoló tevékenységre az egész nap folyamán.
- ❖ segítse elő a kreatív, vizuális alkotókedv kibontakoztatását, tehetséggondozást.
- ❖ keresse a gyermeki alkotások bemutatásának lehetőségét képzőművészeti pályázatokon, közösségi rendezvényeken.
- ❖ törekedjen a tehetségek bátorítására

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Figyelembe vesszük a gyermekek közötti képességbeli különbségeket. A személyiség fejlődés folyamatát irányító feladatokat megtervezzük, megvalósításukat rugalmasan kezeljük, alkalmazkodunk a spontán gyermeki igényekhez. Elősegítjük, hogy a szülők otthon is adjanak lehetőséget gyermekeik számára a rajzolásra, mintázásra, kézimunkázásra. Bevonjuk a szülőket az anyagok, elsősorban a természetes anyagok gyűjtésébe, az óvodában használatos eszközök készítésébe. Biztosítjuk a gyermek fejlődését serkentő belső motiváltságot. Fontosnak tartjuk, hogy a tolerancia és empátia érvényesüljön. A gyermek és a szülő ízlésformálásába megpróbáljuk az óvoda értékrendszerét közvetíteni, elfogadtatni.

Tevékenységek

A gyerekek megismerkednek az ábrázolás anyagaival, technikáival és elsajátítják az eszközökkel való bánásmódot. A gyerekek képzeletük, emlékezetük alapján ábrázolnak, alakítják saját formanyelvüket. Szívesen vesznek részt, eleinte csak szemlélőként, később tevékenyen, a környezet alakításában. Örömmel fedezik fel, nevezik meg a véletlenül valamire hasonlító formákat, színfoltokat, vonalakat és mesélnek róluk. Az egyéni, illetve közös

játékokhoz, dramatizáláshoz, bábozáshoz, építéshez szükséges eszközök, kellékek, ajándéktárgyak készítése, díszítése önként, szívesen végzett tevékenységük. Szívesen gyűjtik a természet kincseit az óvoda környékén, otthon, séták, kirándulások alkalmával. A gyűjtött termésekkel, falevelekkel szívesen játszanak, illetve alakítják kedvük szerint. Az udvaron ágakkal, levelekkel, kavicsokkal díszítő munkát végeznek. A nagyobbak művészeti alkotásokkal is megismerkednek.

A népi kismesterségeket szívesen próbálgatják: agyagoznak, gyöngyöt fűznek, mézeskalácsot készítenek, díszítő munkát végeznek.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek:

- ❖ képesek az építmények egyensúlyának megteremtésére, bátran, ötletesen építenek és alakítják a teret, szívesen részt vesznek a környezet szépítésében
- ❖ képkialakításukban jelzik az elemi térviszonyokat
- ❖ elképzeléseik, megfigyeléseik alapján mintáznak, díszítenek, rajzolnak, festenek
- ❖ élményeik, elképzeléseik, képzeletük kifejezésére változatos képi eszközöket használnak fel
- ❖ formaábrázolásuk változatos, hangsúlyozzák a megkülönböztető jegyeket
- ❖ emberábrázolásaikban megjelennek a részformák, próbálkoznak egyszerűbb mozgások jelzésével
- ❖ önállóan és csoportmunkában készítenek kellékeket, maketteket, egyszerűbb játékokat
- ❖ egyre önállóbban alkalmazzák a megismert technikákat.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- ❖ tegye lehetővé, hogy a gyerekek alkotó tevékenységeik során kialakíthassák
- ❖ saját kifejezési módjukat
- ❖ segítse a közösen átélt események, élmények során a szemlélődést, rácsodálkozást, felfedezést
- ❖ kínáljon érdekes, változatos, a gyermekek számára könnyen elsajátítható, használható technikákat, eszközöket, anyagokat
- ❖ segítse a gyermekek önálló környezetépítési teendőit
- ❖ ösztönözze a gyermekeket arra, hogy vegyenek részt az ünnepi előkészületekben, a hangulatos, kellemes környezet kialakításában.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A rajzolás, mintázás, kézimunka kapcsolatban van a természeti társadalmi környezet megismerésével, mert segítségével figyelik meg a színeket, formákat, stb., valamint megtanulják meglátni a szépet, így megalkotni is képesek lesznek majd.

A környezet mennyiségi és formai viszonyainak megismertetésével, mert általa a gyerekeket a térbeli viszonylatokkal, síkformákkal stb. ismerkednek.

Az **anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel,** mert a mesék, versek képi megjelenítésével fejleszthető a gyerek gondolkodása, nyelvi kifejezőkészsége. A **játékkal,** mert játékeszközöket készítenek, konstruálnak, alakítják környezetüket felhasználva az ábrázolás adta lehetőségeket (eszközök, anyagok, technikák).

5.5. A külső világ tevékeny megismerése

Az óvodai nevelés egész folyamatában érvényesül a környezettel való ismerkedés. A gyermek az őt körülvevő szűkebb és a tágabb természeti, társadalmi környezetéről, a környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól ismereteket szerez, ami segíti eligazodásukat, tájékozódásukat. Hozzájárul a szülőföldre való kötődés kialakítását célzó elvek megvalósításához.

A gyermeki személyiség sokoldalú fejlesztését, a külső világ tevékeny megismerésére nevelés komplex jellege segíti. A gyermek elsajátítja a tér és az idő tagolását, az ok és a következmény összetartozását, az élethelyzetek megoldását, a tájékozódást az emberi viszonyokban és a természet megnyilvánulásaiban.

Célunk: A valóság felidézése során pozitív érzelmi viszonyuk alakuljon a természethez, a szülőföldre, az ott élő emberekhez, a hazai tájhoz, helyi- és néphagyományokhoz, szokásokhoz. Ismerjék meg a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, tanulják ezek szeretetét, védelmét.

A gyermeki tapasztalatszerzés területei:

- ❖ a társadalmi és természeti környezet megismerése
- ❖ a környezet mennyiségi és formai viszonyainak megismerése
- ❖ a környezet alakítása, védelme.

5. 5. 1. Társadalmi és természeti környezet megismerése

Feladatok

Az óvónő:

- * biztosítsa a spontán és szervezett tapasztalat és ismeretszerzés lehetőségét a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására
- * Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotási, döntési képességének fejlődését
- * biztosítsa hogy a környezet megismeréséhez szükséges tapasztalatok, ismeretek érdekesek, kíváncsiságot felkeltők legyenek
- * vegye figyelembe a gyerekek otthonról hozott tapasztalatait
- * tegye lehetővé, hogy a gyermekek természetes környezetben szerezzék ismereteiket
- * segítse elő, hogy a gyerekek maguk fedezhessék fel környezetük tárgyait, jelenségeit
- * biztosítsa folyamatosan a természet változásainak megfigyelését
- * építsen a gyermek természetes kíváncsiságára, érdeklődésére
- * segítse elő, hogy a családi nevelésben is folytatódhasson a gyermeki tapasztalatszerzés és ismeretszerzés
- * teremtsen lehetőséget a háziállatokkal való közvetlen ismerkedésre.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Elsődlegesnek tartjuk, hogy a gyermekek élményszerűen tapasztaljanak kirándulások, séták, kísérletek, mérések, összehasonlítások, cselekvő játékok során. A tapasztalatszerzés lehetőségeit főként természetes környezetben valósítjuk meg –erdők, kertes házak, udvar, patak, rét, mező – erre óvodánk adottságai és környezete lehetőséget adnak. A szokások kialakításába, a környezet megóvásába a szülőket is fokozatosan bevonjuk. A természeti, társadalmi témák sokoldalú megközelítésénél figyelembe vesszük a gyermek képességét, eltérő fejlődési ütemét. Nagy gondot fordítunk a gyermekek már meglévő tapasztalatainak felhasználására, azok rendszerezésére, ezeken keresztül eljuttatva őket a bonyolultabb összefüggések, következtetések felismeréséhez.

Lehetőséget biztosítunk, hogy a gyermek korának és fejlettségének megfelelő matematikai ismereteket szerezzen, fejlődjön problémamegoldó gondolkodásuk, mely révén a

mindennapokban is könnyebben eligazodnak.

A tapasztalat- és ismeretszerzés folyamatában a gyermek megismerési vágyára, érzelmi beállítottságára, önkéntes figyelmére építünk.

Tevékenységek

A gyerekek mindennapi tevékenységeik során ismerkednek a környezetükkel. Spontán vagy szervezett formában, de mindig tevékenységeken keresztül történnek a megismerési folyamatok. Életkoruknak megfelelő ismeretekkel rendelkeznek a családjukról, legfontosabb szükségleteikről, kötelességükről és munkájukról. Tapasztalatokat szereznek a környezetükben fellelhető foglalkozásokról (orvos, eladó stb.) Séták, kirándulások alkalmával megismerkednek a gyalogos közlekedés szabályaival. Megfigyelik a közlekedési eszközöket (amire nincs közvetlen lehetőség azt könyvekből, filmről ismerhetik meg). Rácsodálkozás és a felfedezés öröme kíséri a gyermek megfigyeléseit. A sok kellemes élmény hatására kötődnek a természethez. Szeretik gyűjtögetni a természet kincseit. Megfigyelik a legfontosabb ismertetőjegyeket, hasonlóságokat, különbségeket, összefüggéseket.

Észrevételeiket szóban is kifejezik. Az évszakokhoz kapcsolódó megfigyeléseket egyénileg és csoportosan végzik. Megismerik a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, néphagyományok, szokások, a családi, a tárgyi kultúra értékeit, megtanulják ezek szeretetét, védelmét. Felismerik az időjárás és az öltözködés összefüggéseit.

Segítenek a növények ápolásában, gondozásában kint és bent. Ismerik a ház körül élő állatokat, tudják a hasznukat. Az erdei, illetve vadon élő állatokat könyvek nézegetése és filmek segítségével ismerhetik meg. Télen közösen etetik az óvoda udvarán a madarakat.

5. 5. 2. Matematikai tartalmú tapasztalatok nyújtása

A környezet mennyiségi és formai viszonyainak megismerése lehetőséget ad a környező valóság formáival, mennyiségi viszonyaival kapcsolatos tapasztalatszerzésre. A gyermek megismerő, problémamegoldó tevékenységek során olyan élményekhez jut, amelyek segítik számára az érdekességek felismerését, az összefüggések meglátását, az igazság megtalálását.

Feladatok

Az óvónő:

- ❖ biztosítsa természetes környezetben a gyermekek tevékeny tapasztalatszerzését, az érzékelést, észlelést, megfigyelést, a probléma meglátását és megoldását

- ❖ vegye figyelembe a gyerekek ötleteit, igényeit, aktuális élményeit
- ❖ ügyeljen arra, hogy a matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építetten valósítsa meg
- ❖ fejlessze egyéni megismerő erőiket, problémalátó és megoldó képességüket
- ❖ nyújtson változatos lehetőségeket a geometriai formák megismerésére
- ❖ törekedjen a számfogalom előkészítésére
- ❖ segítse az irányok és az oldaliság elsajátításának folyamatát.

Tevékenységek

A gyerekek tárgyakat, személyeket, halmazokat hasonlítanak össze, választanak szét tulajdonságaik szerint, esetleg saját szempontok szerint. Sorba rendeznek megnevezett tulajdonságok és felismert szabályosság szerint. A számfogalom megalapozására méréseket, összemérési feladatokat végeznek mennyiségekkel, halmazokkal, egyéb egységekkel. Szívesen számlálgatják kincseiket, méregetnek hosszúságot, magasságot, szélességet, űrtartalmat stb. Építései, konstruáló játékok során tapasztalatokat szereznek a geometria köréből, képesek felismerni a geometriai formákat. Kis számokat (1, 2, 3, 4, 5) tárgyak, eszközök mennyiségét összkép alapján felismerik. Utánozzák egymás tükörképének mozdulatait. Szívesen mozognak a tükör előtt, megfigyelik tükörképük mozgását. Gyakorolják az irányok felismerését mozgásokkal is (alá, fölé, elé, mögé, közé, jobbra – balra, alatt, fölött, előtt, mögött, mellett, között) értik és használják azokat.

5. 5. 3. A környezet alakítása, védelme

A környezet megismerésére nevelésünk során az érzelmi beállítódás alakítása, a természettel és a környezettel való ismerkedés és a természeti környezet alakítása, megóvása a célunk.

A környezet- és természetvédelem alapja a környezet megismerése, szeretete rendben tartása, kímélése. Környezetét szerető, vigyázó, gondozó felnőtt csak abból a gyermekből lehet, aki megfelelő érzelmi viszonyt tart fenn környezetével.

Feladatok

Az óvónő:

- ❖ tegye lehetővé, hogy a gyerekek részt vehessenek a környezetük alakításában, rendezésében, szebbé tételében
- ❖ segítse a tisztaság, a rend iránti igény kialakítását

- ❖ vegye figyelembe önálló törekvéseiket és értékelje a közösen végzett munkáikat
- ❖ törekedjen a természetet ismerő, szerető, megbecsülő gyermekek nevelésére
- ❖ biztosítson olyan tevékenységeket a természeti környezetben, melyek felkeltik a gyerekek érdeklődését a természet védelme iránt
- ❖ mutasson példát a szelektív hulladékgyűjtés, az újrahasznosítás lehetőségeiről (komposztálás, barkácsolás pl. papírhulladékból)
- ❖ hívja fel a gyermekek figyelmét a séták, kirándulások alkalmával a helyes viselkedésre
- ❖ nyújtson lehetőséget arra, hogy személyes tapasztalatot szerezhessenek az állatok gondozásáról.

Tevékenységek

A gyerekek sokat segítenek a csoportszoba rendjének, tisztaságának megőrzésében, helyreállításában. Ha szükséges egyes tevékenységek után letörlik az asztalt, összesöprik pl.: a széthullott magokat, rendet tesznek játékos polcukon. Egyre többet és önállóbban segítenek a környezetszépítés hétköznapi tennivalóiban. Képesek változtatásokat létrehozni tevékenységüknek megfelelően. Szívesen segítenek a díszítő, felújító, vagy ünnepi alkalomból adódó csoportszobai, illetve udvarrendezésben. Otthon is segítenek a házimunkában, otthonuk szépítésében. Részt vesznek az udvar tavaszi – őszi nagytakarításában, a játéktároló rendjének megőrzésében.

A gyerekek kirándulásaink, sétáink alkalmával tapasztalatokat szerezhhetnek a vizek minőségéről. A víz világnapján látogatást teszünk a faluvégén található patakhoz, megfigyeljük annak állapotát. Segítenek „kihorgászni” a beledobált hulladékot.

Megtapasztalják a levegő tisztaságát pl.: télen jeget olvasztanak, a szennyeződés az edény falán látható. Tudják, hogy a bokrok, fák egyéb növények a levegőt tisztítják, vigyáznak rájuk.

Tavasszal és nyáron öntözni, ültetni, gyomlálni segítenek, ősszel a lehullott falevelek összegyűjtésében vesznek részt. Anyák napján a közösen ültetett és gondozott virággal köszöntik a gyerekek édesanyjukat.

Az állatokat élőlényként tisztelik és nem bántják. Télen rendszeresen etetik a madarakat, otthonról hozzák az eleséget. Megfigyelik a csipegető madarakat. Erdei séta alkalmával megfigyelik az erdei állatok etetését. Otthon is segítenek a ház körül élő állatok etetésében, gondozásában, sok tapasztalatuk van ezzel kapcsolatban.

A szülők viselkedésmódja, környezethez való viszonya elsődleges mintaadó a gyermek számára. Óvodai nevelésünk segítő partnerei lehetnek a gyermekek szemléletmódjának kialakításában. Ők is ismerjék fel, hogy napjaink legfontosabb feladata a környezet és

természetvédelem közös ügyünk: ” a Földet nem apáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön!”

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek:

- ❖ ismerik lakásuk címét, szülei foglalkozását
- ❖ az elemi közlekedési szabályokat betartják, ismerik a közlekedés eszközeit
- ❖ tudják a környezetükben lévő intézmények rendeltetését
- ❖ felismerik és megnevezik a színeket és azok árnyalatait
- ❖ ismerik az emberi test felépítését, a testrészeket
- ❖ ismerik a napszakokat, évszakokat, illetve azok jellemzőit
- ❖ vigyáznak környezetük rendjére, alakítják és óvják azt
- ❖ eligazodnak a növények és az állatok világában
- ❖ képesek a matematikai jellegű problémák, helyzetek felismerésére, megoldására
- ❖ tudnak mennyiségeket összehasonlítani, sorba rendezni, szétválogatni, párosítani, az elemek különféle tulajdonságai alapján
- ❖ legalább tízig tudnak számolni
- ❖ ismerik a térbeli és síkbeli geometriai alakzatok tulajdonságait
- ❖ a jobbra – balra irányokat és a helyeket kifejező névutókat.
- ❖ óvodáskor végére valamennyi kisgyerek tudja, hol helyezkednek el lakóhelyének fontosabb intézményei.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- ❖ törekedjen arra, hogy a természeti környezetet a szabadban figyelhessék meg a gyerekek
- ❖ biztosítsa a változatos, örömteli, érdekes tapasztalatszerzési lehetőségeket
- ❖ biztosítsa a természeti és társadalmi környezet egymással összekapcsolt megismerését
- ❖ tegye lehetővé, hogy a gyerekek mindennapi tevékenységeik során ismerkedjenek környezetükkel, és gyakoroltassa a matematikai tevékenységeket.

A **Freinet-pedagógia** természet életközeli szemléletmódja, a szabad önkifejezésre kínált sokféle lehetőség szinte teljesen összhangban van elképzeléseinkkel. Résztvevő, cselekvő, törekszik arra, hogy a gyerekeket, felnőtteket rögvest vonja az események sűrűjévé, hogy tegyék, csinálják a dolgokat, és a tevékenységben, alkalmazáson keresztül a gyakorlatból megtapasztalva szerezzen ismereteket.

Pedagógia munkánk legfőbb jellemzői a gyermekközpontúság, a szabadelvűség (nem szabadság) és amelyben bátran megjelenhet saját pedagógia egyéniségünk. A Freinet-pedagógia nem rendszert és módszert jelent, hanem alkotó módon lehet benne dolgozni. Ezenkívül épít a gyermekek önállóságára, a felnőtt-gyermek partnerkapcsolatára. A gyermekek egész napját a rugalmasság, és a kényszernélküliség jellemzi. Jobban előtérbe kerül a gyermek egyéni képességeinek kibontakozása, több lehetőség adódik a szabad önkifejezésre.

A gyermek közvetlen környezetével kerül kapcsolatba az óvodába lépéskor, benyomásokat szerez csoportjáról.

Már kiscsoportban felkeltjük a gyermek figyelmét a környezeti jelenségekre. Az alkalomszerű megfigyelések, beszélgetések eredményre vezetnek. Udvarunk adottságaiból fakad, hogy a gyermekek már a beszoktatás idejétől kezdve hallanak a növényekről, rovarokról és azokkal való együttélés magatartásformáiról.

A közös együttlétek alkalmával a pozitív viselkedésminták hatására fokozódik önállóságuk, intellektuális (megfigyelő, emlékező) képességük.

A csoportszobákba becsempésszük a természet egy-egy kicsiny darabját. A növényekkel gazdagon díszített termekben megtalálható a „zöld sarok”. Ami fontos szerepet tölthet be az egyszerű, gyermekek által is elvégezhető kísérletekben. Itt kaphatnak helyet egy túra „emlékei” (kagylók, kavicsok, ágak, termések ...).

Fontosnak a tartjuk a gyűjtőmunkánál, hogy tudatosítsuk a gyermekekben: csak azt gyűjthetjük össze, amit a természet „magától” elenged.

A természeti környezet megismerésére alapvető lehetőség az évszakok megfigyelésén keresztül kínálkozik. Nagyon fontos, hogy a gyerekek megismerkedjenek a lakóhelyük, óvodájuk környékén élő fákkal, bokrokkal, az ott előforduló védett növényekkel. Végezzenek összehasonlításokat különböző fafajtákkal (pl. juhar, kőris, nyár, fűz, szil)! Vegyék kézbe leveleit, nézzék meg színét, hasonlítsák össze! Tudatosuljon bennük, hogy a fák tisztítják a levegőt! Ismertessük meg a tájvédelmi körzet változatos növénytakaróit (pl. törpe sás, sárgavetővirág, fehérle selyemüröm), a védett növényeket (pl. agár- és bíboros kosbor, fekete és leánykökörcsin), az őshonos liláskék virágú levendulát, virágját kis zacskókba kötve készíthetünk illatszákókat. Kísérjük figyelemmel, hogy az időjárás hogyan hat a növényekre!

A növény- és állatvilág megismerése fontos része a környezet megismerésének.

Veteményezzünk magokat, ültessünk növényeket a kertbe, virágládába, hajtassanak ágakat!

Gondozzák folyamatosan a fejlődő növényeket, ismerjék meg részeit. Gyűjtsenek gyógynövényeket, beszéljenek hasznosságukról, terméseiből készítsünk teát (pl. bodzavirág, csipkerózsa, hársfa, körömvirág).

Ismerjék meg, hogy az állatok hasznosak és károsak, de létükre szükség van a fajok fennmaradása érdekében. Az emberek közelében lévő háziállatokat is figyeljék meg. A test közelség az állatokkal olyan élmény a gyerekek számára, hogy hosszú ideig utánozzák járásukat, mesélnek róluk. A közvetlen környezet élőlényei a gyerekek jó ismerőseivé, „barátaivá” válnak. Az ismert állatokat rendszerezzék, hasonlítsák össze környezetét, életmódját!

Beszéljünk a madarak természetvédelmi hasznosságáról!

Figyeljük meg sétáink során a gyakorinak számító madárféléket (pl. vörös vércse, széncinege, kakukk, énekes rigó)! Ismertessük meg a vízpart, a víz növény-, és állatvilágát (pl. nád, sás, tőkés réce, vízi rigó, jégmadár)!

Kísérjük figyelemmel az időjárás változásait (szél, vihar, eső, derült ég)!

Az erdőben járva ismerkedjenek meg a gyerekek a szabadban való mozgás, beszéd, játék, étkezés helyhez illő, kulturált formáival:

Nem zavarjuk az állatokat természetes környezetükben zaklatással, hangoskodással! Nem pusztítjuk a növényeket és a rovarvilágot! Nem gyűjthetünk feleslegesen, csak azt ami lehullott! Védett növényeket nem szabad leszednünk, s gyűjtögetnünk! Nem tördeljük a bokrok, fák ágait, gallyait! Fontos, hogy óvodásokkal gombát nem szedünk! A talált madárfészekhez, madártojásokhoz nem szabad nyúlni! Nem szemetelünk kirándulások, séták során sem! Ahol letelepszünk, étkezünk, ott a hulladékot egy szemetes zsákba gyűjtjük, agy helyezzük el a legközelebbi szemetgyűjtőbe. Minden „táborhelyet” tisztán hagyunk ott!

Legyen mindennapos téma a környezet tisztaságának fontossága! Figyeltessük meg az utcai szeméthalmokat, hívjuk fel a figyelmüket a már Tihanyban működő szelektív hulladékgyűjtésre is! A közlekedő eszközöket figyelve, kísérjük figyelemmel a környezet szennyezését, (füstölő autó ...) annak veszélyét.

Beszéljünk a tüzelési módokról! Ki mivel fűt otthon? Így rávezethetjük őket arra, hogy melyik fűtési mód nem vagy kevésbé szennyezi környezetünket.

Szerezzenek tapasztalatokat az óvoda környezetében fellelhető, megfigyelhető felnőtt foglalkozásokról! Legyen tapasztaltuk az orvos, védőnő feladatairól! Tudják megnevezni az emberi testrészeket, ismerjék érzékszerveiket, azok funkcióit, tisztántartásukat!

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés kapcsolatban van **az anyanyelvi, értelmi fejlesztéssel, neveléssel**, mert a valóság megismerésekor számtalan lehetőség nyílik a beszéd fejlesztésére, a helyes viselkedés és a társas kapcsolatok alakítására készítet. A **zenei**

fejlesztéssel, mert szülőföldünk népi hagyományainak, énekes játékainak megismerése szerves része a társadalmi környezetről nyújtott ismereteknek. A **közösségi neveléssel**, mert tevékenységeik útján kialakul a társak munkájának megbecsülése és az együttműködés képessége.

5.6. Mozgás

Az óvodáskorú gyermekek lételeme a mozgás, a gyerek állandóan aktív állapotban van, nagy a mozgásigénye, szeret mozogni. Az óvodás gyermek pszichomotoros készségeinek és képességeinek kialakításához, formálásához és fejlesztéséhez szükséges eszközök:

- a rendszeres, egészségfejlesztő testmozgás
- mozgásos játékok, feladatok

A következő, rendszeres mozgás „csodaszer”, amely segít a gátlásokat feloldani; a gyerekek érzelmi, akarati, értelmi és fizikai képességeit fejleszteni.

A szabad játékba ágyazott mozgástevékenységek, és az óvodai élet egyéb tevékenységébe komplexen beépített testmozgások, valamint az irányított mozgástevékenységek együttesen hatnak.

Segít a gyermek személyiségének pl.: pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás kialakításában.

A mozgásos játékok kedvezően hatnak a kondicionális képességekre, az erő és az állóképesség fejlődésére, melyek elősegítik a gyermek teherbíró képességének, egészségének fejlődését.

A tehetséges gyermekeknek lehetőséget keresünk a sportversenyeken való részvételre.

Feladatok

Az óvónő:

- ❖ biztosítsa minden nap a szabad játékba ágyazott mozgástevékenységeket, az egészségfejlesztő testmozgást
- ❖ biztosítsa az egészséges környezetet
- ❖ teremtsen meg a biológiai fejlődés, a szervezet teherbíró, ellenálló, álló és alkalmazkodóképességének fejlesztési lehetőségeit
- ❖ vegye figyelembe az egyéni szükségleteket és képességeket
- ❖ biztosítsa a nehézségi fokozatok differenciálását a megfelelő terhelés érdekében
- ❖ segítse a testséma, a térérzékelés fejlődését
- ❖ biztosítsa a nagy és finommotoros mozgások és a fizikális erőnlét fejlesztését

- ❖ biztosítsa a szabad levegőn, vagy teremben végezhető sok mozgást
- ❖ törekedjen a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Figyelembe vesszük, hogy a gyermekek egyéni képességei különbözőek, fejlettségi szintjük nem azonos. Alkalmazkodunk a gyermekhez, és hagyjuk, hogy a gyakorlatokat saját képességeik szintjén hajtsák végre. A hibák javításában tapintatosan járunk el. A bátortalanabb, ügyetlenebb gyermeket segítjük, vigyázunk arra, hogy társaik előtt ne kerüljenek kedvezőtlen helyzetbe. A családdal együttműködve arra törekszünk, hogy otthon is legyen lehetősége a gyermeknek minél több mozgásra, szabadban való tartózkodásra. Megalapozzuk a gyermekben az igényt, hogy rendszeresen mozogni jó és fontos. A rendszeresen végzett mozgás a gyermek szokásává válik, ami hatással van a lelki, szociális egészségére is.

Tevékenységek

A gyerekeknek mindennap lehetőségük van a tornára, mozgásos játékokra, valamint a szabad mozgás kielégítésére. Mindennap 30-35 perc mozgást biztosítunk, melyet lehetőség szerint a szabadban, önként végeznek a gyerekek. Egyik fele játékos mozgás, másik fele játék. Játékos gyakorlatokat tervezünk, melyek egymásra épülnek. A kicsik, szerepek utánzásával végzik a tornát, mozgástapasztalatuk nagy részét a támaszgyakorlatok adják (váll, kar, törzs izomzatát fejlesztő, testtartást javító gyakorlatok). Szeretnek szabadon futkározni, de gyakorolják az oldaliságot, az egyensúlyt és a koordinációt fejlesztő gyakorlatokat is. Megismerik a teret a különböző mozgások segítségével. A nagyobbak képesek a testrészeken megtanult irányokat kivetíteni a tér tárgyaira és irányaira. A nagymozgásokat egyre inkább képesek koordinálni, tudnak különböző iramban, alakzatban járni, futni, tudnak ugrani, csúszni, mászni, függeszkedni. Rendszeresen végeznek játékos lábboltozatot erősítő, illetve testtartást javító gimnasztikai gyakorlatokat. Az óvoda tágas, nagy, füvesített udvarán a gyerekek örömmel végzik a sokféle mozgást: mászókan, köteleken függeszkednek, csimpaszkodnak, hintáznak, csúszdáznak, kerékpároznak, rollereznek, hullahoppoznak, labdáznak. Télen szánkóznak, csúszkáznak a jégen. A gyermeknap sportnapon mindenki örömmel vesz részt a bicikliversenyen, kötélhúzáson, célba dobáson.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére

- ❖ növekszik a gyermekek teljesítőképessége, mozgásuk összerendezetté, ügyesebbé és kitartóbbá válik
- ❖ betartják a verseny játékok szabályait, megértik az egyszerűbb vezényszavakat;
- ❖ fejlődik tér és időbeni tájékozódó képességük
- ❖ erőteljesen fejlődnek kondicionálási képességeik: erő, ügyesség, állóképesség
- ❖ megértik a vezényszavakat, képesek ütemre járni
- ❖ tudnak állórajtból indulva futni, talicskázni, egyensúlyozva járni, akadályt átugrani, kislabdát hajítani, labdát vezetni.

Módszertani alapelvek

Az óvónő:

- ❖ törekedjen arra, hogy változatos, érdekes mozgáslehetőségeket kínáljon a gyermekeknek az óvodai nevelés minden napján
- ❖ biztosítsa a gyermekek nagy mozgásigényének kielégítését, lehetőleg a szabad levegőn, kihasználva környezetünk lehetőségeit is (például hegyet mászunk)
- ❖ tartsa szem előtt a mozgás óriási szerepét az egészség megőrzésében, megóvásában
- ❖ a tornával, játékos mozgásokkal segítse a gyermekek térben való tájékozódását, helyzetfelismerését, alkalmazkodóképességét, akarati tényezőinek alakulását.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A mozgás kapcsolatban van a külső világ tevékeny megismerésével, mert segíti a térben és időben való tájékozódást, helyzetfelismerést, alkalmazkodó képesség kialakulását. A **zenei neveléssel**, mert a dalos játékok, mondókák, énekek ritmusa segíti az összerendezett mozgások kialakulását. A **közösségi neveléssel**, mert a sokféle csoportos, együttes mozgásos játék segíti a közösségi magatartás alakulását.

5.7. Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze, a játékkal és cselekvő tapasztalással a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok (pl. kitartás, önállóság, felelősség, céltudatosság) alakításának fontos lehetősége. Ezen készségek, tulajdonságok kialakítása pozitívan befolyásolja a gyermek közösségi kapcsolatait. Munkajellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért és a

közösségért végzik. A gyermekek a munka jellegű tevékenységeket általában örömmel, aktívan gyakorolják, ezért szívesen azonosulnak a munka céljával, természetesnek tartják szükségességét, élvezik az elért eredményeket, a munka azonban az óvodáskor végéig játékos jellegű marad. Mivel célra irányuló tevékenység, többnyire külső irányítással folyik, a gyermekektől belső fegyelmet, kötelezettség vállalást és annak teljesítését igényli. A saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

Mindkét csoportnál nagy jelentőségű az önkiszolgálás, a testápolás, öltözködés, étkezés, környezetrendezés tevékenységeinek biztosítása.

Feladataink

- ❖ A különböző munkajellegű tevékenységek tervezése, feltételeinek biztosítása
- ❖ A munkavégzés során a gyermekekkel való együttműködés és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermekek saját magukhoz mért értékelése
- ❖ Környezetünk megóvásaért végzett tevékenykedtetés
- ❖ A munka szeretetére és egymás munkájának megbecsülésére nevelés.

Tevékenységeink

A 3-4 évesek bennünket figyelve, segítségünkkel vesznek részt a munka jellegű tevékenységekben. A kerti munkában megfigyelhetik a virágok fejlődését, növények locsolását. Segíthetnek a falevelek összegyűjtésében, a növények locsolásában, az érett gyümölcsök összeszedésében, stb.

A legkisebbek is bevonhatók az alkalmyszerű munkába, ami lehet esetleges, de lehet szabályosan ismétlődő. A szabályosan ismétlődő mindennapi munka, a rend fenntartásáért végzett tevékenységek: játék elrakása, segítségadás a terem díszítésében.

A 4-5 évesek közösségi kapcsolatait jól fejleszti a naposi munka, amit akkor célszerű bevezetni, ha készség szinten ismerik a munka menetét.

Kezdetben segítségünkkel, később teljesen önállóan, öntevékenyen végeznek munkajellegű tevékenységeket. Ennek érdekében a dajkákkal megbeszéljük a naposi munka összehangolt cselekvésláncát. Alkalmyszerű ismétlődő munka a játékok helyrerakása, csoportterem átrendezése, a folyosó és mosdó rendjének megőrzése. Ezeket együtt végezzük.

Egyéni megbízatásokat adunk, (például információ közvetítése, kicsik segítése az öltözködésben, ajándékkészítés a kicsiknek, jeles napok előkészítése).

Közreműködnek a gyerekek a szoba- és kerti növények ültetésében, ápolásában, az óvodaudvar tisztántartásában (fű gondozása, avar gyűjtése, öntözés), akvárium, terrárium „lakóinak” gondozásában.

Az 5-6-7-(8) éves óvodások önállóan végzik a naposi munkát. Eldöntik a munka megosztását. Ízlésesen és esztétikusan tálalnak fel ételeket (egymás kínálása). Étkezés után, szokásrendszernek megfelelően, mindent a helyére tesznek. Az alkalmoszerű munkánál soha nem alkalmazhatunk kényszerítő eljárásokat. Az alternatívák felkínálásával, gyakori dicsérettel, az elismerés hatásával érjük el, hogy a gyermekek szívesen vegyenek részt a munkában. Önállóan is végezhetnek a gyermekek környezet óvó, szépítő munkát.

Munka jellegű tevékenységek fajtái

Önkiszolgáló munka:

Az önkiszolgáló munka a gyermekek természetes, mindennapi szükségleteinek önálló kielégítését, valamint környezetünk rendjének megőrzését és helyreállítását jelenti. Az önálló testápolás, étkezés, öltözködés munkát jelent a gyermek számára, az önkiszolgálás során képességek, kialakult szokások adják az alapját a naposi munkának.

Önkiszolgáló munkák:

- ❖ öltözködés, vetkőzés
- ❖ testápolás
- ❖ étkezés.

Naposi munka:

A naposi munka közösségi megbízatás. A naposság feladattudatot feltételez. A naponta választott naposok feladatai lehetnek: az asztal megterítése, az étkezéshez szükséges eszközök szétosztása és egyéb csoportonkénti szokások.

Kiscsoportban naposi munka még nincs, de a gyermekek fokozatosan tanulják meg az önkiszolgáláshoz szükséges lépéseket, pl. hogyan vegyék el a tányért, poharat.

Középső csoportban fokozatos bevezetése a naposi munka. Legyen a gyermek számára világos a kiválasztás módja, pl. legyen napos tábla. A „naposokat” megfelelő kellékekkel jelöljük, pl. napos kötény. Leterítik a terítőt, szétosztják az étkezéshez szükséges eszközöket, segíthetnek pl. a kenyér kiosztásában, letörlik az asztalt, összehajtják a terítőket. A naposok segítenek a foglalkozási eszközök kiosztásában, pl. színes ceruzák asztalra helyezése, és azok elrakásában.

Nagycsoportban sok feladat azonos, de nagyobb önállósággal végzik a gyermekek. Az asztalon az eszközöket rendezzék el, ügyeljenek, mi kerül a tányér jobb és bal oldalára. Önállóan öntenek a kancsából, kiszolgálják társaikat.

Alkalomszerű munkák:

Az alkalomszerű munkák általában előre nem meghatározhatóak. Váratlansága, előre ki nem számíthatósága miatt megszervezése az óvodapedagógustól több figyelmet, átgondolást kíván. Pontosabb magyarázatot, jobb szervezést igényel. A gyermeknek pontosan értenie kell, mit várnak el tőle, hogy azt teljesíteni tudja. Át kell gondolnunk azt is, hogy a feladat teljesítéséhez hány gyermek kell, kit mivel lehet megbízni, stb.

Az egyéni fejlettségben mutatkozó nagy eltéréseket fokozottan kell figyelembe venni. A térben nehezebben tájékozódó gyereket pl. ne küldjük egyedül vagy a félénk gyerekek ne kelljen alig ismert felnőtthöz fordulnia.

A kisebbek kezdetben a felnőttel együtt végezzék a munkát, eleinte az önkéntesség alapján. Az óvónő feladata, hogy ösztönözze a gyereket, szívesen vállaljon megbízásokat, ezzel nem csak az önállóságát, hanem az önbizalmát is növeli. Arra törekszünk, hogy a gyerekek minél nagyobb önállóságra tegyenek szert, egyszerű feladatok adásával. Egy részük szabályosan ismétlődik más részük esetleges.

Ezek lehetnek:

- ❖ teremrendezés
- ❖ segítségnyújtás a felnőtteknek
- ❖ megbízások teljesítése
- ❖ ajándékkészítés

❖ segítségnyújtás a kisebbeknek, stb.

Évszakokhoz kapcsolódó munkák:

❖ a környezeti témakörökhöz kapcsolódva kérjük őket különböző gyűjtő munkára

❖ száraz gallyak felszedése, falevéleseprés

❖ csíráztatás, rügyeztetés

❖ növények ültetése, gondozása, locsolása, stb.

Növény és állatgondozás:

❖ csoportjainkban található cserepes virág, akváriumok melyek gondozásához a gyermekek is segítséget tudnak nyújtani, pl. a halak etetése, virágültetés, locsolás.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végén

- Az önkiszolgáló tevékenységekkel kapcsolatos munkafolyamatokat önállóan szükség szerint elvégzik.

- Pontosan megértve az elvárásokat, önállóan eleget tesznek az alkalmoszerű megbízatásoknak.

❖ A gyermekek szeretnek közösen dolgozni, örülnek, ha kötelességüket teljesítik.

❖ Önállóan, igényesen végzik a közösségért vállalt feladatokat, megjelenik a helyes önértékelésük, önbizalmuk.

❖ Környezetük rendjének megőrzésére ügyelnek, segítenek annak tisztán tartásában.

❖ Értik a szelektív hulladékgyűjtés fontosságát, a szemetet rendelkezésükre bocsátott gyűjtőkben helyezik el.

❖ A virágokat nem tépik le, meghagyják eredeti szépségükben az eredeti helyükön.

❖ Örömmel segítenek a kisebbeknek. Szeretnek meglepetést készíteni a kicsiknek, az óvoda dolgozóinak, az óvodával kapcsolatot tartó iskolának, felnőtteknek.

❖ Télen figyelnek a madáretetők folyamatos feltöltésére.

Módszertani alapelvek

❖ Biztosítsuk úgy a növények gondozásának lehetőségeit, hogy a gyermekek minél több műveletet tudjanak együtt elvégezni, a gyermekszerszámokat önállóan használják

- ❖ A növények gondozását a magvetéstől a termések összegyűjtéséig a felnőttekkel együtt végezzék óvodásaink
- ❖ Tartsuk meghatározónak, hogy a napos munka örömmel, a közösségért végzett tevékenység legyen

Az életkori sajátosságokat figyelembe véve csak addig végezzék a gyermekek a munkatevékenységeket, míg annak örömszínezete van.

Kapcsolatok más nevelési területekkel

A munka minden más területtel kapcsolatban van, megszerettetésén keresztül olyan készségek és tulajdonságok alakulnak ki, melyek pozitívan befolyásolják az önmegvalósítást, a gyermek közösségi kapcsolatát, kötelességteljesítését.

5.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése, attitűdök erősítése és képességek fejlesztése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- ❖ az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás és viselkedéstanulás (szokások alakítása)
- ❖ a spontán játékos tapasztalatszerzés
- ❖ a cselekvéses tanulás
- ❖ a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés

- ❖ az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
- ❖ a gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabott pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

A tevékenység célja

- ❖ olyan tevékenységek megszervezése, amelyekben az óvoda gyermekei kompetenciái, képességei sokoldalúan fejlődnek, az
- ❖ attitűdjeik erősödnek, tapasztalataik bővülnek, megismerik a felfedezés örömét, érdeklődésük, kíváncsiságuk az
- ❖ ismeretlen iránt kialakul, a gyerekek kreatívan használják meglévő ismereteiket és érzékszerveiket a tanulási folyamatokban,
- ❖ nyitottak a variálásra, az újszerű megoldások keresésére

Óvodapedagógus feladatai

- ❖ A játékoság megőrzésével, megfelelő motivációval, a játékos tevékenységek végzésével a céltudatos képességfejlesztést megvalósítja.
- ❖ Az egyéni- és életkori sajátosságok figyelembevételével határozzuk meg a további feladatainkat, a felzárkóztatásnál és tehetséggondozásnál.
- ❖ Lehetőséget biztosítunk az önálló cselekvésre, a gyermek képességeinek fejlesztésére építve előzetes tapasztalataira - úgy, hogy támogató környezetet biztosítunk, ahol lehetőségük a felfedezésre, a kreatív megoldások megtalálására.
- ❖ A gyermekekkel közösen a megszerzett ismereteket feldolgozzuk, rendszerezzük.
- ❖ Biztosítjuk, hogy a tanulás a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését szolgálja.
- ❖ A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztését egyéni fejlődési ütemük figyelembe vételével tervezzük, szervezzük meg.
- ❖ A tanulást támogató környezet megteremtése során építünk a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.
- ❖ A tanulás irányítása során személyre szabott, pozitív értékeléssel segítjük a gyermekek személyiségének kibontakozását.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- ❖ Örömmel vesznek részt a felfedező tevékenységekben, érdeklődőek, kíváncsiak.
- ❖ Meglévő tudásukat felhasználják az új ismeretek megszerzése érdekében.
- ❖ Törekednek a problémamegoldó gondolkodásra.
- ❖ Együttműködnek a megoldások keresésében, kooperatívak.

5.9. A szervezett tanulás formái

Kötelező: Mozgás

Verselés, mesélés

Kötetlen: Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Ének-zene, énekes játék, gyermektánc

A külső világ tevékeny megismerése

Mindennapos mozgás, mozgásos játékok

A SZERVEZETT TANULÁS MUNKAFORMÁI

Frontális	Mozgás Verselés, mesélés
Mikro csoportos	Ének-zene, énekes játék, gyermektánc Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka A külső világ tevékeny megismerése
Egyéni	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

VI. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére hat-hét éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

Az iskolakezdéshez testi, lelki és szociális érettség megléte szükséges, amelyek mindegyike szükséges az eredményes iskolai munkához.

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hat éves korára

- Az iskolai élet megkezdéséhez arányosan fejlett és teherbíró
- Mozgása összerendezett, önmagához képest összerendezettebb harmonikus.
- Mozgását, viselkedését, testi szükségleteinek kielégítését képes szándékosan irányítani.
- Harmonikus finommozgásra képes.

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek

- Óvodáskor végére nyitott érdeklődéssel készen áll az iskolába lépésre.
- Gondolataikat, érzéseiket érthetően, folyamatosan, megfelelő módon tudják kifejezni.
- A felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés.
- Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem,
- A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.
- Anyanyelvén érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél. Gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni.
- Végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét.
- Az óvodát elhagyó gyermek a német nyelvvel kapcsolatban pozitív beállítottsággal bír.
- Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről.
- Tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat Ismeri a viselkedés alapvető szabályait,

A szociálisan érett gyermek:

- Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni. Késleltetni tudja szükségleteinek kielégítését.
- Feladattudata kialakulóban van,
- A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására
- Képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival elfogadja a másságot.
- A kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata az egész gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint.

A **kiemelt figyelmet** igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

VII. Hagyományok, ünnepek

Óvodai nevelésünk irányvonalát az évszakokhoz kapcsolódó jeles napok, zöld jeles napok és ünnepek határozzák meg.

Az ünnepek kiemelkednek a hétköznapiak sorából, színesebbé teszik az életünket. Igazi élményt nyújtanak, megállásra, és feltöltekezésre készítetnek. Az ünnepek, a hozzájuk kötődő szokások az összetartozás érzését, a közösségi létet erősítik.

Az ünnepek során az óvodásokat is megismertetjük kultúránk értékeivel, megtanulják, hogy bizonyos helyzetekben hogyan szokás viselkedni. Az ismétlődő ünnepek segítik a gyerekeket, hogy megtanulják, gyakorolják az intézmény képviselte értékeket, szabályokat, erősítik a család és az óvoda összetartó erejét.

- **A természeti ünnepek** szüret, farsang
- **Vallásos ünnepeinken** (Mikulás, Advent, húsvét)
- **Nemzeti ünnepünk** (Márc. 15.) az óvodások megismerkedhetnek a hazaszeretet fogalmával,
- **Természetvédelemre, környezetvédelemre, egészséges életmódra felhívó ünnepek** (Madarak és fák napja, Föld napja, Víz világnapja..)
- **A település ünnepein** való részvétellel erősítjük a gyermekekben a közösséghez tartozó érzést.
- **Az óvoda hagyománnyá vált saját ünnepei** kiemelt fontosságúak (Napsugaras gyerekhét, anyák napi délelőtt, családi délutánok, kirándulás, játszóházak, évváró, nagycsoportos Pizsama Partyi. Célunk: Községünk, lakóhelyünk hagyományainak megőrzése, az ünnepekkel kapcsolatos jeles napok, szokások ápolása,

Az éves munkaterv tartalmazza az intézmény óvodai programjainak és ünnepeinek lebontását.

Feladatok

Az óvónő:

- törekedjen arra, hogy a közös ünneplések előkészítésében a gyerekeknek is részük legyen
- ismertesse meg a gyerekekkel a jeles napokhoz kapcsolódó énekeket, gyermekjátékokat, szokásokat, hagyományokat
- tegye lehetővé, hogy a község közös ünneplésein az óvodások is részt vehessenek
- biztosítsa a község hagyományainak, népszokásainak ápolását, értékeinek megőrzését
- az ünnepekre készítsen ajándékot a gyerekekkel együtt (nemcsak kapni, adni is jó).

Tevékenységek

A gyerekek szívesen részt vesznek az ünnepek, jeles napok előkészületeiben. Segítenek a teremdíszítésében, örömmel készítik szeretteiknek az ajándékaikat. Élvezik az együttes, közös ünnepléseket. Az ünnepek kapcsán megtanult dalokat, játékokat önállóan is kezdeményezik, játékaik során többször felidézik. Várják a csoport életében kialakult ünnepeket (pl. születésnapokat).

A helyes viselkedés megalapozása

A közösségi élet normáit kifejező szokások megalapozzák a közösségi beállítódást és elősegítik a fejlettebb közösségi magatartás kialakulását.

Feladatok

Az óvónő:

- segítse a pozitív magatartás elsajátítását, alakulását
- segítse a gyermek azonosulását a közösség erkölcsi igényeihez
- ösztönözze a gyerekeket arra, hogy keressék az óvónő, a társak, a család számára örömet jelentő tevékenységeket
- biztosítsa a kapcsolattartáshoz szükséges viselkedési módok elsajátítását
- törekedjen szeretetteljes légkör kialakítására, melyben bizalom, figyelmesség és segítségnyújtás veszi körül a gyermeket
- segítse a gyermeket érzelmei megjelenítésében, mutasson erre ő maga is példát.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Az eltérő környezetből bekerülő és hátrányos helyzetű gyermekeknél nagy hangsúlyt fektetünk a tartós, stabil szeretetteljes kapcsolat kiépítésére, az új felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolat szorongásának, beilleszkedési nehézségének, néha agressziójának feloldására, a gyakori csúnya szóhasználat korrigálására, illetve beszédértésük és szókincsük fejlesztésére.

Egyértelművé tesszük a gyermek számára, hogy mit és miért tartunk helyesnek, mit miért utasítunk el, mi áll távol tőlünk. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekkel szemben támasztott követelmények, igények azonos elvek szerint valósuljanak meg.

Éreztetjük, hogy a csoport minden tagja egyénenként fontos. Szituációs játékkal, és egyéb gyermeki tevékenységgel fejlesztjük a gyermekek egymáshoz való alkalmazkodási képességét,

társas és párkapcsolatokat. A hiányos, szegényes beszédkultúra miatt fontosnak tartjuk a köszönés, kérés, megköszönés megismertetését, gyakorlását.

Tevékenységek

A gyerekek szívesen együttműködnek társaikkal, szükség esetén segítséget nyújtanak a rászorulóknak. Figyelnek a felnőttek és a társaik munkáira, vigyáznak azok épségére. Észreveszik, ha társuk vigasztalásra bátorításra szorul. Ajándékot készítenek mások számára azért, hogy örömet szerezzenek vele. A társak kedvéért képesek lemondani játékeszközükről, tárgyaikról. Be tudnak mutatkozni, köszönnek az ismerősöknek. Képesek viselkedésüket, magatartásukat az adott helyzethez, szituációhoz igazítani. Tudnak örülni a közösen végzett feladat sikerének.

VIII. Gyermekvédelmi tevékenységünk

8.1. Gyermekvédelem

Nevelő, fejlesztő munkánk során figyelembe vesszük, hogy óvodásaink eltérő szociokulturális környezetből kerülnek óvodába. Fontos feladatunk az egyéni sorsokkal való törődés. Évente feltárjuk azokat a körülményeket, amelyek óvodásaink családi helyzetét hátrányosan érintik, illetve veszélyeztetik.

Feladatunk a segítségnyújtás, a hátrányok enyhítése, az óvodai keretek közötti kompenzálás biztosítása. Az egyéni bánásmód, a tapintatos, egyéni, személyes kapcsolattartás alapvető nevelési módszerünk. A szülőkkel való közvetlen viszony kialakítására törekszünk, személyes törődéssel és fejlesztéssel igyekszünk a gyermek fejlődését segíteni. Ez a segítség kiegészül egyéb szakemberek segítő közreműködésével is.

Gyermekvédelmi munkánk fő feladatát a prevenció, a segítségnyújtás jelenti, amelyre a humánus, a megértés, a támaszkodás, a szeretetpótlás jellemző.

8.2. A gyermekvédelmi felelős munkája

A gyermekvédelmi felelős a gyermek és ifjúságvédelem alapellátáshoz tartozó jelzőrendszer szerves része. Személyét az óvodavezető választja ki és megbízásából képviseli a gyermek és ifjúságvédelmi szempontokat, szervezi és irányítja, személyes részvételével elősegíti ezeknek a szempontoknak az érvényesülését. Nevelőtestület elé kitűzött feladatokat folyamatosan minden pedagógus végzi, az óvodavezető és a gyermekvédelmi felelős irányításával.

A gyermekvédelmi felelős feladata:

- Folyamatosan kapcsolatot tart általában és konkrét esetekben a Pedagógiai Szakszolgálattal, a gyámhatósággal, valamint a családokkal foglalkozó szakemberekkel és segítőkkel (orvos, védőnő, stb.)
- Az intézményben jól látható helyen közzéteszi a gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézmények címét, telefonszámát
- Összehangolja a gyermekvédelmi tevékenységet az óvodában dolgozó óvónők között
- Nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket. Feljegyzi a gyermekkel, illetve a családdal történt intézkedéseket és azok eredményességét.

- Elősegíti a csoportvezető óvónők felderítő tevékenységét. Szükség esetén közösen családlátogatást végeznek
- Javaslatot tesz a különböző segélyezési formákra, segít a segélykérelmek elkészítésében, ahol szükséges.

8.3. Nevelőtestületünk gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai feladatai

A gyermekvédelmi munka valamennyi óvónő feladata.

Feladataink:

- Nevelő és oktató tevékenység keretében az ismereteket tárgyilagosan és sokoldalúan közvetítjük
- Nevelőtevékenységünk során figyelembe vesszük a gyermek:
  - > egyéni képességét
  - > tehetségét
  - > fejlődésének ütemét
  - > szociokulturális helyzetét
  - > fejlettségét
  - > fogyatékosságát
- Segítjük a gyermek képességének, tehetségének kibontakozását
- A gyermekek részére az egészségük, testi épségük megőrzéséhez szükséges ismereteket adjuk át, ezek elsajátításáról győződünk meg
- Ha észleljük, hogy a gyermek balesetet szenved, vagy ennek veszélye fennáll, a szükséges intézkedéseket tesszük meg
- A gyermekek emberi méltóságát és jogait tartjuk tiszteletben
- A szülőket figyelmeztetjük, ha gyermeke jogainak megóvása, vagy fejlődésének elősegítése érdekében intézkedést tartunk szükségesnek
- A szülő javaslataira, kérdéseire érdemi választ adjunk
- Közreműködünk a gyermek és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében, s ennek érdekében együttműködünk a gyermekjóléti szolgálattal, illetve más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal.

8.4. . A gyermekvédelem hatékonyságát elősegítő tevékenységek óvodánkban

- Családlátogatások igény szerint, szülői értekezletek, nyílt napok, ünnepélyek, fogadóórák
- Személyiségfejlesztő, ismeretterjesztő előadások tartása a nevelőtestületben.
- Közös kirándulások szervezése
- Jogi segélyszolgálat szervezése szükség esetén
- Gyermek és szülői jogok, kötelességek ismertetése szülői értekezlet keretében, csoportnaplókban egyénre szóló tervezés, nyomon követés
- Személyiséglapok vezetése
- Logopédiai ellátás, fejlesztő, pszichológiai foglalkozásokon való részvétel megszervezése
- Szociális szolgáltatások bevezetése. Ingyenes étkeztetés, ruházati segély, egész napos ellátás biztosítása
- Kapcsolattartás a gyermekjóléti szolgálattal, esetmegbeszéléseken való részvétel.

8.5. Gyermekvédelmi partnerek társszervek

Partnereink	Kapcsolattartás módja	Időkeretei
Gyermekjóléti Szolgálat	Esetmegbeszélés Személyes találkozás Jelzőlap	Havonta Esetenként Esetenként
Védőnő	Esetmegbeszélés	Havonta Szükség szerint
Házi orvos	Szűrővizsgálatok alkalmanként, szükség szerint	Évente
Szociális előadó Polgármesteri Hivatal	Esetmegbeszélés Személyes találkozás Jogi ügyintéző	Havonta Esetenként Szükség szerint
Iskolai gyermek- védelmi felelős	Év kezdéskor Esetmegbeszélés	Szeptember Havonta Szükség szerint

IX. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek csoportjai:

- **Beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek**
- **Kivételes képességű, tehetséges gyermekek**

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek integrációját elősegíti a többi gyermekkel együtt történő nevelésük. Az óvodánkban minden egyes kisgyermek számára azt a segítséget adjuk meg, amit a gyermek egyéni sajátosságai megkívánnak.

Célunk, hogy óvodásaink bejárhassák saját, belső tanulási útjaikat – differenciálás az egyéni fejlődés szolgálatában. A gyermeki személyiségfejlődés érzékenységi szakaszaihoz igazodó, a választás szabadságát biztosító egyéni fejlesztési eljárások beépítése a nevelési folyamatban.

9.1. Beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek nevelése óvodánkban

A pszichés háttérű zavarokat a legtöbb esetben jelző tüneteknek értelmezhetjük, melyeknek egyben üzenet jellegük van. Az üzenet tartalma olykor vészjelzés is egyben, mely utalhat arra, hogy a gyermek környezetében valami diszfunkcionálisan működik, és ez okozza viselkedési másságát.

A gyermek reakcióinak megértése szempontjából ismernünk kell azt az összefüggést is, amely arról szól, hogy a pszichés állapot zavara teljesítménygyengeséghez vezethet. Számos organikus eredetű probléma tüneti megnyilvánulása lehet az agresszió, mely mögött gyakran erős szorongás húzódik meg. Egyik leggyakoribb beilleszkedési és magatartászavar a hiperaktivitás.

A magatartási zavar meghatározása nehéz feladat, bár ők azok a gyermekek, akik mindig „kilógnak” a csoportból, akik állandó figyelmet igényelnek, akik az óvodapedagógus számára folyamatosan megoldandó problémahelyzetet teremtenek.

Magatartási – beilleszkedési zavarra utaló tünetek

- ❖ figyelemösszpontosítási zavar,
- ❖ könnyen elterelődő figyelem,
- ❖ végletes érzelmi reakciók,
- ❖ rendkívül ingadozó teljesítőképesség,
- ❖ fáradékonyság feladathelyzetekben.

Feladataink:

- ❖ A gyermek környezetét megismerjük.
- ❖ A zavar észlelése esetén szakember véleményét, segítségét kérjük.
- ❖ Jelezzük a problémát a szülőnek.
- ❖ Szükség esetén a gyermeket a Nevelési Tanácsadóba irányítjuk.
- ❖ Folyamatos kapcsolatot tartunk fejlesztésben részt vevő szakemberekkel.
- ❖ Az egyéni fejlődést nyomon követjük.

A gyermek megfigyelése során igyekszünk a viselkedése esetleges pszichés probléma okát kideríteni. Az okok kiderítését és a lehetséges megoldást a szülőkkel együttműködve lehet megtalálni. Ezek a gyermekek a pedagógusok részéről szeretetet, sok türelmet és empátiakészséget igényelnek. Segíthet munkánk során a szerepjátékok gyógyító hatása is.

Az óvodapedagógus alkalmazhat

- ❖ kapcsolatteremtő és ismerkedő játékokat,
- ❖ együttműködést segítő játékokat,
- ❖ önismereti játékokat,
- ❖ bizalom erősítő játékokat,
- ❖ bábjátékokat.

Módszertani elvek

- ❖ Differenciált, egyéni bánásmódot alkalmazunk.
- ❖ Elvárásainkat a gyermek fejlődésének üteméhez igazítjuk, és alkalmazkodunk, elfogadjuk az eltérő viselkedést.
- ❖ Társas kapcsolataik kiépítését segítjük, fejlesztjük
- ❖ A figyelmet és koncentrációt speciális feladatokkal fejlesztjük.
- ❖ Mozgáskoordinációt és a finommotorikát fejlesztjük.
- ❖ A csoportszobában és az udvaron biztosítjuk azokat az eszközöket, amelyek a gyermek egyéni igényeihez igazodnak.

9.2. Kivételes képességű, tehetséges gyermekek nevelése az óvodánkban

Óvodánkban a kivételes képességű gyermekek tehetségének kibontakoztatására is figyelmet fordítunk. A tehetségígéretes gyerekeket „gondozását” a mindennapok során differenciált tevékenységszervezéssel biztosítjuk.

A tevékenységi területek a következők lehetnek

- ❖ kiváló rajzkészség,
- ❖ zenei hallás, ritmusérzék, hangterjedelem,
- ❖ matematikai képesség,
- ❖ nyelvi, illetve kommunikációs képesség,
- ❖ testi ügyesség, tánc-harmonikus mozgás, versenysportra való alkalmasság.

Tehetségre utaló jellemzők az óvodás korban

- ❖ jó koncentrációs képességek,
- ❖ szokatlanul jó memória,
- ❖ szellemileg fejlettebbek koruknál,
- ❖ korai nyelvi fejlettség,
- ❖ kíváncsiság, tudásvágy, sokrétű érdeklődés,
- ❖ önálló tanulásra való hajlam – szeret egyedül tevékenykedni,
- ❖ kreativitás.

Az óvodapedagógus feladata

- ❖ a gyerekek alapos ismerete,
- ❖ rugalmas, folyamatos, kötetlen napirend biztosítása,
- ❖ sokszínű, változatos tevékenységek, játéklehetőségek biztosítása,
- ❖ az óvónő személyisége, együttműködő attitűdje,
- ❖ szeretetteljes, elfogadó, biztonságos légkör biztosítása,
- ❖ sikerélmény biztosítása,
- ❖ szabad önkifejezés lehetőségének biztosítása,
- ❖ a tehetség felismerése, azonosítása, diagnosztizálása

Pedagógiai attitűd és „tudás”:

A gyermeki személyiség sokfélesége, a személyiségstruktúra eltérő fejlettsége a kisgyermekkorai személyiségfejlődés folyamán természetes módon, eltérő ütemben alakul. Óvodai nevelési eljárásaink hatékonyságának alapja, ha „kiszolgáljuk” ezt a sajátos fejlődési ütemet:

- ❖ ismerjük” a gyermekek adottságait, fejlettségük mutatóit, személyiségük jellemzőit, érdeklődési körüket, ismereteik körét
- ❖ igazodunk a gyermeki személyiség sokféleségéhez, valamint mindig egyedi és eltérő nevelésünk, módszereink és az elvárásaink rendszeréhez
- ❖ pedagógiai érzékenységgel fordulunk a gyermekek különbözősége felé.

Differenciálás lehetőségei:

- ❖ az óvodai élet időkereteivel (folyamatos napirend, párhuzamos tevékenységek, rugalmas heti rend)
- ❖ célokban (egyéniileg várható eredmények)
- ❖ a célok által meghatározott feladatokban
- ❖ módszerekkel (a feladatokhoz vezető út)
- ❖ eszközökkel (azok milyensége, mennyisége, használati módja)
- ❖ elsajátítás ideje (kit meddig „tartok ott” a játékos folyamatban)
- ❖ elsajátítás tempója (az egyén számára elegendő idő az egyéni ütemhez)
- ❖ egyéni bánásmóddal

- ❖ munkaforma (egyéni, csoportos, páros, mikrocsoportos)
- ❖ pozitív visszajelzések (egyénre szabott fejlesztő értékű, támogató jelleggel).
- ❖ képességek fejlesztése
- ❖ tartalom feldolgozásában (egy -egy tevékenység más – más tartalommal)
- ❖ tevékenységek megszervezésében
- ❖ technikai megoldások (különböző technikák jelenléte a tevékenységben).

X. A pedagógiai Program hatályossági, törvényességi és legitimitási záradéka

Pedagógiai Program érvényessége, vizsgálata, módosítása

Az óvodai nevelési program érvényességi ideje: határozatlan időre szól.

A pedagógiai programban megfogalmazott célok, és feladatok megvalósulását a nevelőtestület folyamatosan vizsgálja.

A pedagógiai program felülvizsgálatának, módosításának kötelező indokai:

- jogszabályváltozás
- feladatváltozás esetén

Lehetséges indokai:

- Sikeres innováció eredményeinek beépítése,
- A kevésbé eredményes elképzelések elhagyása

A pedagógiai programot az igazgató a nevelőtestület bevonásával készíti el és a fenntartó hagyja jóvá.

A pedagógiai programot nyilvánosságra kell hozni.

A pedagógiai program nyilvánossága:

- Igazgatói iroda
- Az Oktatási Hivatal Közzétételi listája
- Az Óvoda honlapja

A módosított Pedagógiai Programot, a jóváhagyást követő nevelési év szeptember 1. napjától kell bevezetni.

Legitimációs záradék

A Pedagógiai Programot az igazgató készíti a nevelőtestület bevonásával és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

Jelen Pedagógiai Programot az intézmény igazgatójának előterjesztése után a nevelőtestület elfogadta.

Az elfogadás tényét a nevelőtestület képviselője az alábbiakban hitelesítő aláírásával tanúsítja.

.....
Czékó Ilona

A hatályba lépés napja 2025. szeptember 01.

A hatályba lépéssel egyidejűleg érvényét veszti az intézmény előzőleg jóváhagyott Pedagógiai Programja.

A nyilvánossá tétel: az óvoda honlapja, ahol mindenki számára hozzáférhető elolvasásra.

Tapolca, 2024. 11. 10.

P.h

.....
Molnár Andrea
igazgató

XI. Mellékletek

I. Melléklet_ A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelésének irányelvei

1. Általános elvek

1.1. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésében

Az alapidokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknek is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

1.2. Az Irányelv célja

Az Irányelv célja, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Annak biztosítását szolgálja, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú foglalkozások programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

1.3. A habilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

A sajátos nevelési igény kifejezi

- a) a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- b) a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tevékenység (a továbbiakban: habilitációs, rehabilitációs tevékenység) olyan team munkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni.

A gyermekek habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárás fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák – pszichológiai, orvosi – terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktorpszichológus, orvos együttműködése szükséges.

1.4. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejlesztheséget megfogalmazó pedagógiai-gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- a) A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékból, több fogyatékból együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékból, autizmus spektrum zavarból illetve egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,
- b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- d) Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- e) Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

1.5. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) A sajátos nevelési igény típusa, súlyossága.
- b) A sajátos nevelési igény kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- c) korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete.
- d) A gyermek
  - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
  - képességei, kialakult készségei,
  - kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
  - családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes sajátos nevelési igény típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékból mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

1.6. A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- a) A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;

- b) az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- c) az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
- d) a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- e) annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- f) rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
- g) az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sajátos nevelési igényű gyermek családjával.

1.7. A többségi óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az integrált nevelésben résztvevő óvoda:

- a) pedagógiai programjának kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- b) külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,
- c) a befogadó óvoda vezetője támogatja a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, konduktor segíti. Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan nevelt gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a tevékenységekhez önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

a) Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs szemlélet és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.

b) A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus

- szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,
- a tevékenységek során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

c) A gyermek fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
- javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,
- segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában,
- kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával,
- részt vesz a befogadó közösség felkészítésében,
- részt vesz az óvodai és tevékenységek adaptációjában.

Az integrált nevelésben részt vállaló óvodák igénybe vehetik az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét.

2. A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

2.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A jelentősen eltérő kóreredet – végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgásrendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák – és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és így módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció és a terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén.

Mozgásfejlesztés:

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése:

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység:

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltoztatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés:

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés:

Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése:

Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítését célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése.

Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezhet az őt körülvevő világról. Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi fogyatékoság – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

2.2. A látási fogyatékos (látássérült) gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti. Látássérült az a gyermek is, akinek látótere – tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeretet, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

a) Az óvodai nevelésben részesülő vak gyermekeknél (vízus: 0) is kiemelt szerepet kap a játék, ami tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Mozsásnevelésükben kiemelten fontos a testkultúra kialakítása, a tartáshibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése. A vak gyermekek fejlesztésében hangsúlyos a zenei nevelés, mely egyszerre fejleszt a hallást és a mozgást.

Az önkiszolgálás terén életkoruk és sérültségük mértéke szerinti önállóság kialakítása a cél. A környezetük valóságáá megismerése széles körű érzékeltetéshez, a biztonságos téri tájékozódás

támpontokhoz kötötten valósítható meg. Az eszközök kiválasztásánál – színek helyett – elsődleges szempont a jól tapinthatóság biztosítása. A környezet kialakításakor tapintható jelzések alkalmazása, a bútorok lehetőség szerinti állandó rendje javasolt. A számélmények kialakulását az akusztikus minták, a mozgás és a verbális kifejezések is hatékonyabbá teszik, az óvodai tevékenységek során a hatrekeszes dobozok, gombás-, szöges táblák alkalmazása a Braille-írás-, -olvasásrendszer megtanulását készíti elő.

b) Az aliglátó gyermekek (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) adottságaik szerint vagy a tapintó-halló vagy a látó-halló (tapintó) életmódra készíthetők fel.

A látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó gyermekek (pl. fényérzékelők, színeket felismerők) nevelési programja a tapintó-halló életmódra felkészítést célozza [2.2. a) pont], de nem hanyagolható el látásteljesítményük megőrzése, intenzív fejlesztése sem.

Az aliglátó gyermekek közül a látásukat praktikusán jól használók számára olyan fejlesztő programot kell biztosítani, mely a látó-halló (tapintó) életmódra felkészítést tűzi ki célul.

A fejlesztés fő területei ez esetben megegyeznek a gyengénlátó gyermekek nevelésének elveivel [2.2. c) pont].

c) A gyengénlátó gyermekek (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebből, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is. Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése. Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
- A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.
- Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése
- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást.
- A tapintás által szerezhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.

d) A halmozottan fogyatékos látássérült gyermekek esetében a látás hiányán vagy különböző mértékű csökkenésén kívül még más, testi, érzékszervi vagy értelmi sérülés is nehezíti a fejlesztés lehetőségét, amely döntően a látássérültek pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival történik. Az eredményességet a döntően egyéni vagy kiscsoportos szervezés biztosítja. Ez gyógypedagógiai óvodai ellátásban valósulhat meg. Abban az esetben, amikor az enyhébb látási sérülésekhez enyhébb fogyatékoságok csatlakoznak, akkor az integrált óvodai nevelés is lehet eredményes.

2.3. A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A megfelelő otológiai, pedoaudiológiai gondozás, a korszerű hallókészülékkel történő ellátás és a hallásjavító műtétek mellett (cochlea implantáció), a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodás életkorára elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek érzékeli a hangot. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, elhangzanak az első szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.

Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a súlyosan hallássérült szülők gyermekeire, akik nagy része használja a jelnyelvet vagy annak elemeit, mint kifejezőeszközt.

Bár a hallássérült szülő hallássérült gyermekére az adott intézmény pedagógiai programjában előírt kommunikációs forma (beszéd, gesztus) vonatkozik, kívánatos, hogy a (gyógy)pedagógus oly mértékben legyen jártas a jelnyelv használatában, hogy azt szükség esetén fel tudja használni a gyermekekkel való kommunikációban és a hallássérült szülőkkel való érintkezésben.

A kevésbé súlyos- vagy közepesen fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

a) A súlyos fokban hallássérült – siket – gyermekek (a beszédterületen mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb) óvodás életkorban történő fejlesztési feladata a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.

Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a súlyos fokban hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásával, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait. Környezete igyekezzen a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.

Az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szóincset, szájról olvasási készséget. Törekedni kell a beszédérthetőségének kialakítására, főleg a magánhangzók esetében.

A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel hány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.

b) A nagyothalló – gyermekeknél a beszédterületen mért hallásvesztés 30–45 dB közötti, középsúlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztést mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

c) A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától. a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai habilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

d) A halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

2.4. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták,

amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha a gyermek nevelése vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett valósítható meg megfelelően.

2.5. A közép súlyos értelmi fogyatékos gyermek

A közép súlyos értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskor megelőzően, közvetlenül születés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést és az óvodaérettség elérését.

Óvodába lépéskor jellemző a bizonytalan nagymozgás, ügyetlen manipuláció, előfordulhatnak sztereotip mozgások. Szobatisztaság kialakulatlan, beszédértés gyenge, sok esetben a kommunikáció súlyosan akadályozott. Sérült a figyelem, a motiváció, az emlékezet és a kitartás.

A közép súlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő időt, alkalmat kell, hogy biztosítson:

- a) az alapmozgások, manipuláció kialakítására, fejlesztésére,
- b) a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztésére, a gyermek egyéni szükségleteinek megfelelően a szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek, eszközök alkalmazásával történő fejlesztésére,
- c) a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére,
- d) a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítására,
- e) az adekvát játékhasználat elsajátítására, a kognitív funkciók fejlesztésére.

Ezek kialakításánál kiemelt szerepe van a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.

A fejlesztés során a csoportos foglalkozásokon törekedni kell a megfelelő motiváció fenntartására, a csoportban az egymáshoz való közeledésre, az egymás melletti tevékenykedés fejlesztésére.

2.6. Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszéd problémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszéd szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszéd szervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszéd probléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

2.7. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő rehabilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítségével használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülőkkel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési

helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

2.8. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teámban, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

II. Melléklet_ A nevelési program végrehajtásához szükséges, a nevelő-fejlesztő munkát segítő eszközök, felszerelések jegyzéke

Tevékenység	Eszközök	
Ének, énekes játékok, zenehallgatás	- magnó, CD lejátszó (csoportonként)	
	- CD lemezek, kazetták	
	- ritmusbotok, népi ütő- és rázóhangszerek	
	- triangulum (különböző méretekben)	
	- csörgődob, ujjcintányér, kasztanyetta, dobok, cintányérok, tökcörgő, köcsögduda, csettegő	
	- xilofon, harangjáték, csőkolomp	
	- száncsengő, csengősor	
	- rögtönzött hangszerekhez: dobozok, termések, különböző alapanyagú tárgyak	
	- népi játékok kellékei: szalmakalap, filckalap, kendők, zsebkendők, kiskötény, bő szoknya, mellény, bot, stb.	
	- különböző maszkok, fejdíszek	
	- felnőttek játékához:	
	- szintetizátor	
	- furulya (csoportonként)	
	- „A” síp vagy hangvilla	
	- képes mesekönyvek	
Vers, mese, báb, drámajáték	- mesepárnák, meseszőnyeg, mesekígyó	
	- meseládika bábokkal és tartozékaikkal	
	- bábparavánok felnőttnek és gyerekeknek csoportonként	
	- ujjbábok, síkbábok, fakanálbábok csoportonként	
	- felnőtt méretű kesztyűbábok	
	- tölcserbábok, marionettek (felnőttek játékához)	
	- árnyjátékok síkbábjai	

	- árnyjáték eszközei (feszített vászon, lámpa)	
	- gyermekek árnyjátékához eszközök	
	- textilek rögtönzött bábokhoz, különböző anyag minőségben	
	- bábtartók	
	- kalapok, sapkák, kendők, fejdíszek, koronák, stb.	
	- jelmezek (vállkendő, palást, köpeny, hosszú szoknya, stb.)	
	- gyermekek szerepléséhez különböző eszközök (igazolvány tokok, táskák, mappák, stb.)	
	- textil állatfej maszkok	
	- nagyméretű szegett, nem gyűrődő anyagok 4-5 színben	
	- hangkazetták drámajátékhoz használható hanghatásokkal, aláfestő zenékkal, zörejekkel	
	- magnó, CD lejátszó	
Tevékenység	Eszközök	
Mozgás	Udvari játékhöz	
	- mászókötel, gyűrűhinta (csoportonként)	
	- egyensúlyozó gerenda, csúszda, rönklépők, kugli, teke	
	- rugós billegő, falovacska	
	- mászóház, mászóka	
	- focikapuk, kosárpalánk, röplabdaháló	
	- gyermekkerékpárok	
	- rollerek	
	- gólyaláb	
	- tollas-, tenisz felszerelések	
	- műanyag motorok, guruló járművek kicsiknek	
	- tipróka	
	- poly-ball	
	Csoportszobai, tornaszobai eszközök, játékok	
	- szivacs hinták	

	- összerakható, mobil testnevelési eszközök	
	- padok, egyensúlyozó deszkák, alacsony gerenda	
	- zsámoly, svédsekrény	
	- bordásfal	
	- labdák (medicin-, kosár-, röplabda, foci)	
	- tornaszőnyeg	
	- ugrókötelek	
	- tornabotok, karikák, babzsákok, kendők, szalagok, szalagos botok, gumiszalagok	
	- WESCO típusú tappancsok, téglák, hengerek, alagutak	
	- egyensúlyozó tölcser, egyensúlyozó tárcsa	
	- bújócskakacsó	
	- trambulin	
	- ugráló labdák	
	- bokszzsákok	
Rajzolás, mintázás, kézi munka	Gyurmázáshoz	
	- plastilin, liszt, só, olaj	
	- gyurmázótáblák, különféle segédeszközök (sodrófák, mintázók, fokhagymaprés, stb.)	
	Rajzoláshoz	
	- zsírkréta, különböző vastagságú ceruzák, filctollak	
	- akvarellkréta vagy ceruza	
	- rajztábla	
	Festéshez	
	- gombfesték, tempera, textil- és üvegfesték, diófafác, tustinta	
	- ecsetek (különböző vastagságú), szivacsckocka, szivacshenger	
	Különböző papírok	
	- rajzlap, színes karton, krepp papír, színes hajtogató lapok, fűzőlapok, csomagolópapír, fotókarton, műszaki rajzlap, pauszpapír, selyempapír, stb.	

	- nyíráshoz jó minőségű, tompa hegyű ollók	
	- cikk-cakk olló, mintavágó olló	
	Gyöngyfűzéshez	
	- különböző méretű gyöngyök, damilok, drót	
Tevékenység	Eszközök	
Rajzolás, mintázás, kézi munka	- levasalható gyöngyök, alaplapok	
	Fonalmunkához	
	- különböző vastagságú fonalak, hímzőfonal	
	- felvető szövőkeret, különböző ágú körmöcske, szalagszövő, tompa hegyű tű	
	Építéshez – papírdobozok, hengerek	
	Nemezeléshez - gyapjú, szappan, tál	
	Barkácsoláshoz - textilek, töltőanyag, hurkapálca, fakanál, csipkék, bőrök, gombok, puha fahulladék, szögek, szerszámok	
	Batikoláshoz – méhviasz, gyertya, íróka, illatlámpa, textilfesték, vászon	
	Népi kismesterségekhez – csuhé, szalma, gyékény, rafia, vessző, iszalag	
	Nyomat készítéséhez – linókolor festék, üveg vagy műanyag lap	
	Egyéb eszközök	
	- ragasztók (stiftek, tapéтарasztó, keményítő)	
	- lemosható asztalterítő	
	- lemosható kötény a gyerekeknek	
	- polc az alkotások elhelyezésének	
	- faliújság a képek elhelyezéséhez	
Külső világ tevékeny megismerése	- színes tudományos képeskönyvek	
	- nagyítók	
	- kosarak	
	- csíráztató tálak	
	- állat- és növényhatározók	
	- földgömb	

	- térkép	
	- mikroszkóp, távcső	
	- vízvizsgáló eszközök: szűrők, tálak	
	- cserepek, virágládák, magok, hagymák, virágföld	
	- akvárium (teknős, díszhal)	
	- üvegek a gyűjteményekhez	
	- vizező-homokozó asztal	
	Munkajellegű tevékenységekhez	
	- kerti szerszámok (ásó, kapa, lapát, gereblye, lombseprű)	
	- talicska, locsolókanna, cirokseprű, hólapát	
	- ültetőfa, kalapács, szögek, szerszámok	
	- udvari kistraktorok	
	- konyhai eszközök a termések feldolgozásához	
	Matematikai fejlesztés eszközei	
	- logikai készlet	
	- minimat garnitúra	
	- Logico tábla cserélhető feladatlapokkal	
	- madzagos logikai könyvek	
	- Ravensburger logikai társasjátékok	
	- kirakójátékok	

III. Melléklet_Környezeti és egészségvédelmi program

1.Bevezetés

Az **egészség** nem a betegség hiánya, hanem a testi, lelki, szociális jól-lét állapota. Nem passzív állapot, hanem folyamat. Az egészség pozitív fogalom, amely a társadalmi és egyéni erőforrásokat, valamint a testi képességeket hangsúlyozza.

Az egészségfejlesztés az a folyamat, amely módot ad az egészség fokozottabb kézben tartására és tökéletesítésére. A teljes fizikai, szellemi és szociális jólét állapotának elérése érdekében az egyénnek vagy csoportnak képesnek kell lennie arra, hogy megfogalmazza és megvalósítsa vágyait, kielégítse szükségleteit, és környezetével változzék vagy alkalmazkodjon ahhoz. Az egészséget, mint a mindennapi élet erőforrását kell értelmezni. Célja: minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jól-létét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő mindennapos egészségfejlesztő tevékenységekben. A folyamat eredményeképpen a gyermekek egészségi állapotának kedvező irányú változását idézi elő, figyelembe veszi a gyermekek biológiai, társadalmi, életkori sajátosságait.

Egészségnevelés: A WHO meghatározása szerint az egészségnevelés olyan, változatos kommunikációs formákat használó, tudatosan létrehozott tanulási lehetőségek összessége, amely az egészséggel kapcsolatos ismereteket, tudást és életkészségeket bővíti az egyén és a környezetében élők egészségének előmozdítása érdekében. A korszerű egészségnevelés egészség - és cselekvésorientált tevékenység. Az egészségnevelés célja egy hangsúlyozottan megelőző jellegű, folyamatosan végzett egészségfejlesztés:

- az egészség - kultúra szint emelésével, az életmód formálásával elősegítse egyrészt az egészség kialakítását, megtartását, a betegségek megelőzését, másrészt, hogy a betegek egészségi állapota mielőbb helyreálljon.

Prevenció: Az elsődleges megelőzés a betegség első megjelenésének megakadályozására az egészség megőrzésére irányul. Az egészségfejlesztés, és annak egyik megvalósulási formája a korszerű egészségnevelés az egészségi állapot erősítésére, és fejlesztésére irányul. Ide tartozik pl: egészséges táplálkozás, aktív szabadidő eltöltése, mindennapos testmozgás, **személyi higiéné, egészséges és biztonságos környezet kialakítása.**

Az egészséges életmód kialakítása ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Célja a gyermekek egészséges testi - lelki fejlődésének elősegítése a rendszeres mozgás biztosításával, a mozgáskultúra megalapozásával és a motoros képességek fejlesztésével. Fontos feladatunknak tartjuk a gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges környezet megteremtését, a gyermekek egészségének védelmét, edzettségük biztosítását, a gondozás, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítését. Az egészségnevelési program az óvodai élet során beépül a mindennapos gondozói és egészségnevelő munkánkba.

Tanulásszervezési és tartalmi keretek

A kötelező foglalkozási keretben végzett környezeti és egészségnevelés

- az egyes tevékenységekben rejlő nevelési lehetőségek kihasználása
- nevelőmunka (környezeti és egészségnevelési témák)
- turisztikai nap, kirándulás

Szabadon választható elemek

- környezetvédelmi, egészségvédelmi akciók
- részvétel községi programokon
- előadások, kiállítások
- pályázatok, versenyek

2. Helyzetkép

A környezeti nevelés szempontjából különösen fontos elv, hogy az óvoda „nyitott” legyen, szerves részét képezze az adott településnek, régiónak. Kiemelt figyelmet fordítunk a település (kistérség, régió) természeti és társadalmi-kulturális jellegzetességeire, adottságaira; a helyi értékek és problémák feltérképezésére, a környezeti nevelés megtervezésekor. Óvodánk, tornaszobával, tágas udvarral, mozgásos tevékenységekhez szükséges játékeszközökkel rendelkezik, melyek alkalmasak a mozgás-és játékgény kielégítésére. Az étkezést az külső konyha biztosítja számunkra.

Erőforrások (humán, tárgyi, anyagi)

- Személyi (humán) erőforrások. A résztvevők alapos végiggondolása és számbavétele lényegében a humán erőforrás megtervezésének alapját jelenti. Emberi erőforrásnak

tekintve a pedagógusokon kívül az óvoda összes dolgozójának meg van a maga fontos, személyre (funkcióra) szabott feladata a környezeti nevelés teljessé tételében. A nevelőtestület továbbképzésének megtervezésekor külön figyelmet fordítunk arra, hogy abban a környezeti nevelés elveinek és gyakorlatának fejlesztése is helyet kapjon.

- Az óvoda nyitott jellegét hangsúlyozzuk. Kifelé (és befelé is) tudatosítjuk, hogy az óvoda környezeti nevelési tevékenysége tágabb értelemben is közügy, a szűkebb vagy tágabb lakókörnyezet is részt vesz az óvoda nevelőmunkájában, s felhasználója (vagy elszenvedője) a nevelés eredményének. Az óvoda szempontjából humán erőforrásnak tekintendő minden külső partner, akár hivatalos, akár nem hivatalos jellegű kapcsolata van az óvodával. Az anyagi erőforrások számbavétele a költségigényes tanulásszervezési módokat, vagy az épület környezetbarát módon való működtetésének feltételeit is figyelembe véve - minden egyes részletére kiterjed.

3. Alapelvek, jövőkép, célok, feladatok

Követendő értékrendszer, amely meghatározza az óvodai környezeti nevelés alapjait, valamint a program ideje alatt elérni kívánt célok:

- megfogalmazott célokra vonatkozó érték- és szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása
- a környezet állapotára érzékeny gondolkodásmód kialakítása
- rendszerszemléletre nevelés
- fenntarthatóságra nevelés, az elvekkel való azonosulás elsegítése
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés
- optimista életszemlélet kialakítása
- tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés
- tolerancia és segítő életmód kialakítása

A célok elérését szolgáló legfontosabb feladatok, legjelentősebb tevékenységek

- különböző alkalmi túrák/séták szervezése
- a környezettel, természettel kapcsolatos anyag feldolgozása a foglalkozásokon képességfejlesztő tevékenység formájában

- környezettudatos életmód elemeinek szocializációja (pl. hulladékszelekció, természetbarát termékek használatára való ösztönzés, természeti környezet védelme, lakó- és óvoda környezet közös megóvása)
- a különböző egészségkárosító szerek egészségi kockázatának tudatosítása
- személyes higiéné elsajátíttatása
- az egészséget befolyásoló környezeti tényezők felismertetése
- egészséges étkezés
- anyag - és energiatakarékos óvodaüzemeltetés és a pedagógusok példamutatása
- a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása
- csoportszoba, folyosók, mellékhelyiségek, udvar tisztasága
- az óvodán kívüli ismeretterjesztés lehetőségeinek kihasználása

Alapelvek, jövőkép hosszú távú célok

- Az egészséges élet egyéni készségeinek erősítése, egészséget segítő környezeti feltételek kialakítása, az egészségügyi ellátás megelőzési szerepének hangsúlyozása.
- A környezettudatos magatartás és életvitel megalapozása, kialakulásának segítése (fenntarthatóságra nevelés, ökológiai szemlélet, természeti- épített-szociális környezet óvása, fejlesztése) - az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése.
- Az egészséges életmód kialakításának segítése. (helyes táplálkozás; dohányzás, alkohol, drog nélküli élet legyen a cél)
- Az egészség és a környezet összefüggéseinek felismertetése.
- A helyzetfelismerés, az ok-okozati összefüggések felismerése képességének kialakítása, fejlesztése.
- Problémamegoldó gondolkodás, döntéskéesség fejlesztése.
- Globális összefüggések megértése iránti igény felkeltése.

Konkrét célok:

- A gyermekek egészséges életvitelének alakítása, testi fejlődésének elősegítése:
- Az életkori és egyéni sajátosságok és eltérő fejlődési ütem figyelembe vétele.
- Az egészséges életmód, testápolás és egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- Környezettudatos magatartás kialakítása.

- A különleges gondozást igénylő kisgyermekes esetében megfelelő szakemberek bevonásával - szülővel, óvodapedagógussal együttműködve - speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.
- Kiegyensúlyozott pszichés fejlődés elősegítése, a gyermek környezetéhez történő alkalmazkodás támogatása, a személyiségfejlődésre pozitív hatás gyakorlása.
- Közös programok az óvodai partnerek bevonásával.
- Szülői fórumok egészségfejlesztő, népegészségügyi szakember, mentálhigiénikus bevonásával.
- Óvodapedagógusok, segítők képzése egészségfejlesztés témakörben.

Feladatok:

- Egészséges életmód alakítása, rendszeres mozgás, a gyermekek gondozása, testápolás, higiénés ellátás, személyi, tárgyi feltételek megteremtése.
- Biológiai, életkori sajátosságoknak, társadalmi környezetnek megfelelő helyes életritmus kialakítása.
- A gyermekek gondozása, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítése.
- Rugalmas napirend kialakításakor a gyermek fejlődésének egyéni ütemének figyelembe vétele.
- Szokásrendszer kialakítása, egészségi jó szokások alakítása.
- Testi képességek fejlesztése, edzés.
- Az egészséges táplálkozás biztosítása érdekében *hetente* visszatérő zöldség és gyümölcsnapot szervezve, a gyermek étkezési szokásainak formálása.
- Balesetvédelmi szabályok elsajátíttatása.
- Az orvos gyógyító munkájának megismertetése, és az orvossal szembeni bizalom kialakítása, erősítése.
- Környezettudatos magatartás kialakítása helyes viselkedési formákkal.
- Mozgáshoz szükséges feltételek, a gyermekek sokoldalú mozgásigényének biztosítása, kielégítése változatos tevékenységeket ajánlva, a csoportszobában, és a friss levegőn.
- Speciális gondozás-nevelés: A sajátos nevelési igényű: érzékszervi-, mozgásszervi fogyatékkal élő gyermekek beillesztése, a kiemelt képességű gyermekek kezelése, a lassabban fejlődők segítése, az alacsonyabb fejlettségű gyermekek felzárkóztatása, szakemberek közreműködése a speciális nevelésben, az együttműködés megvalósítása.

- Érzelmi nevelés biztosítása: óvodába lépés (beszoktatás módszere), pozitív óvodapedagógus
- és dajka minta, az önállóság mértéke, önértékesítés biztosítása, - a másság elfogadása.
- A szocializáció elősegítése: közös élmények szerzése, a segítőkészség alakításának feltételei, feladattudat, szabálytudat fejlesztése, a természet és a rend tisztelete, védelme.
- Együttműködés az óvoda partnereivel: család, szülői közösség, egészségügyi szolgáltatás (védőnő, háziorvos), napközben ellátás (bölcsőde), közoktatási intézmények (óvodák, iskolák, nevelési tanácsadó) rendőrség, ügyészség, bíróság, társadalmi szervezetek
- Védőnői gondozással az óvoda és a család közötti kapcsolattartás folyamatosságának, támogatásának biztosítása, a gyermek egészséges fejlődése érdekében naprakész kapcsolattartás a védőnővel.
- Integráló tevékenységekben az esélyegyenlőség biztosítása, életmódbeli képességek fejlesztése, korrigálása, ismeretek folyamatos korszerűsítésének segítése.

4. Iránelvek

- Az egészségfejlesztés a gyermek biológiai, társadalmi, életkori sajátosságainak figyelembe vételével történik.
- Példamutató pedagógusi attitűd.
- Élje meg a természethez tartozását a környezettudatos nevelés eredményeként.
- Mozgáshoz való pozitív viszony kialakítása során alakuljon ki a gyermek mindennapos mozgásigénye.
- A szelektív hulladékgyűjtéssel, a hulladékok újrahasznosításának lehetőségével tapasztalják meg, hogy „a hulladék nem szemét”.
- Tanulja meg, gyakorolja, és váljon igényévé az egészséges, helyes táplálkozás: „Az vagy amit megeszel” .
- Ismerje meg a saját testét, váljon belső igénnyé a higiénia.
- A nyugodt kiegyensúlyozott óvodai légkör alapozza meg a belső harmónia kialakulását.
- Az egészségfejlesztés legyen koordinált, mérhető, nyomon követhető.

Nevelési elvek

- A kibővült feladatok szükségességének indoklása:
- Óvodánkban kialakítandó és rögzítendő szokások, melyek a gyermek testi szükségleteit veszik figyelembe. (egészséges táplálkozás - kulturált étkezés, testápolás, önállóság, pihenés, öltözködés, mozgás, szabad levegőn tartózkodás, ...)
- Gyermek lelki egészsége: érzelmi szükségletek, érzelmek kifejezése, készségek: alkalmazkodás- örömkészség, énkép, ön - és társismeret, elfogadás, konfliktuskezelés...
- Egészséges óvodai környezet kialakítása. (épületben és udvaron egyaránt, balesetmentesen,..)
- Környezetvédő - óvó szokások.
- A napirend alakítása.
- Példamutató pedagógusi attitűd. Az óvodapedagógusok feladatai, minden munkatárstól elvárható példamutató magatartás.
- Az egészségfejlesztés a gyermek biológiai, társadalmi, életkori sajátosságainak figyelembe vételével történik.
- Élje meg a természethez tartozását a környezettudatos nevelés eredményeként.
- Mozgáshoz való pozitív viszony kialakítása során alakuljon ki a gyermek mindennapos mozgásigénye.
- Ismerje meg a saját testét, váljon belső igénnyé a higiénia.
- A nyugodt kiegyensúlyozott óvodai légkör alapozza meg a belső harmónia kialakulását.
- Az egészségfejlesztés legyen koordinált, mérhető, nyomon követhető.

5. Az egészségvédelmi program tartalma, a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok

Egészséges táplálkozás

- Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk az egészséges étkezésnek, az étkezési szokások alakításának.
- Gyümölcs, folyadék fogyasztása
- ANTSZ által előírtak betartása (fehérje, szénhidrát, kalória)
- OÉTI által elkészített táplálkozás - egészségügyi ajánlás szerinti, élettani energia-és táplálkozási igényeknek megfelelő összetételű és jellegű táplálék biztosítása (konyha)
- Ételallergia

- Ételbehozással kapcsolatos szabályok: csak zárt, névvel ellátott edényben fogadjuk
- Napi 5-szöri étkezésböl 3-szori biztosítása az intézményben. (tízórai, ebéd, uzsonna)
- Gyógyteák-begyűjtés, ismerkedés, felhasználás (csipkebogyó, hárs..)
- Fűszernövények - ismerkedés, felhasználás (csak amelyiket használni tudunk)

Mindennapos testnevelés, testmozgás

- Egészségpedagógiai cél a testedzés megszerettetése mellett a mozgás megszerettetése, a közös mozgás által kiváltott öröm átélése Lehetőségei: szabad játékban a gyermekek kötetlen, spontán, természetes játékos mozgása közben; a testnevelés tevékenységén belül; mindennapi testnevelésen; differenciált mozgástevékenység során.
- Mozgásos játékeszközök biztonságos használatának életkori szinten történő megismertetése.
- Mozgás megszerettetése, a közös mozgás által kiváltott öröm átélése.
- A mozgásigény, fejlettség terhelhetőség ismeretében változatos, differenciált, párhuzamosan végezhető lehetőségek biztosítása. (mindennapos testnevelés, szabad mozgáslehetőségek)
- A napi tevékenység részeként a 10-20 perces frissítő mozgás (szabadban)
- Tudatos, a nagymozgások, finommotorika, egyensúlyérzék fejlesztésére, a tér mozgásos megismerésére irányuló mozgások.
- Kondicionális (erő, gyorsaság, állóképesség) és koordinációs képességek fejlesztése
- Lehetőség a csoportok egymás közötti mozgásos tevékenykedtetésére.
- A prevenció torna, gyógytestnevelés, vízhez szoktatás és egyéb változatos mozgáslehetőségek, mozgásformák felkínálása (tánc, szánkózás, biciklizés, hócsúszdázás...)
- Az edzés feltételeinek biztosítása: a szabad levegőn való tartózkodás, napfürdő, kihasználása a víz edző hatása (pancsoló) egyéb edzési lehetőségek - kerékpározás, rollerezés, szánkózás
- Túrák, kirándulások szervezése
- Szülők bevonása a mozgásos tevékenységekbe (egészségvédelmi nap, sportnap, ...)

Testi lelki, mentális egészség fejlesztése

- Célja, hogy elősegítse a kiegyensúlyozott pszichés fejlődést, támogassa a gyermek környezetéhez történő alkalmazkodást, és pozitív hatást gyakoroljon a gyermekszemélyiségének fejlődésére.
- Rendszeres szűrővizsgálatok (védőnő, orvos, fogorvos)
- Szeretetteljes, családi, nyugodt, kiegyensúlyozott derűs légkör biztosítása
- Érzelmi biztonság megteremtése, a gyermekkel és a családokkal, partnerekkel a meghitt, megértő viszony kialakítása a szokások gyakorlása során.
- Az óvodapedagógus megnyugtató magatartásával, halk énekkel, mesével zavaró külső-belső ingerek megszüntetésével igyekezzon megteremteni és fenntartani a gyermek számára a nyugodt pihenést.
- Tolerancia
- Felnőtt személyes példamutatása
- Szociális tulajdonságok segítése
- Felnőttek személyes példamutatása

Bántalmazás megelőzése

- A gyermeket – mint fejlődő személyiséget – különleges védelem illeti meg:
- A gyermeket meg kell védeni az elhanyagolás, kegyetlenség és kizsákmányolás minden formája ellen, meg kell védeni minden olyan gyakorlattól, mely faji, vallási vagy egyéb megkülönböztetéshez vezethet.
- A gyermeknek jog van a családi élethez, de ez nem veszélyeztetheti az egészségét, testi épségét. Amennyire csak lehet, szülei őrizete és felelőssége alatt nőjön fel, a kivételes körülményektől eltekintve ne válasszák külön anyjától.
- Ha a gondos odafigyelés ellenére egy gyermeket bármilyen sérelem vagy bántalmazás ér, ezt maradéktalanul orvosoljuk.
- A szülőkkel bizalomra építő jól működő kapcsolat kialakítása a gyermekbántalmazások elkerülése érdekében. (tanácsadás, védőnő, szülői értekezlet)
- Konfliktuskezelés
- Személyes példa
- Gyermeki jogok - mindenkinek joga van a nyugodt óvodai élethez.

Baleset megelőzés, elsősegélynyújtás

- A gyermek testi épségének megóvása és erkölcsi védelméről való gondoskodás az óvodába történő belépéstől annak jogszerű elhagyásáig terjed, valamint az óvodán kívül tartott programok ideje alatt.
- Biztonságos környezet megteremtése
- Balesetvédelmi, tűzvédelmi szabályzatban lefektetett irányelvek szerint járjon el.
- Balesetveszély rendszeres felmérése
- Szabályok elsajátítása
- Elsősegélynyújtási ismeretek rendszeres felelevenítése - szakember részvételével
- Egészségügyi doboz tartalmának figyelemmel kísérése
- Erős napsugárzás elleni védelem
- Megfelelő mennyiségű folyadék - vízfogyasztási szokások kialakítása
- Séták, kirándulások előtt a közlekedési szabályok ismertetése
- Veszélyes, mérgező növények
- Megfelelő lábbeli, ruházat – testnevelés foglalkozáson is

Személyi, környezeti higiénia

- A higiénia nevelés az egészségfejlesztés szempontjából megalapozó jellegű, és nagy jelentőségű a kisgyermekek személyiségfejlesztésében.
- Testápolás – kéz, fogmosás, WC, fésülködés, orr-és fenéktörölés szokássá fejlesztése, saját felszerelés használata.
- Ruházat – tiszta-kényelmes öltözet, váltásruha megléte, réteges, időjárásnak megfelelő öltözködés.
- Az intézménybe csak egészséges gyermek jöhet.
- Kulturált étkezési szokások alakítása.
- Környezeti higiénia nevelés – óvoda tisztaságának megóvása, esztétikája, termék szellőztetése, ivóvíz higiénája, helyes fűtés és világítás biztosítása, udvar tisztántartása, helyiségek és eszközök tisztasága.

6. Tevékenységek:

- Óvónői tevékenységek
- Gyümölcsnap - naponta gyümölcs, zöldség biztosítása, azok megszerettetése
- Egészségnap - mozgás, sport, szülőknek előadás

- Kirándulások, séta – termések, levelek gyűjtése, természet megfigyeltetése
- Gyógynövénytura - gyűjtés
- Udvari játéklehetőségek biztosítása - rollerezés, kerékpározás, téli élmények (csúszka...)
- Szülői előadások - gyermeknevelés, elsősegélynyújtás, balesetek megelőzése (egészségügyi szakemberek előadása).
- Gyermekvédelemmel kapcsolatos tanácsadás
- Szelektív hulladékgyűjtés
- Mindennapos testnevelés feltételeinek biztosítása, prevenció torna, gyógytestnevelés
- Gyermektánc

Gyermei tevékenységek:

- Naponta eszik gyümölcsöt, zöldséget.
- Az udvar biztosította mozgáslehetőségeket kihasználja.
- Szánkózik.
- A szelektív hulladékgyűjtést megismeri, az óvodai életben alkalmazza: „A szemét nem hulladék”.

7. Kimeneti jellemzők óvodáskor végére

- Igényévé válik az egészséges táplálkozás, szívesen fogyaszt gyümölcsöt, elegendő vizet iszik.
- Szereti a mozgást, szívesen vesz részt a szervezett mozgásos tevékenységekben.
- Követi az óvónő verbális utasításait.
- Toleráns társaival szemben.
- Az óvodás életforma örömet okoz számára, társaival együttműködik.
- A napi tevékenységek során keletkező konfliktusokat egymás között megoldják.
- A balesetmegelőzés szabályait ismeri, betartja, alkalmazza.
- Ha társát baleset éri, azt a felnőttnek jelzi.
- Közvetlen természeti környezetét ismeri, az abban előforduló növényeket, állatokat ismeri és tudja a helyes gondozásuk módját.
- A testápolási szokásokat ismeri, betartja, alkalmazza.

Az éves programot a munkaterv tartalmazza.

IV. Melléklet_ Boldog Óvoda Program

A Jobb Veled a Világ Alapítvány által működtetett Boldogság Intézet pályázatához csatlakozott intézményünk.

A mi óvodánk arra törekszik, hogy a Boldogságórák derűs, élményekben gazdag játécai derűt és életszeretetet sugározzanak gyermekeinknek. Így bátran járják végig a felnőttiséghez vezető utat, és boldogságra képes emberré válhatnak.

A boldogság órák játécai, feladatai erősítik az önbizalmat, a kitartást, fokozzák a koncentrációs képességet, fejlesztik a divergens gondolkodást és a kreativitást. A boldogságórák csökkentik a szorongást, kiegyensúlyozottabbá válnak a gyerekeink. Az óvodapedagógusok a tematikus tervekben jelenítik meg a Boldogságóra témaköreit.

A Boldogságóra program 10 egymásra épülő témaköre:

1. Boldogságfokozó hála
2. Optimizmus gyakorlása
3. Kapcsolatok ápolása
4. Boldogító jócselekedetek
5. Célok kitűzése és elérése
6. Megküzdési stratégiák
7. Apró örömök élvezete
8. Megbocsátás
9. Testmozgás
10. Fenntartható boldogság

A közösségi nevelés terén fontos számunkra:

Az értelmi nevelésen túl a gyerekek lelki nevelése

Hogy az általunk nevelt gyermekek olyan technikákat sajátítsanak el, ami segítséget ad számukra a mindennapi életben

Hinni abban, hogy minden gyermeknek jár a boldogság

Problémás gyerekek nevelése esetében újabb és újabb módszertani eszközt próbáljunk ki
Tudni, hogy a pozitív megerősítés kihat a gyermek önismeretének egészséges fejlődésére, teljesítményére, kapcsolataira, hogy miközben boldogságra nevelünk, magunk is egyre boldogabbá válunk

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

A gyermekek:

A közös tevékenységek révén tapasztalatokat szereznek a kooperatív együttműködésre épülő tevékenységekben.

Toleránsak és érdeklődők lesznek egymás iránt.

Szituáció-érzékenyivé válnak.

A pozitív élmények hatására szokásrendszerükben továbbviszik a közös tevékenységek igényét, örömet.

Alakul viselkedéskultúrájuk.

Átélik a közös sikerek örömet.

Képessé válnak összefogásra, alkalmazkodásra.

2024/2025-ös nevelési évben elnyertük az Örökös Boldog Óvoda címet.

Felhasznált irodalom:

1. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja.
2. Az óvodai nevelés programja
Országos Pedagógiai Intézet - Tankönyvkiadó, 1989.
3. Dankó Ervinné dr., Dr Pereszlényi Éva: Módszertani útmutató I. kötet
Alcius Bt. Budapest, 1998.
4. Deliné Fráter Katalin: Lépésről lépésre óvodai program
5. Falvay Károly: Ritmikus mozgás - énekes játék
Országos Pedagógiai Intézet - Budapest, 1990.
6. Forrai Katalin: Ének az óvodában
Editio Musica - Budapest, 1974.
7. Dr. Húvös Éva: Differenciált Óvodai Bánásmód
Budapest, 1996.
8. Kondacs Mihályné Podmaniczki Mária: Vizuális nevelés az óvodában
Szarvas, 1994.
9. Makra Lajosné - Fülöpné Kiss Ibolya - Laki Judit: Óvodai élet „a száz holdas pagonyban”
Dezső László nyomdája, 1997.
10. Mérei Ferenc - V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan
Gondolat - Budapest, 1970.
11. Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés, de hogyan?
NAT - TAN Sorozat
OKI, Budapest, 1996.
12. Dr. Pereszlényi Éva - Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Játék - Mozgás - Kommunikáció
Óvodai program, Alcius Bt. - Budapest, 1998.
13. Dr Pereszlényi Éva: A Helyi Óvodai Nevelési Program
Alcius Bt. - Budapest, 1997.
14. Porkolábné Dr Balogh Katalin: Komplex Prevenciós Óvodai Program
Volán Humán Oktatási és Szolgáltató Rt., 1997.
15. Zilahy Józsefné - Stöckert Károlyné - Dr. Ráczné dr. Főző Klára: Óvodai nevelés játékkal mesével
Eötvös Könyvkiadó - Budapest, 1997.

